

Grote Bickersstraat 74
1013 KS Amsterdam

Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 522 54 44
f 020 522 53 33
e info@tns-nipo.com
www.tns-nipo.com

Political & Social

Rapport

Ontwikkelingssamenwerking in Europees verband

Ageeth Ettema, Sibolt Mulder, Tim de Beer

E9854 | 22 februari 2008

Alle in dit document vermelde gegevens zijn strikt vertrouwelijk. Publicatie en inzage aan derden, geheel of gedeeltelijk, is zonder toestemming van TNS NIPO beslist niet toegestaan.

© TNS NIPO | ISO 9001 | rapport nederlands.dot

Inhoud

	Inleiding	1
1	WIN-model™	3
2	Positionering van ontwikkelingssamenwerking	5
2.1	Nederlanders denken matig op de hoogte te zijn van ontwikkelingssamenwerking	5
2.2	Nederlanders bepleiten focus op zelfredzaamheid en scholing	7
2.2.1	Hulp moet van Nederlanders vooral activerend zijn	7
2.2.2	Zakelijken en Geëngageerden betrokken, Genieters weinig betrokken	8
3	Inzicht in positionering van ontwikkelingssamenwerking in Europees perspectief	9
3.1	Nederlandse houding ten opzichte van EU verschilt weinig met andere Europese landen, maar te weinig en te negatieve aandacht voor Europa in de media	9
3.2	Tegengaan overbevissing, eerlijke handel en duurzame landbouw worden veelvuldig met Europa geassocieerd	10
3.2.1	Europa: grote, abstracte actor die structurele maatregelen zou moeten bieden	10
3.2.2	Koppeling aspecten aan actoren	11
3.2.3	Dimensies: ver weg versus dichtbij, hulp gericht op mensen versus structurele en financiële oplossingen, abstract versus concreet, hulp ter plekke versus hulp op afstand	13
3.2.4	EU: wél tegengaan overbevissing, eerlijke handel, duurzame landbouw; niet verantwoord sparen en beleggen en kleine, praktische hulp	13
3.2.5	Genieters noemen de minste organisaties, Ruimdenkers en Geëngageerden de meeste	16
3.2.6	Waarom de EU zich met ontwikkelingssamenwerking zou moeten bemoeien	16
3.3	Meningen over Europees ontwikkelingsbeleid	17
3.3.1	VN wordt geacht het meest te kunnen bereiken, Europese Unie staat van alle dertien actoren op de derde plaats	17
3.3.2	Geëngageerden hebben veel vertrouwen in de effectiviteit van actoren op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, Genieters niet	18
3.3.3	Internationale hulporganisaties meest efficiënt ingeschaald, helft denkt dat EU efficiënt is	19
3.3.4	Zorgzamen hebben veel vertrouwen in de efficiëntie van de EU, Ruimdenkers zijn het meest sceptisch over de EU	20
3.3.5	EU moet zich volgens burger in buitenlands beleid richten op gezondheidszorg, mensenrechten, wereldvrede, wereldwijde armoedebestrijding en noodhulp	21

3.3.6	Ontwikkelingssamenwerking door Brussel wordt een goede zaak gevonden	22
3.3.7	Voorstanders ontwikkelingssamenwerking vinden EU een gezaghebbend orgaan, tegenstanders vinden het 'dubbelop' (lidstaten doen het al)	23
3.3.8	Sterke punten van een eigen Europees ontwikkelingsbeleid: meer invloed door samenwerken	25
3.3.9	Zwakke punten van een eigen Europees ontwikkelingsbeleid: versnippering, onoverzichtelijkheid	26
3.3.10	Motieven van de EU om aan ontwikkelingssamenwerking te doen worden door Nederlanders als redelijk altruïstisch ervaren	27
3.3.11	Burgers voorstander van het gezamenlijk afstemmen door lidstaten van bestemming ontwikkelingsbudgetten	29
<hr/>		
4	Budget Europees ontwikkelingsbeleid	33
4.1.1	Nederlanders denken dat de EU mondiaal gezien het meeste geld per inwoner aan ontwikkelingssamenwerking besteedt	33
4.1.2	Meeste Nederlanders hebben geen idee van het percentage van het Nederlandse ontwikkelingsbudget dat jaarlijks naar Brussel gaat	35
4.1.3	Een derde van de Nederlanders vindt het percentage ontwikkelingsbudget dat aan Brussel wordt afgedragen aan de hoge kant	37
4.1.4	Twee van de drie Nederlanders vinden dat Brussel haar ontwikkelingsbudget aan allerarmste landen moet besteden	38
4.1.5	Een op de drie Nederlanders denkt dat ontwikkelingssamenwerking EU aan allerarmste landen in de wereld wordt besteed	39
4.1.6	Nederlanders overschatten budget ontwikkelingssamenwerking van EU dat naar 'productie' gaat en onderschatten budget voor 'sociale behoeften'	40
<hr/>		
5	Europa in het nieuws	41
5.1.1	Helft Nederlanders op de hoogte van aanwezigheid EU-waarnemers bij verkiezingen in Kenia, bijna driekwart vindt dit een goede zaak	41
5.1.2	Een op de drie Nederlanders heeft weet van de EU-noodhulp aan Bangladesh, ruim acht op de tien vinden dit een goede zaak	44
5.1.3	Een op de drie Nederlanders weet van de Europese ondersteuning bij de democratische verkiezingen Georgië, bijna drie kwart vindt het een goede zaak	46
5.1.4	Slechts een op de tien Nederlanders weet dat de EU werkt aan het wegnemen van handelsbarrières in Kameroen, iets meer dan de helft vindt dit een goede zaak	48
<hr/>		
6	Communicatie	50
6.1	Televisie is voornaamste informatieverstrekker ontwikkelingssamenwerking	50
6.2	Regionale krant belangrijker in informatieverstrekking dan landelijke kranten	51
6.3	Aanbod informatie over ontwikkelingssamenwerking door tijdschriften is zeer divers	51

6.4	Publieke omroep (televisie en radio) is belangrijkste informatieverstrekker op het gebied van ontwikkelingssamenwerking	52
-----	---	----

7	Conclusies	54
----------	-------------------	-----------

8	Aanbevelingen	56
8.1	Is een OS-positionering voor de EU wenselijk en haalbaar?	56
8.1.1	Verwachtingen zijn hooggespannen	56
8.1.2	Bekendheid EU-activiteiten moet veel beter	57
8.2	Wat kan de positionering zijn van EU?	57
8.2.1	Welke issues passen bij de EU?	57
8.2.2	Op wie moet de Europese OS gericht zijn?	58
8.2.3	Wat zijn mogelijke bedreigingen?	59
8.3	Tot slot	59

Bijlagen

1	Onderzoeksverantwoording
2	Vragenlijst
3	Kwalitatief rapport

Inhoud figuren en tabellen

1	<i>TNS NIPO's WIN-modelTM</i>	3
2	<i>Hoe goed bent u op de hoogte van ontwikkelingssamenwerking</i>	6
3	<i>Percentage bepaald aspect genoemd (procenten) per WIN-segment</i>	8
4	<i>Inzicht in positionering ontwikkelingssamenwerking van respectievelijk actoren en aspecten</i>	11
5	<i>De mate waarin een aspect aan een actor wordt toegedicht</i>	15
6	<i>Hoeveel kunnen de volgende actoren bereiken op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?</i>	17
7	<i>Hoe efficiënt zijn de volgende actoren op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?</i>	19
8	<i>Percentage WIN-segmenten dat denkt dat de EU efficiënt is op het gebied van ontwikkelingssamenwerking</i>	20
9	<i>Aan welke vijf onderwerpen zou Brussel in haar buitenlands beleid prioriteit moeten geven?</i>	21
10	<i>Is het feit dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet een goede zaak?</i>	22
11	<i>Waarom is het een goede zaak dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet?</i>	23
12	<i>Waarom is het een slechte zaak dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet?</i>	24
13	<i>Sterke punten van het Europese ontwikkelingsbeleid</i>	25
14	<i>Zwakke punten van het Europese ontwikkelingsbeleid</i>	26
15	<i>Gepercipieerde motieven van de Europese Unie om aan ontwikkelingssamenwerking te doen</i>	28
16	<i>Stelling: 'De Europese Unie moet ervoor zorgen dat de lidstaten gezamenlijk afstemmen waar hun ontwikkelingsbudgetten naar toe gaan'</i>	29

17 Stelling: <i>De Europese Unie zou haar eigen minister van Buitenlandse Zaken moeten hebben, die als vertegenwoordiger optreedt om de gemeenschappelijke positie van de Europese Unie uit te dragen</i>	30
18 Stelling: <i>'In de toekomst moeten lidstaten van de Europese Unie een taakverdeling afspreken: in ieder ontwikkelingsland dat hulp ontvangt moet één EU-land de leiding krijgen</i>	31
19 Stelling: <i>'Voormalige koloniën van Europese landen hebben recht op een betere toegang tot de Europese markt dan andere ontwikkelingslanden</i>	32
20 <i>Welke regering geeft jaarlijks het meeste geld per inwoner aan ontwikkelingssamenwerking?</i>	34
21 <i>Welk percentage van het Nederlandse ontwikkelingsbudget gaat jaarlijks naar ontwikkelingsbudget van Brussel, denkt u?</i>	35
22 <i>Welk percentage van het Nederlandse ontwikkelingsbudget gaat jaarlijks naar ontwikkelingsbudget van Brussel, denkt u ? (binnen vs buiten foutmarge)</i>	36
23 <i>Nederland draagt ongeveer 10% van zijn ontwikkelingsbudget af aan de Europese Unie (Brussel). Vindt u dit percentage...</i>	37
24 <i>Aan wat voor gebieden zou de Europese Unie haar budget voor ontwikkelingssamenwerking moeten besteden?</i>	38
25 <i>Aan wat voor gebieden besteedt de Europese Unie haar budget voor ontwikkelingssamenwerking?</i>	39
26 <i>Aan welke terreinen denkt u dat Brussel het meeste geld besteedt?</i>	40
27 <i>Wist u dat de waarnemers van de Europese Unie aanwezig waren bij de verkiezingen in Kenia? n=271</i>	42
28 <i>Wat vindt u ervan dat waarnemers van de Europese Unie aanwezig waren bij de verkiezingen in Kenia?n=271</i>	43
29 <i>Wist u dat Brussel geld beschikbaar stelde voor Bangladesh voor noodhulp aan Bangladesh na de cycloon Sidr? n=249</i>	44
30 <i>Wat vindt u ervan dat Brussel geld beschikbaar stelde voor noodhulp aan Bangladesh na de cycloon Sidr? n=249</i>	45
31 <i>Wist u dat Brussel Georgië heeft ondersteund bij het organiseren van democratische verkiezingen? n=244</i>	46
32 <i>Wat vindt u ervan dat de Europese Unie Georgië heeft ondersteund bij het organiseren van democratische verkiezingen?n=244</i>	47
33 <i>Wist u dat Brussel werkt aan het wegnemen van de handelsbarrières in de Europese Unie voor Kameroen? n=271</i>	48
34 <i>Wat vindt u ervan dat de Europese Unie werkt aan het wegnemen van handelsbarrières in de Europese Unie voor Kameroen? n=271</i>	49

Inleiding

In het kader van het Programma Europa, een subsidieprogramma dat gericht is op voorlichting en meningsvorming over Europese internationale samenwerking en Europa in Noord-Zuid verband, heeft NCDO de wens uitgesproken een onderzoek uit te willen laten voeren naar de opinie en kennis van de Nederlandse burgers over Europa en de Europese ontwikkelingssamenwerking.

Hoofdvraag onderzoek

De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt:

‘Wat zijn de kansen en bedreigingen voor een groter draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking die onder Europese vlag wordt uitgevoerd?’.

Om antwoord op deze vraag te geven, hebben we inzicht nodig in de *positionering van de Europese Unie als speler in het veld van de ontwikkelingssamenwerking (OS) in de ogen van de Nederlandse burger.*

Opzet onderzoek

Om de ingrediënten voor deze positionering en voor mogelijk draagvlak eerst helder te krijgen, zijn er vier kwalitatieve groepsessies georganiseerd. Tijdens deze sessies is er met burgers van gedachten gewisseld over het begrip OS, de organisaties die men voor ogen heeft als het gaat om OS, de onderwerpen die vallen onder het kopje OS en de (persoonlijke) inspanningen waar men aan denkt bij OS. Vervolgens is de Europese Unie geïntroduceerd in de discussie en is gekeken in hoeverre de Europese Unie past bij de structuur van OS en zo ja, bij welke onderwerpen er een rol voor de Europese Unie is weggelegd. De resultaten van deze kwalitatieve sessies zijn neergelegd in het rapport ‘Rapportage voor de NCDO van kwalitatief naar kwantitatief’. De bevindingen van het kwalitatieve onderzoek vormden de basis voor het kwantitatieve onderzoeksdeel. Dit rapport doet verslag van het kwantitatieve onderzoek.

Vraagstelling kwantitatief onderzoek

In het kwantitatieve onderzoek richten we ons op de volgende vragen:

- Wat is de positionering van ontwikkelingssamenwerking in het algemeen (in hoeverre is men bekend met ontwikkelingssamenwerking en wat zijn de belangrijkste punten waarop ontwikkelingssamenwerking zich zou moeten richten)?
- Wat zijn geschikte onderwerpen voor een centraal Europees ontwikkelingsbeleid?
- Hoe efficiënt en effectief is dit beleid?
- Wat is de positie van Europa ten opzichte van andere actoren in het veld?
- Wat vindt men ervan dat de EU een eigen ontwikkelingsbeleid heeft?
- Wat zijn de sterke en zwakke punten van dit beleid?
- Wat weet men over het budget dat de Europese Unie voor ontwikkelingssamenwerking heeft, aan welke geografische gebieden en aan welke onderwerpen besteedt Europa haar ontwikkelingsbudget?

- Wat weten Nederlanders van een aantal actuele zaken betreffende ontwikkelingssamenwerking waarbij Europa een rol heeft gespeeld en wat vinden zij van die rol?
- Welke communicatiekanalen zijn geschikt om verschillende groepen burgers aan te spreken?

Bij onze analyse onderscheiden we verschillende groepen burgers. Dit geeft een goed inzicht in de verschillen in kansen en bedreigingen voor een groter draagvlak voor Europees beleid tussen groepen. Het biedt daardoor een handvat voor een gerichte communicatiestrategie.

Onderzoeksopzet

In totaal zijn 1035 personen ondervraagd door middel van CASI onderzoek¹. De ondervraagden zijn afkomstig uit de TNS NIPO database en vormen een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder. De steekproef is herwogen naar sekse, leeftijd, opleidingsniveau, gezinsgrootte en regio, voor specificaties zie bijlage 1.

Het veldwerk heeft plaatsgevonden van 1 februari tot en met 6 februari 2008.

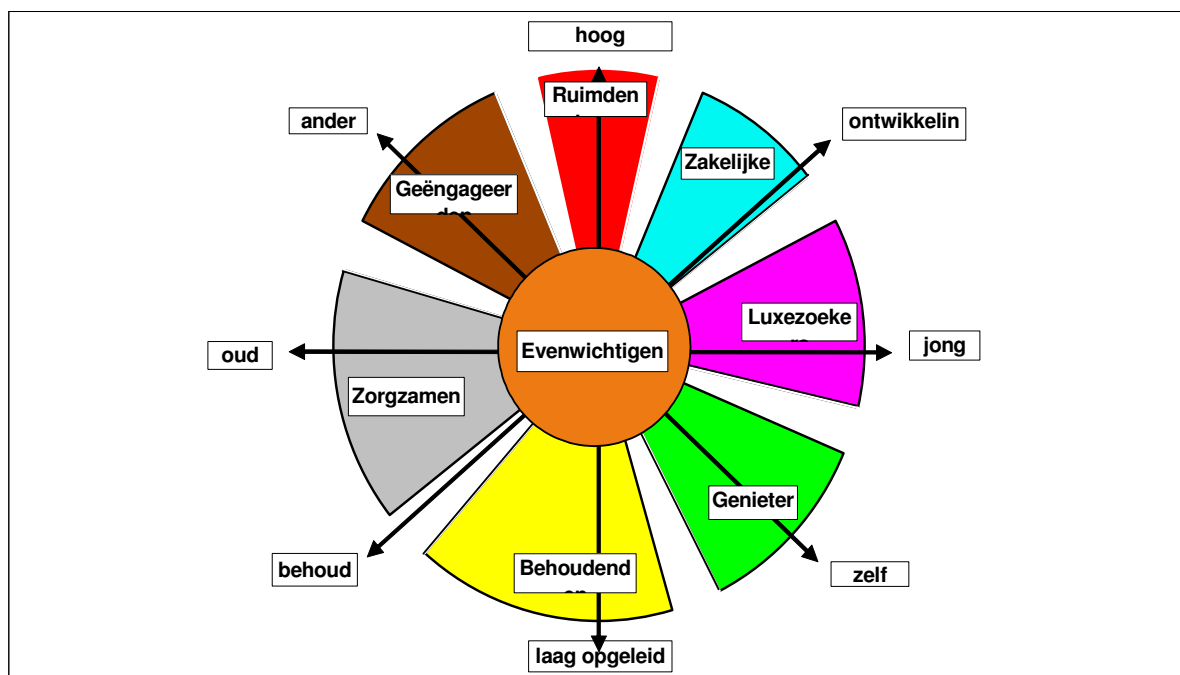
¹ Zie voor meer informatie over deze methode de bijlage

1 WIN-modelTM

‘De’ burger bestaat niet: mensen zijn behoorlijk verschillend in bijvoorbeeld hun stemkeuze, de inrichting van hun huis, hun opvattingen, ideeën en voorkeuren. TNS NIPO heeft de Nederlandse bevolking in acht sociale groepen verdeeld, die elk hun eigen stijl, kennis en wensen hebben². Deze verdeling is genoemd: Waardensegmenten-In-Nederland, ofwel het WIN-modelTM. Het model is gebaseerd op de rangordening die mensen geven aan 36 belangrijke waarden in het leven.

In dit rapport zullen wij het WIN-model in de analyse betrekken, omdat het interessant kan zijn te zien hoe verschillend mensen oordelen over ontwikkelingssamenwerking. In figuur 1 zijn de acht groepen weergegeven.

1 | TNS NIPO's WIN-modelTM

Bron: TNS NIPO, 2007

Aan de bovenkant van de figuur zien we de hoger opgeleide groepen en onderaan de lager opgeleiden. Links zijn de mensen relatief oud en aan de rechterkant jong. De belangrijkste assen zijn de ‘zelf-ander-as’ en de ‘behoud-ontwikkeling-as’; dit zijn de basis-assen van het model. Zo zien we dat Geëngageerden, Ruimdenkers en Zakelijken in het gebied zitten waar ontwikkeling en op anderen gericht zijn belangrijke waarden zijn.

² Het model is ontwikkeld door Ellen Helsing-Couvret, TNS NIPO, en Albert Reuling, Reuling Research. Aan het model is een researchsamenwerking van vijf jaar voorafgegaan. De optimalisering ervan is mede mogelijk gemaakt door een opdracht van RIVM.

De gerichtheid op anderen is niet alleen sociaal, maar ook mondiaal, terwijl de segmenten aan de onderkant van het model juist op zichzelf en hun directe leefwereld van gezin, vrienden en burens zijn gericht.

Alle naast elkaar liggende segmenten hebben overeenkomsten, terwijl tegenover elkaar liggende segmenten tegengesteld aan elkaar zijn.

Politiek gezien zijn de Ruimdenkers en Geëngageerden het meest ‘links of sociaal-democratisch’, terwijl de Zakelijken en Luxezoekers het meest ‘rechts liberaal’ zijn. De groepen verder naar beneden stemmen vaak niet of stemmen op de meer populistische politici, zoals destijds Pim Fortuyn of Geert Wilders. Deze segmenten voelen zich onveilig in een land waar steeds meer niet-westerse allochtonen zijn neergestreken, en hebben een grote angst voor terrorisme en moslimfundamentalisme.

Al met al hebben de acht segmenten heel verschillende visies op ontwikkelingssamenwerking. Zij verschillen ook in hun kennis, houding en gedrag ten aanzien van de thema’s die in dit onderzoek centraal staan.

Door de segmentatie bij dit onderzoek te betrekken kunnen we niet alleen nagaan waar het huidige draagvlak voor een centraal Europees ontwikkelingsbeleid ligt, maar ook waar het *potentiële* draagvlak ligt. Met andere woorden, op welke groepen moet NCDO zich richten voor *vergroting* van het draagvlak?

2 Positionering van ontwikkelingssamenwerking

Politici en deelnemers aan het publieke debat waarschuwen geregeld voor opkomend provincialisme. Waar Nederland ooit de reputatie genoot van een zeer internationaal ingesteld land, zou de visie van Nederlanders tegenwoordig niet veel verder reiken dan de eigen dijken. Klopt dit beeld met betrekking tot ontwikkelingssamenwerking? Hoe goed denken Nederlanders op de hoogte te zijn? En verder: op welke thema's zou ontwikkelingssamenwerking zich moeten richten?

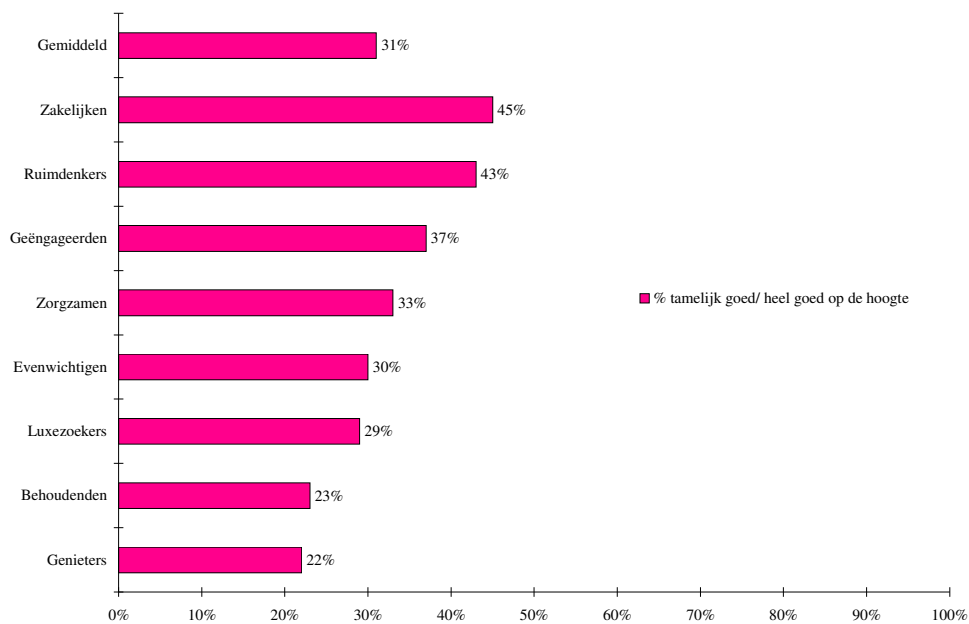
2.1 Nederlanders denken matig op de hoogte te zijn van ontwikkelingssamenwerking

Het gestelde clichébeeld van een naar binnen gekeerde Nederlandse blik lijkt enigszins bevestigd te worden. Nederlanders geven niet hoog op van hun kennis van ontwikkelingssamenwerking. Gemiddeld geeft ongeveer een op de drie respondenten (31%) aan tamelijk goed of heel goed op de hoogte te zijn van het onderwerp ontwikkelingssamenwerking. Een gering aantal Nederlanders (1%) geeft aan 'zeer goed' op de hoogte te zijn, drie op de tien mensen (30%) houden het op 'tamelijk goed'. Bijna zeven op de tien Nederlanders geven toe 'niet zo goed' (61%) dan wel 'helemaal niet' (8%) op de hoogte te zijn van ontwikkelingssamenwerking.

Figuur 2 toont het percentage mensen dat aangeeft 'tamelijk goed' dan wel 'heel goed' op de hoogte te zijn van ontwikkelingssamenwerking. Er is onderscheid gemaakt op de scores van de acht sociale groepen uit het WIN-model.

Gemiddeld gesproken denken Zakelijken (45%), Ruimdenkers (43%), Geëngageerden (37%) en in mindere mate Zorgzamen (33%) beter op de hoogte te zijn van ontwikkelingssamenwerking dan groepen als Evenwichtigen (30%) en Luxezoekers (29%). Van alle WIN-segmenten schatten Behoudenden (23%) en Genieters (22%) zichzelf wat betreft kennis van ontwikkelingssamenwerking het laagst in. Er is ook gekeken naar de factor leeftijd. Ouderen (55+) menen vaker goed op de hoogte te zijn van ontwikkelingssamenwerking dan jongeren (18-34 jaar): 36% versus 26%.

2 | Hoe goed bent u op de hoogte van ontwikkelingssamenwerking

Bron: TNS NIPO, 2008

2.2 Nederlanders bepleiten focus op zelfredzaamheid en scholing

Op welke facetten zou ontwikkelingssamenwerking zich moeten richten? Moet ontwikkelingssamenwerking zich louter op ‘peace keeping’ richten? Op mensenrechten? Op het soepeler lopen van de wereldeconomie? Op de neveneffecten van globalisering? Of moet ontwikkelingssamenwerking veel breder worden gezien? Dit is door middel van een open vraag voorgelegd. De antwoorden hebben we gecategoriseerd.

2.2.1 Hulp moet van Nederlanders vooral activerend zijn

Al met al bepleiten Nederlanders vooral een **activerende** functie van hulp: ‘zelfredzaamheid’ scoort het hoogst, op de voet gevolgd door ‘scholing en educatie’. Op behoorlijke afstand volgen elementen als ‘gezondheidszorg’, ‘voedselvoorziening’ en ‘drinkwater’. Bijna een kwart van de Nederlanders (24%) laat deze vraag onbeantwoord.

De meest genoemde onderwerpen³ zijn:

1. Zelfredzaamheid, niet alleen financiële hulp (25%)
2. Scholing en educatie (24%)
3. Gezondheidszorg (16%)
4. Voedselvoorziening (14%)
5. Drinkwater (12%)
6. Infrastructuur, gebouwen (6%)
7. Vrede en veiligheid (5%)
8. Jeugd- en kindhulp (5%)

³ Door 5% of meer van de ondervraagden genoemd. Zie voor een volledige weergave de tabellen.

2.2.2 Zakelijken en Geëngageerden betrokken, Genieters weinig betrokken

Als we de WIN-segmenten in ogenschouw nemen, kunnen we een aantal verschillen in de gestelde prioriteiten noteren. Deze komen grotendeels overeen met hetgeen op basis van de profielen verwacht zou kunnen worden.

Genieters laten de vraag op welke onderwerpen ontwikkelingssamenwerking zich zou moeten richten, relatief vaak onbeantwoord (44%). Dat geldt voor slechts één op de tien *Zakelijken* en *Geëngageerden* (beide 11%).

3 | Percentage bepaald aspect genoemd (procenten) per WIN-segment⁴

Aspect	Zorg-zamen	Behou-denden	Genieters	Even-wichtigen	Luxe-zoekers	Zake-lijken	Ruim-denkers	Geënga-geerden
Zelfredzaamheid	27% (1)	22% (1)	14% (1)	29% (1)	15% (3)	27% (2)	36% (2)	35% (1)
Scholing en educatie	24% (2)	18% (2)	11% (2)	25% (2)	17% (1)	30% (1)	42% (1)	31% (2)
Gezondheidszorg	16% (4)	13% (4)	11% (2)	17% (3)	13% (4)	18% (3)	18% (3)	23% (3)
Voedselvoorziening	22% (3)	12% (5)	11% (2)	12% (5)	16% (2)	13% (4)	11% (4)	16% (4)
Drinkwater	12% (5)	14% (3)	8% (5)	13% (4)	12% (5)	4% (7)	11% (4)	15% (5)
Infrastructuur	5% (7)	2% (8)	4% (6)	9% (6)	5% (8)	11% (5)	4% (7)	5% (5)
Vrede en veiligheid	10% (6)	5% (6)	2% (8)	3% (8)	8% (6)	7% (6)	2% (8)	5% (5)
Jeugd/ kinderpulp	3% (8)	4% (7)	4% (6)	5% (7)	8% (6)	4% (7)	7% (6)	4% (7)
Geen antwoord	21% (5)	27% (2)	44% (1)	25% (4)	26% (3)	11% (7)	19% (6)	11% (7)

Bij bijna alle segmenten staan zelfredzaamheid en scholing en educatie op de eerste of tweede plaats. De mate waarin verschillen aspecten genoemd worden verschilt soms aanzienlijk tussen segmenten burgers, maar volgen grotendeels de blauwdrukken van de profielen. Geëngageerden en Ruimdenkers denken in structurele oplossingen die betrekking hebben op mensen (zelfredzaamheid en scholing en educatie). Zakelijken denken naast scholing en educatie meer dan andere segmenten aan infrastructuur. Luxezoekers denken iets vaker aan jeugd- en kinderpulp. Zorgzamen zijn meer dan anderen gericht op de zorgen voor voedselvoorziening en vrede en veiligheid. Genieters zijn niet zo betrokken en weten vaak geen antwoord te geven op de vraag. Behoudenden en Evenwichtigen springen er nergens echt uit.

⁴ Tussen haakjes staat de *ranking*: de positie van het betreffende aspect in relatie tot de andere aspecten voor het betreffende WIN-segment. Vetgedrukt zijn de percentages van het betreffende WIN-segment dat op een bepaald aspect het hoogste scoort.

3 Inzicht in positionering van ontwikkelingssamenwerking in Europees perspectief

In dit hoofdstuk bespreken we de houding van Nederlanders ten opzichte van ontwikkelingssamenwerking in het algemeen en hun houding met betrekking tot de rol van Europa daarin in het bijzonder. Welke rol zou de EU moeten spelen als het ontwikkelingssamenwerking aangaat?

3.1 Nederlandse houding ten opzichte van EU verschilt weinig met andere Europese landen, maar te weinig en te negatieve aandacht voor Europa in de media

Nederlanders mogen in 2005 dan wel de Europese Grondwet weggestemd hebben, in vergelijking met andere Europeanen steken zij niet heel slecht af wat betreft kennis van én houding ten opzichte van de Europese Unie. Met één grote uitzondering: de berichtgeving van de diverse media over de EU. Uit de herfstmeting van de Eurobarometer 2007 kunnen onder meer de volgende conclusies worden getrokken:⁵

- Wat betreft kennis omtrent de werking van de EU lijken Nederlanders beter op de hoogte te zijn dan de gemiddelde EU-burger. In de herfstmeting 2007 gaf 55% van de Nederlanders aan te weten hoe de EU in elkaar zit en werkt (het gemiddelde in de 27 EU-lidstaten bedraagt 40%). In de lentemeting 2007 gaf nog 48% van de Nederlanders aan op de hoogte te zijn. Deze toename kan mogelijk worden toegeschreven aan de aandacht voor het Hervormingsverdrag.
- Het beeld dat Nederlanders hebben van de EU, is iets minder positief dan dat van de gemiddelde Europeaan. Ruim vier op de tien Nederlanders (43%) gaf in de herfstmeting van de Eurobarometer aan dat zij een tamelijk tot zeer positief beeld van de EU hebben.⁶ Ongeveer de helft van de EU-burgers (49%) heeft een positief beeld.
- Net als de gemiddelde Europeaan zijn Nederlanders in ruime meerderheid (70%) voorstander van een gemeenschappelijk Europees buitenlands beleid. Daarmee is Nederland naar het Europees gemiddelde toegekropen: in de lentemeting van de Eurobarometer lag het percentage voorstanders in Nederland nog op 65%.
- Ten tijde van de herfstmeting van de Eurobarometer was 37% van de Nederlanders van mening dat de EU voldoende rekening houdt met de belangen van ons land (in de lentemeting was dit ongeveer hetzelfde: 38%). Gemiddeld dachten inwoners van andere EU-landen daar nagenoeg hetzelfde over (38%).
- Een meerderheid van de Nederlanders vindt dat er op de Nederlandse televisie (66%) en radio (55%) te weinig berichtgeving is over de EU. De aandacht van de

⁵ Bron: Eurobarometer 67, lentemeting 2007 en Eurobarometer 69, herfstmeting 2007, Nationaal Rapport Nederland.

⁶ In de lentemeting van de Eurobarometer 2007 was dit beeld onder Nederlanders iets positiever (46%).

geschreven pers voor de EU wordt beter gevonden: 47% vindt het precies goed, 44% te weinig.

- Overigens zijn Nederlanders in vergelijking met andere Europeanen zeer vaak van mening dat de berichtgeving van televisie (29% versus gemiddeld 13%), geschreven pers (24% versus gemiddeld 13%) en radio (18% versus gemiddeld 10%) te negatief is. Wat betreft de toonzetting van de nationale televisie zijn Nederlanders het meest negatief van alle Europeanen, wat betreft de toonzetting van de nationale radio en geschreven pers zijn alleen de van oudsher eurosceptische Engelsen negatiever.

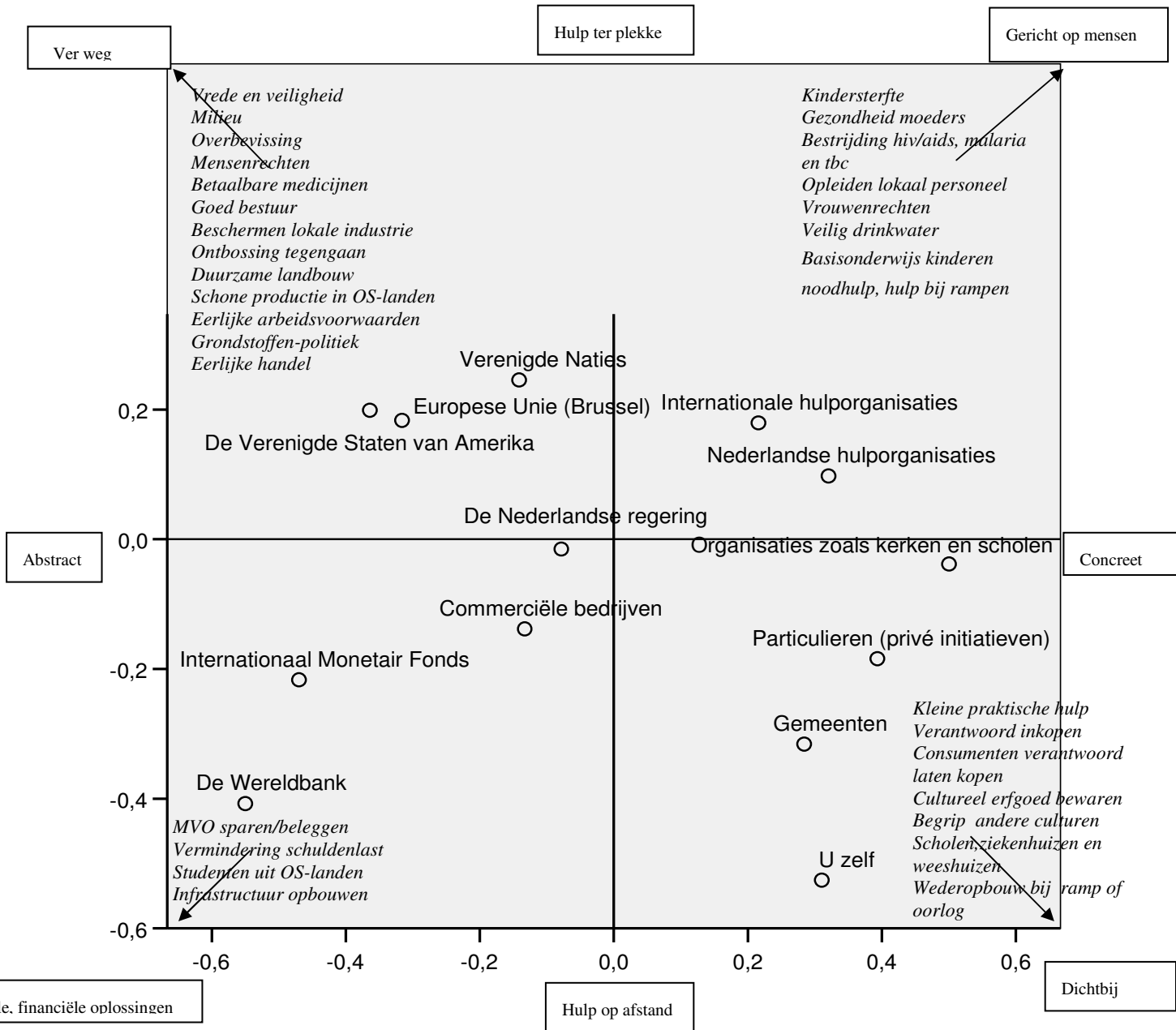
3.2 Tegengaan overbevissing, eerlijke handel en duurzame landbouw worden veelvuldig met Europa geassocieerd

3.2.1 Europa: grote, abstracte actor die structurele maatregelen zou moeten bieden

De respondenten is gevraagd in hoeverre ze bepaalde aspecten van ontwikkelingssamenwerking bij een bepaalde 'actor' vinden passen. De respondenten konden kiezen uit 13 actoren, die variëren van klein en concreet ('u zelf') tot groot en abstract ('Verenigde Naties'). In totaal zijn 33 thema's aangedragen. De respondenten zijn in twee groepen verdeeld (split run), waarbij elke groep de helft van de thema's voorgelegd heeft gekregen.

Met behulp van een statistische techniek (correspondentieanalyse) is gekeken hoe de actoren en aspecten zich ten opzichte van elkaar positioneren.

4 | Inzicht in positionering ontwikkelingssamenwerking van respectievelijk actoren en aspecten

3.2.2 Koppeling aspecten aan actoren

De Europese Unie bevindt zich in het kwadrant linksboven, in het gezelschap van twee andere abstracte, grote geopolitieke actoren: de Verenigde Naties en de Verenigde Staten van Amerika.

In het kwadrant rechtsboven vinden we grote liefdadigheidsorganisaties: internationale en Nederlandse hulporganisaties.

Rechtsonder bevinden zich concrete, lokale actoren: de burger zelf, gemeenten en particulieren. Daar tussenin bewegen zich nog (semi-)ideële organisaties uit het maatschappelijk middenveld (kerken en scholen).

Linksonder is de hoek van de grootschalige commercie: de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds en (meer naar het midden) commerciële bedrijven zijn daar geclusterd. De Nederlandse regering bevindt zich op de grens van het meer commerciële kwadrant en het kwadrant met de grote, abstracte geopolitieke actoren.

Aspecten linksboven:

- het bevorderen van vrede en veiligheid
- milieubescherming
- het tegengaan van overbevissing
- mensenrechten
- betaalbare medicijnen
- goed bestuur
- het beschermen van lokale industrie tegen dumprijzen
- het tegengaan van ontbossing
- duurzame landbouw
- het naleven van schone productieprocessen in ontwikkelingslanden
- bevorderen van eerlijke arbeidsvoorwaarden in ontwikkelingslanden
- verdeling van de opbrengsten van grondstoffen
- bevorderen van eerlijke handel zijn thema's die in deze hoek liggen.

Aspecten rechtsboven:

- reduceren van kindersterfte
- verbeteren gezondheid van moeders
- de bestrijding van ziekten als hiv/aids, malaria en tbc
- het opleiden van lokaal personeel
- bevorderen vrouwenrechten
- toegang tot veilig drinkwater
- goed basisonderwijs voor kinderen
- noodhulp, hulp bij rampen

Aspecten rechtsonder:

- kleine praktische hulp
- bewust en maatschappelijk verantwoord inkopen
- consumenten beïnvloeden om bewust en maatschappelijk verantwoord in te kopen
- behoud van cultureel erfgoed
- vergroten van begrip en inzicht in andere culturen
- bouwen van voorzieningen als scholen, ziekenhuizen en weeshuizen
- hulp bij wederopbouw na een ramp of oorlog

Aspecten linksonder:

- maatschappelijk verantwoord sparen en beleggen
- verminderen van de schuldenlast
- kansen voor studenten uit ontwikkelingslanden, bijvoorbeeld door het geven van studiebeurzen
- Ontwikkelen van infrastructuur

3.2.3 Dimensies: ver weg versus dichtbij, hulp gericht op mensen versus structurele en financiële oplossingen, abstract versus concreet, hulp ter plekke versus hulp op afstand

Nu we de ‘koppeling’ hebben gemaakt tussen de actoren en de aspecten, kunnen een aantal conclusies getrokken worden.

Wat opvalt, is dat de assen aan de hand van de positionering van de actoren en aspecten op een aantal manieren te benoemen zijn. Grofweg gezegd geeft de diagonaal van linksboven naar rechtsonder het verschil tussen ‘**ver weg**’ (linksboven) en ‘**dichtbij**’ (rechtsonder) weer. Ook de diagonaal van rechtsboven naar linksonder valt te duiden: van ‘**hulp gericht op mensen**’ (rechtsboven) naar ‘**structurele, financiële oplossingen**’. De x-as en y-as nuanceren. Zo geeft de x-as het onderscheid tussen ‘**abstract**’ (links) en ‘**concreet**’ (rechts) weer. De y-as brengt het verschil tussen ‘**hulp ter plekke**’ (boven) en ‘**hulp op afstand**’ (beneden) in kaart.

3.2.4 EU: wél tegengaan overbevissing, eerlijke handel, duurzame landbouw; niet verantwoord sparen en beleggen en kleine, praktische hulp

De eerder besproken correspondentieanalyse geeft op een inzichtelijke manier weer hoe actoren en aspecten zich tot elkaar verhouden. Omdat bij deze analyse echter 13 actoren zijn meegenomen, kan bij deze analyse in sommige gevallen echter over het hoofd worden gezien dat bepaalde aspecten in *absolute* zin wel degelijk veel aan bepaalde actoren worden toegedicht.

Figuur 5 toont het percentage respondenten dat een bepaald aspect aan een actor toedicht. Ook de antwoordmogelijkheden ‘geen’ en ‘weet niet’ zijn hier meegenomen.

De figuur bevestigt grotendeels wat de correspondentie analyse al liet zien, maar heeft op een aantal vlakken toegevoegde waarde.

Zo valt op dat de Verenigde Naties bij een meerderheid van de aspecten veelvuldig genoemd worden. Uitschieter vormt de associatie van het bevorderen van vrede en veiligheid met de VN (78%).

Uit de correspondentieanalyse is niet helder naar voren gekomen welke aspecten nu specifiek aan Europa worden toegedicht, omdat de Verenigde Staten van Amerika en de Verenigde Naties zich op geringe afstand in de figuur bevonden. De matrix schept duidelijkheid: op de aspecten tegengaan overbevissing en eerlijke handel noemt bijna de helft van de respondenten Europa (47%). Het tegengaan van overbevissing is het enige aspect dat vaker met Europa dan met andere actoren wordt geassocieerd (47%). Een derde aspect waarop Europa in vergelijking met andere actoren wordt genoemd, is duurzame landbouw: 39% van de respondenten noemt hier de Verenigde Naties, 34% de Europese Unie. Aspecten waarop de EU ook hoog scoort maar het relatief minder goed ten opzichte van de VN, zijn milieubescherming (39%), mensenrechten (35%), goed bestuur (35%), wederopbouw (33%), beschermen lokale industrie tegen dumprijzen (31%), bevorderen vrede en veiligheid (31%) en noodhulp (30%).

Aspecten die nauwelijks met Europa worden geassocieerd, zijn het bouwen van scholen en ziekenhuizen (15%), het bewaken van de gezondheid van moeders (13%), het opleiden van lokaal personeel (13%), verantwoord sparen en beleggen (9%) en kleine praktische hulp (5%).

Ter vergelijking: in het kwalitatieve onderzoek kwamen de volgende aspecten naar voren:

- Milieu (reden: kan je als land niet alleen, als blok tegen stugge VS en ‘booming’ Azië). Uit de herfstmeting van de Eurobarometer 2007 bleek ook al dat een meerderheid van de Nederlanders (65%) positief staat tegenover Europese bemoeienis op het gebied van milieubescherming. Dat geldt ook voor net iets meer dan de helft van de Europeanen (52%).⁷
- Immigratie (reden: gebieden buiten Europa ontwikkelen, anders komen ‘ze’ hier naartoe).
- Coherentie (reden: kracht van meer landen gebruiken als het nodig is).
- Onderwijs (reden: kennisoverdracht, veel technische kennis in huis, mensen hier laten studeren en helpen hun land te ontwikkelen).
- Vrouwenrechten/mensenrechten (reden: Europa sterk in vrouwenrechten, dit uitdragen en via bijvoorbeeld Microkredieten en voorlichting deze rechten bevorderen).
- EU als rolmodel voor staatsinrichting (reden: moreel voordeel ten opzichte van VS en Azië).

De aspecten ‘milieu’, ‘mensenrechten’ en ‘EU als rolmodel voor staatsinrichting’⁸ worden ook in het kwantitatieve rapport aan de EU toegedicht (zie figuur 4).

‘Coherentie’ wordt later in dit rapport nadrukkelijk als argument genoemd waarom de EU zich met ontwikkelingssamenwerking zou moeten bemoeien (zie 3.1.6).

‘Vrouwenrechten’ en ‘onderwijs’ worden in het kwantitatieve gedeelte van het onderzoek ook wel enigszins aan de EU toegekend. Maar als respondenten uit *meerdere* actoren

⁷ Bron: Eurobarometer 69, herfstmeting 2007, Nationaal Rapport Nederland.

⁸ ‘Goed bestuur’ en ‘EU als rolmodel voor staatsinrichting’ definiëren enigszins dezelfde zaken.

kunnen kiezen, worden ze in sterkere mate aan de VN, aan kerken en scholen en aan (inter)nationale hulporganisaties toegedicht.

Naar het thema immigratie is in het kwantitatieve gedeelte niet expliciet gevraagd.

5 | *De mate waarin een aspect aan een actor wordt toegedicht*⁹

	EU	VN	VS	IMF	WB	NL reg	Int hulp	NL hulp	Ge- meenten	Kerk/ school	Commerc bedrijf	Partc	Zelf	Geen	Weet niet
Tegengaan overbevissing	47	42	21	11	9	33	21	10	3	3	18	7	3	4	16
Eerlijke handel	47	49	29	32	35	35	15	8	3	4	17	6	2	2	16
Milieubescherming	39	58	27	13	9	36	28	14	10	7	19	11	6	3	13
Mensenrechten	35	70	28	13	10	37	42	27	9	26	9	16	14	2	7
Goed bestuur	35	60	23	19	18	38	27	14	13	15	9	7	8	2	11
Duurzame landbouw	34	39	15	16	18	28	39	22	10	12	26	23	7	2	13
Wederopbouw	33	59	28	31	33	42	72	54	16	37	27	37	16	1	4
Beschermen lokale industrie tegen dumprijzen	33	45	18	21	20	28	30	19	4	9	22	9	5	4	17
Bevorderen vrede/ veiligheid	31	78	31	10	10	36	30	16	10	19	5	7	12	2	5
Noodhulp	30	56	26	21	22	46	74	58	19	39	20	35	23	1	5
Ontbossing tegengaan	29	50	21	17	18	32	33	22	11	11	26	21	16	3	15
Armoedebestrijding	28	51	23	32	41	37	54	41	17	38	17	26	17	2	6
Studiebeurzen ontwikkelingslanden	27	34	15	22	22	38	32	19	8	25	29	22	4	3	12
Vrouwenrechten	26	53	15	10	7	30	42	27	11	30	11	17	12	3	13
Schone productie ontwikkelingslanden	25	45	18	19	20	22	42	24	3	11	35	16	7	4	14
Verdeling opbrengsten grondstoffen	24	51	19	30	32	20	20	10	2	5	18	6	2	4	17
Verminderen schuldenlast	24	36	24	49	60	22	14	8	2	5	11	5	2	2	11
Eerlijke arbeidsvoorwaarden ontwikkelingslanden	23	51	13	19	18	19	37	19	2	14	24	12	3	3	13
Ontwikkeling infrastructuur	23	34	10	23	22	34	35	19	18	6	32	13	3	3	12
Toegang drinkwater/ sanitair	22	49	12	15	14	26	64	42	11	25	20	24	9	2	7
Betaalbare medicijnen	22	43	14	12	15	32	48	30	4	13	25	15	4	1	10
Consumenten- beïnvloeding	21	20	7	8	10	47	24	24	14	22	25	22	24	3	16
Cultureel begrip vergroten	19	34	9	8	9	39	41	28	18	44	9	26	26	4	13
Zelf maatschappelijk	19	25	10	13	19	33	28	19	22	17	31	21	33	3	15

⁹ Percentages boven de 30% zijn vetgedrukt, aspecten zijn gesorteerd op hoogste percentage dat aan de EU wordt toegedicht

verantwoord inkopen															
Basisonderwijs	18	44	10	10	9	39	48	34	19	45	7	24	10	1	6
Bestrijding ziekten	18	51	17	11	11	26	76	50	7	34	13	27	13	1	7
Erfgoedbehoud	17	31	5	10	10	42	12	13	36	20	9	29	7	4	15
Kindersterfte reduceren	17	50	12	14	11	22	69	44	5	32	7	21	8	2	11
Bouwen scholen/ ziekenhuizen	15	41	11	17	19	28	64	43	17	44	23	35	6	1	5
Gezondheid moeders	13	37	7	8	6	19	61	46	6	32	7	24	8	2	11
Opleiden lokaal personeel	13	41	7	12	8	19	67	46	4	44	15	29	4	2	5
Verantwoord sparen/ beleggen	9	11	6	31	49	23	12	9	8	8	17	14	27	4	13
Kleine praktische hulp	5	13	3	5	6	14	37	39	22	57	22	57	36	2	7

3.2.5 Genieters noemen de minste organisaties, Ruimdenkers en Geëngageerden de meeste

De grote betrokkenheid van Geëngageerden en Ruimdenkers blijkt uit het feit dat ze de meeste organisaties noemen als passend bij een bepaald aspect. De EU wordt dan ook (evenals de andere actoren) het vaakst genoemd door Geëngageerden en Ruimdenkers. Genieters noemen de minste organisaties. Als we de WIN-segmenten rangschikken naar de aantallen geschikte organisaties die zijn genoemd ziet het lijstje er als volgt uit:

1. Geëngageerden
2. Ruimdenkers
3. Zorgzamen
4. Evenwichtigen
5. Zakelijken
6. Behoudenden
7. Luxezoekers
8. Genieters

3.2.6 Waarom de EU zich met ontwikkelingssamenwerking zou moeten bemoeien

Aan de respondenten die vonden dat een bepaald ontwikkelingsaspect bij Europa paste, is vervolgens gevraagd *waarom* zij dat vonden. Wij bekeken de antwoorden op alle aspecten en sommen hieronder de redenen voor geschiktheid van de EU op die over het geheel genomen het meest genoemd werden bij alle aspecten.

1. De EU is een invloedrijk orgaan
2. Dit is een taak voor iedereen (solidariteit, voorbeeldfunctie)
3. De EU heeft de middelen
4. Dit is een taak van de EU
5. Dit is van belang voor iedereen

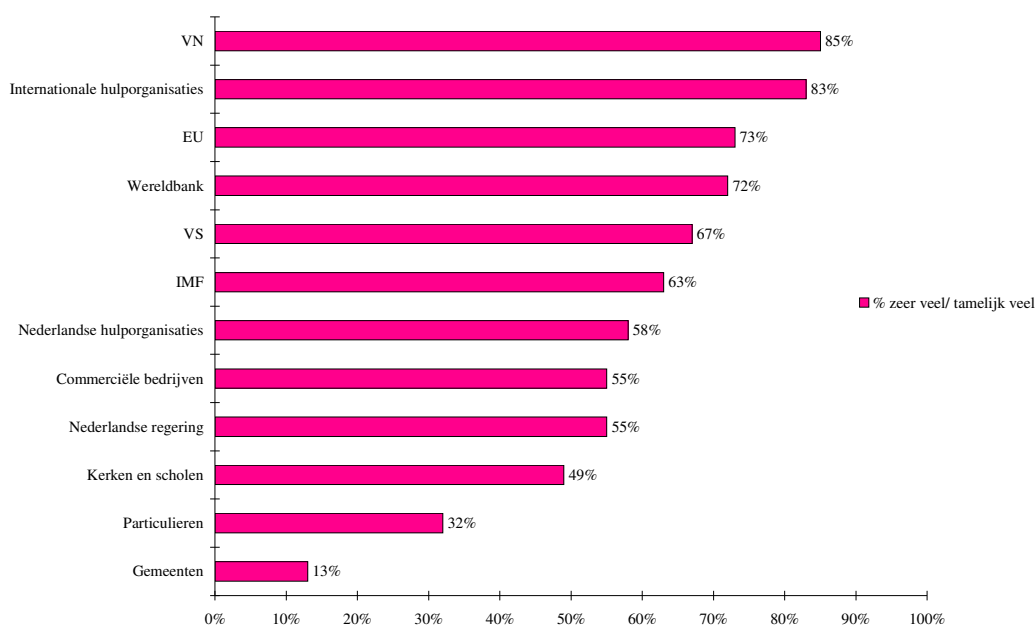
6. De EU kan maatregelen treffen, wetten maken
7. Samen sta je sterker, internationale samenwerking (ook in het kwalitatieve rapport nadrukkelijk genoemd)
8. De EU kan coördinerend optreden, overzicht houden

3.3 Meningen over Europees ontwikkelingsbeleid

3.3.1 VN wordt geacht het meest te kunnen bereiken, Europese Unie staat van alle dertien actoren op de derde plaats

Eerder is besproken welke aspecten van ontwikkelingssamenwerking in de optiek van de burger bij welke actor zouden passen. Er is de respondenten ook gevraagd hoeveel impact deze actoren hebben in de zin van wat ze zouden kunnen *bereiken* op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

6 | Hoeveel kunnen de volgende actoren bereiken op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?

Bron: TNS NIPO, 2008

Maar liefst 85% van de respondenten is van mening dat de *Verenigde Naties* tamelijk veel dan wel zeer veel zouden kunnen bereiken op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, op de voet gevolgd door *internationale hulporganisaties* (83%). De *Europese Unie* staat op de derde plaats: 73% van de respondenten denkt dat de EU tamelijk veel dan wel heel veel kan uitrichten op het gebied van

ontwikkelingssamenwerking. 20% heeft weinig tot geen vertrouwen in de effectiviteit van de EU. Het vertrouwen in de effectiviteit van *privé-initiatieven* en *gemeenten* is het laagst: respectievelijk 32% en 13% van de respondenten denkt dat deze actoren tamelijk veel dan wel heel veel kunnen uitrichten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

3.3.2 Geëngageerden hebben veel vertrouwen in de effectiviteit van actoren op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, Genieters niet

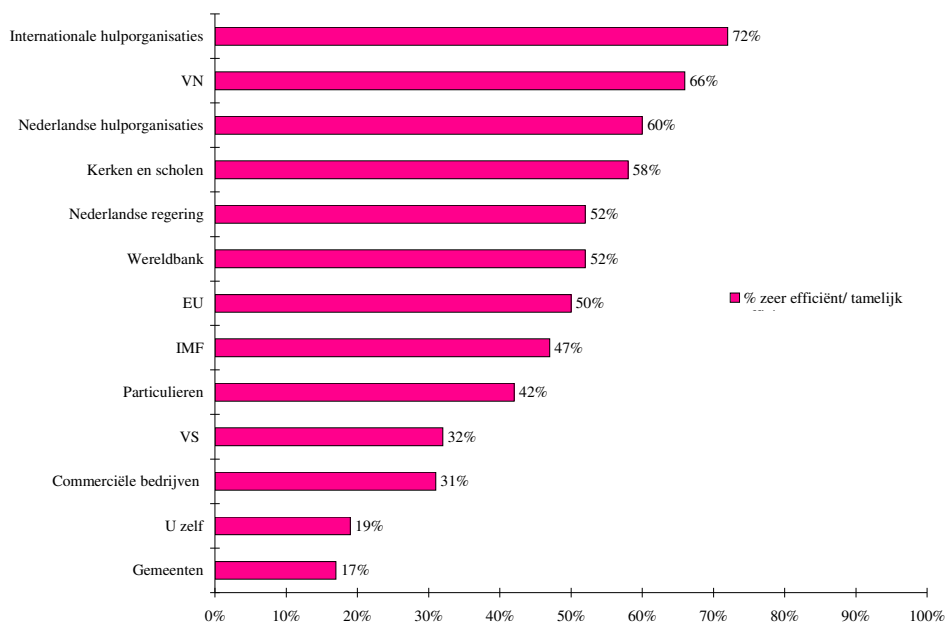
In het geval van meer dan de helft van de actoren hebben de Genieters van alle WIN-segmenten het minste vertrouwen in de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking. Het meeste vertrouwen in de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking hebben de Geëngageerden - in het geval van meer dan de helft van de actoren. Voor het vertrouwen in de effectiviteit van de Europese Unie maakt het veel niet uit of men man, vrouw, oud of jong is of tot welk WIN segment men behoort. Hoe optimistischer men is over ontwikkelingshulp door andere actoren, hoe groter de kans is dat men ook vertrouwen heeft in de effectiviteit van de EU¹⁰.

¹⁰ Bij een AID analyse hebben we gekeken of het vertrouwen in de EU samenhangt met geslacht, leeftijd, opleiding, WIN-segment en vertrouwen in anderen instellingen. Alleen het laatste bleek het geval te zijn.

3.3.3 Internationale hulporganisaties meest efficiënt ingeschaald, helft denkt dat EU efficiënt is

Er is ook gevraagd hoe *efficiënt* deze actoren in de optiek van de respondenten zouden kunnen functioneren op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Dit maal is ook de actor 'u zelf' meegenomen.

7 \ Hoe efficiënt zijn de volgende actoren op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?

Bron: TNS NIPO, 2008

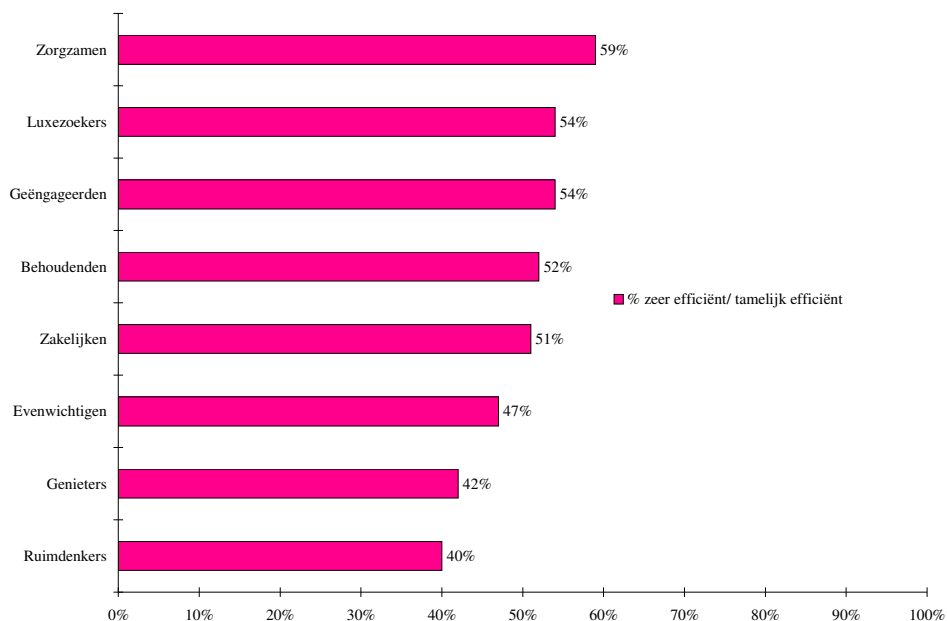
Internationale hulporganisaties (72%) worden het meest efficiënt gevonden, op enige afstand gevolgd door de actor die het meest effectief wordt gevonden, de *Verenigde Naties* (66%). Op de derde plaats staat de *Nederlandse regering* (60%), op het gebied van effectiviteit nog een lage middenmoter. 'U zelf' (19%) en (opnieuw) de *gemeenten* (17%) worden weinig efficiënt gevonden. Exact de helft van de respondenten (50%) denkt dat de *Europese Unie* tamelijk dan wel zeer efficiënt is op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

3.3.4 Zorgzamen hebben veel vertrouwen in de efficiëntie van de EU, Ruimdenkers zijn het meest sceptisch over de EU

Opnieuw hebben de Genieters in het geval van meer dan de helft van de actoren het minste vertrouwen van alle WIN-segmenten in de efficiëntie van ontwikkelingssamenwerking door de genoemde actoren. De *Zorgzamen* hebben het meeste vertrouwen in de efficiëntie van de genoemde actoren wat betreft ontwikkelingssamenwerking. Bij meer dan de helft van de actoren zijn zij het meest positief van alle segmenten.

Figuur 8 toont de scores van alle WIN-segmenten op vertrouwen in de EU op het gebied van de efficiëntie van ontwikkelingssamenwerking. Precies de helft van de respondenten denkt dat de EU efficiënt is op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. *Zorgzamen* zijn het meest positief (59%), *Genieters* (42%) en *Ruimdenkers* (40%) het minst.

8 | *Percentage WIN-segmenten dat denkt dat de EU efficiënt is op het gebied van ontwikkelingssamenwerking*

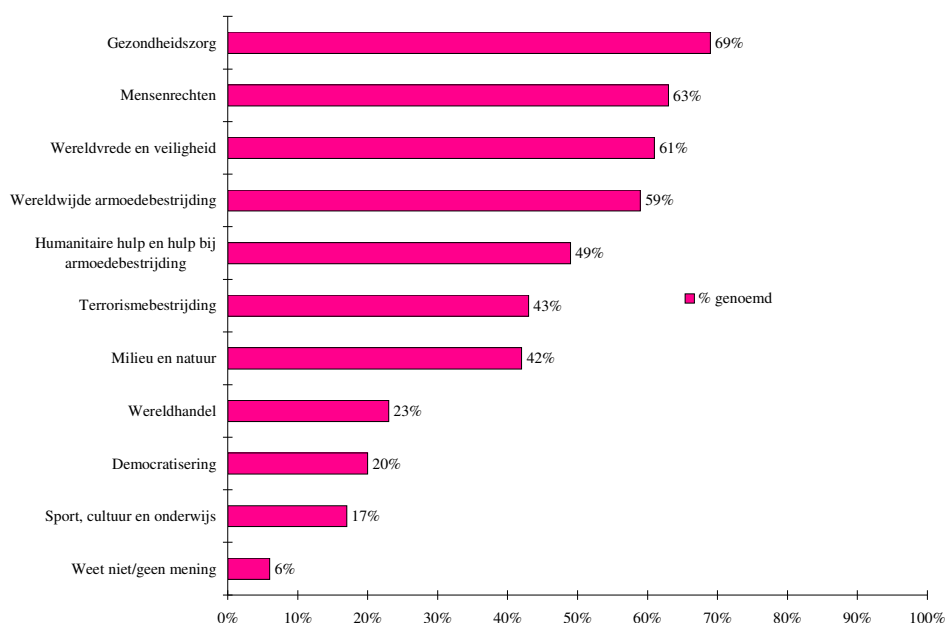

Bron: TNS NIPO, 2008

3.3.5 EU moet zich volgens burger in buitenlands beleid richten op gezondheidszorg, mensenrechten, wereldvrede, wereldwijde armoedebestrijding en noodhulp

De respondenten is ook gevraagd op welke vijf onderwerpen Brussel haar 'buitenlands beleid' zou moeten richten.

9 | Aan welke vijf onderwerpen zou Brussel in haar buitenlands beleid prioriteit moeten geven?

Bron: TNS NIPO, 2008

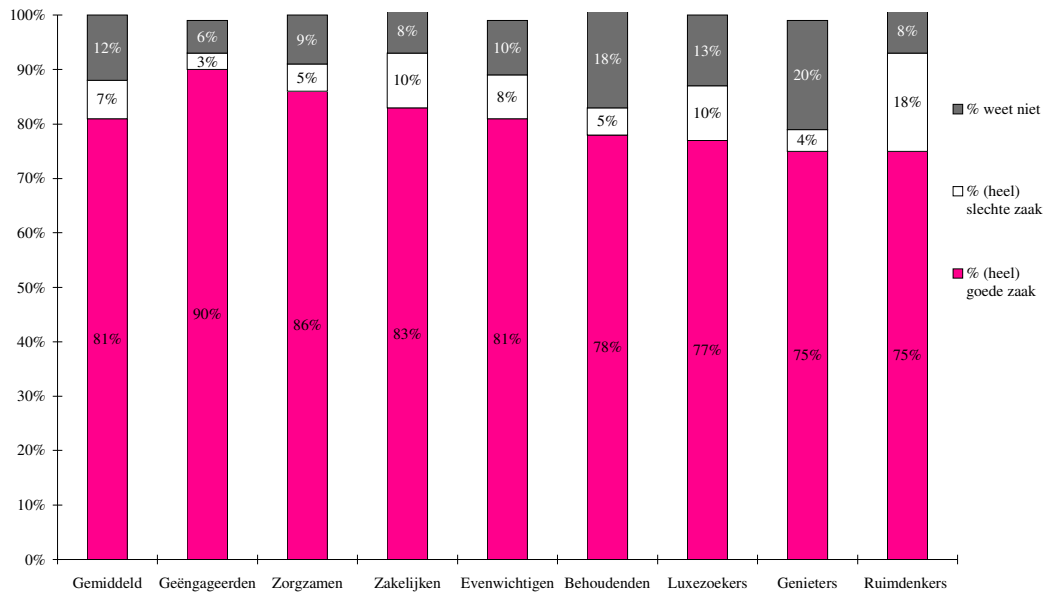
Gezondheidszorg (69%), mensenrechten (63%), wereldvrede en veiligheid (61%), wereldwijde armoedebestrijding (59%) en humanitaire hulp en noodhulp bij natuurrampen (49%) zijn de vijf meest genoemde aspecten. Democratisering (20%) scoort laag, net als sport, cultuur en onderwijs (17%). 6% van de respondenten heeft deze vraag niet beantwoord.

Genieters hebben deze vraag het vaakst niet beantwoord (16%), Geëngageerden het minst vaak (1%). Geëngageerden propageren gezondheidszorg (79%), mensenrechten (75%) en wereldwijde armoedebestrijding (69%). Behoudenden hebben wereldvrede en veiligheid (74%) hoog in het vaandel staan. Evenwichtigen bepleiten humanitaire hulp en noodhulp bij rampen (55%). Zakelijken noemen vaak terrorismebestrijding (53%), milieu en natuur (58%) en wereldhandel (31%). Ruimdenkers noemen eveneens vaak wereldhandel (31%) en democrativering (33%). Luxezoekers (24%) zijn de grootste voorstanders van sport, cultuur en onderwijs als pijler van het buitenlands beleid.

3.3.6 Ontwikkelingssamenwerking door Brussel wordt een goede zaak gevonden

De respondenten is ook gevraagd wat men er überhaupt van vindt dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet. Meer dan acht op de tien mensen (81%) vindt dit een goede of zelfs zeer goede zaak, slechts 7% vindt dit een slechte of heel slechte zaak. Geëngageerden (90%) en Zorgzamen (86%) zijn het meest positief, Genieters en Ruimdenkers (beide 75%) het minst enthousiast. Opvallend is dat een behoorlijke groep Ruimdenkers (18%) tamelijk uitgesproken is in haar tegenstand.

10 | Is het feit dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet een goede zaak?

Bron: TNS NIPO, 2008

3.3.7 Voorstanders ontwikkelingssamenwerking vinden EU een gezaghebbend orgaan, tegenstanders vinden het ‘dubbelop’ (lidstaten doen het al)

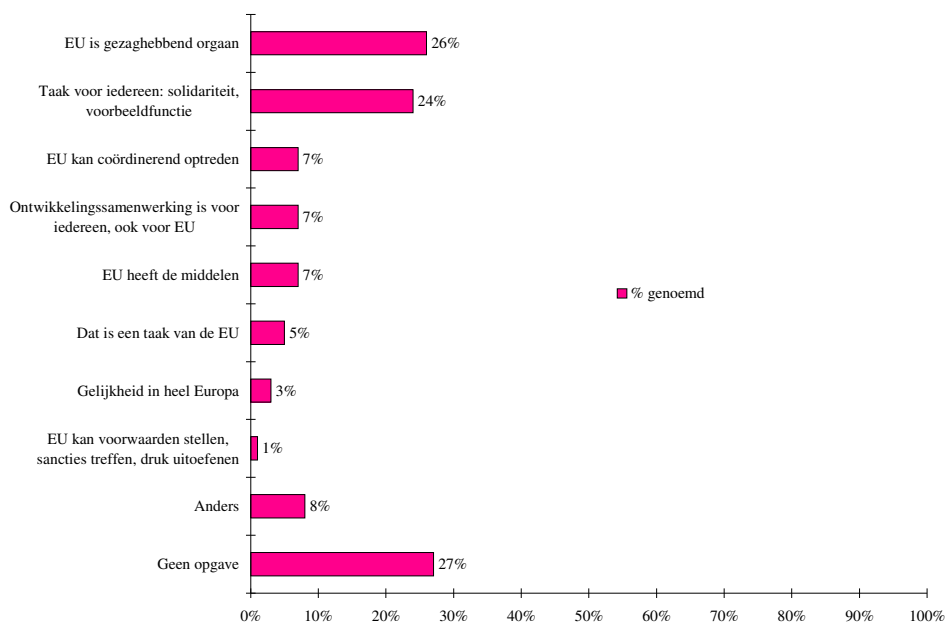
Aan de mensen die hebben geantwoord dat ze het een tamelijk goede dan wel zeer goed zaak vinden dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet, is naar de beweegredenen gevraagd.

Meer dan een kwart (26%) van de respondenten licht toe dat de EU een gezaghebbend orgaan is. Bijna een kwart (24%) stelt dat ontwikkelingssamenwerking ‘een taak voor iedereen’ is. Gelijkheid in Europa (3%) en het feit dat de EU voorwaarden kan stellen (1%) worden nauwelijks genoemd.

Opvallend is dat meer dan een kwart van de respondenten (27%) die aangaf het een ‘goede’ zaak te vinden dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet, dit verder niet kan of wil toelichten. Dat geldt vooral voor Genieters (40%) en het minst voor Ruimdenkers (11%).

Zakelijken (40%) zijn gevoeliger voor het argument dat de EU een gezaghebbend orgaan is dan Behoudenden (19%) en Genieters (15%). Evenwichtigen en Geëngageerden (beide 27%) vinden vaker dan Behoudenden dat ontwikkelingssamenwerking een ‘taak voor iedereen’ is.

11 | Waarom is het een goede zaak dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet?

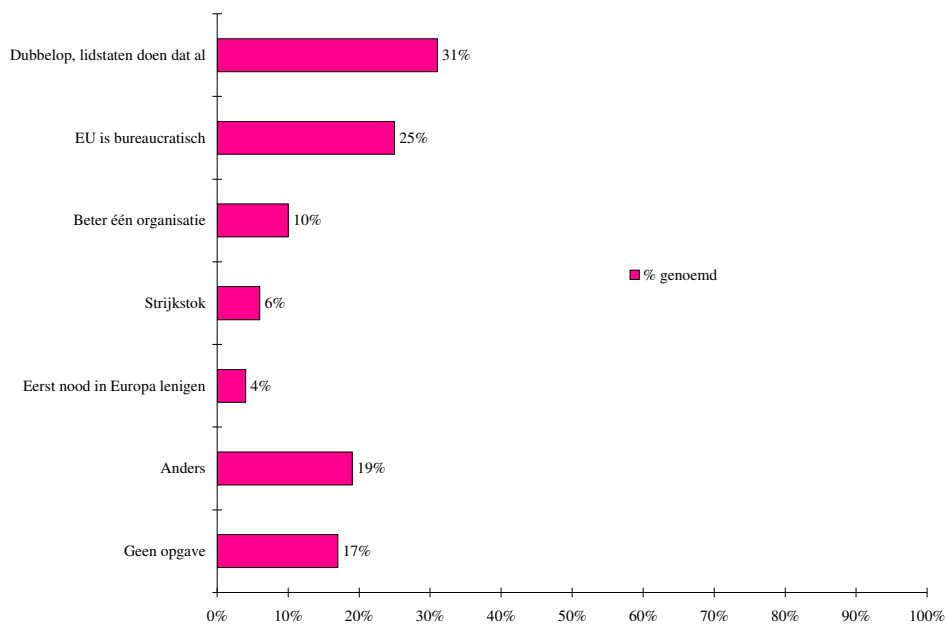

Bron: TNS NIPO, 2008

Aan de mensen die hebben geantwoord dat ze het een tamelijk slechte dan wel zeer slechte zaak vinden dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet, is eveneens naar de beweegredenen gevraagd.

31% van de respondenten licht toe dat Brusselse ontwikkelingshulp 'dubbelop' is, omdat afzonderlijke lidstaten dat al doen. Een kwart (25%) stelt dat de EU 'bureaucratisch' is, Luxezoekers (56%) het vaakst. Nog eens 10% vindt dat ontwikkelingssamenwerking beter door één organisatie geregeld kan worden. 17% licht het eerdere negatieve antwoord niet toe.

12 | Waarom is het een slechte zaak dat Brussel aan ontwikkelingssamenwerking doet?

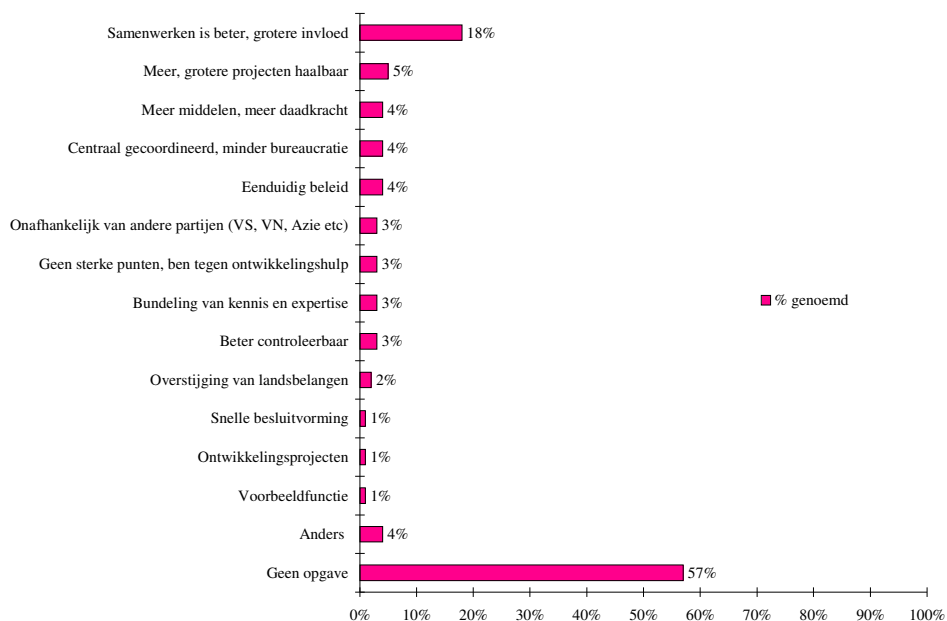
Bron: TNS NIPO, 2008

3.3.8 Sterke punten van een eigen Europees ontwikkelingsbeleid: meer invloed door samenwerken

De respondenten is expliciet gevraagd naar de sterke en zwakke punten van een eigen ontwikkelingsbeleid van de Europese Unie. Ongeveer zes op de tien respondenten (57%) kunnen of willen geen sterke punten noemen. Datzelfde geldt voor zes op de tien respondenten (60%) wat betreft zwakke punten.

Genieters noemen het vaakst geen sterke punten (73%). Meer dan de helft van de Zakelijken, Ruimdenkers en Geëngageerden heeft de vraag wel beantwoord. Zakelijken (33%), Geëngageerden (25%) en Ruimdenkers (23%) stellen vaker dan overige segmenten dat samenwerking de invloed vergroot. Zakelijken (13%) stellen eveneens vaker dan andere segmenten dat op deze manier meer en grotere projecten haalbaar zijn. Ruimdenkers (7%) en mannen (5%) verklaren vaker dan andere segmenten en vrouwen (2%) tegen ontwikkelingshulp te zijn.

13 | Sterke punten van het Europese ontwikkelingsbeleid

Bron: TNS NIPO, 2008

3.3.9 Zwakke punten van een eigen Europees ontwikkelingsbeleid: versnippering, onoverzichtelijkheid

‘Versnippering, onoverzichtelijkheid’ wordt door 13% van de respondenten genoemd, simpelweg ‘bureaucratie’ door 6% van de respondenten.

De overige beweegredenen zijn tamelijk versnipperd. 3% geeft ronduit aan dat er geen zwakke punten zijn, maar zes van de tien mensen (60%) hebben de vraag niet kunnen of willen beantwoorden. Onder Genieters is dat zelfs meer dan drie op de vier (76%).

Vrouwen (64%) kunnen vaker dan mannen (56%) geen zwak punt noemen.

Ruimdenkers (22%) dragen vaker dan andere segmenten versnippering,

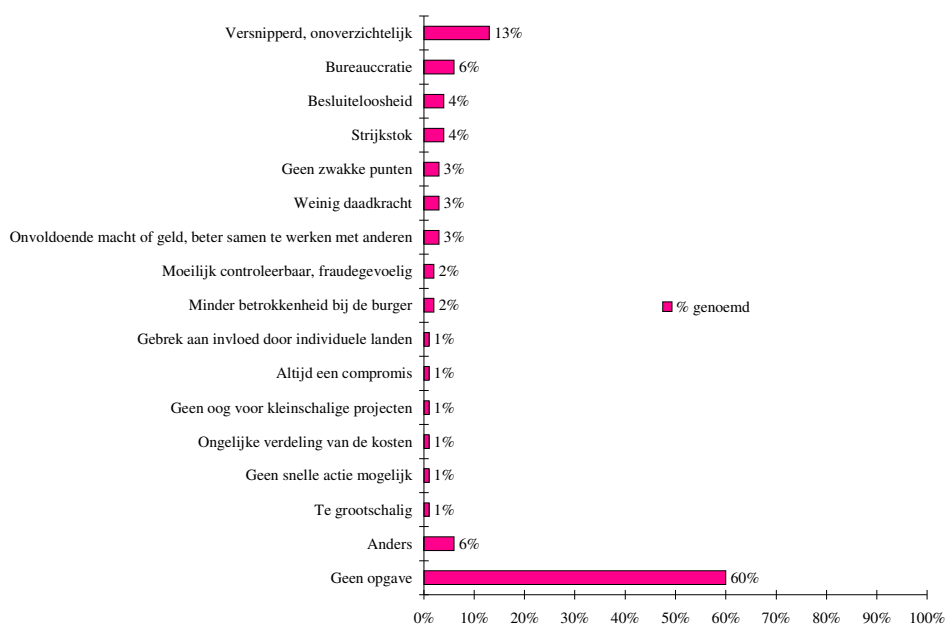
onoverzichtelijkheid als zwak punt aan. Zakelijken (7%) leggen relatief vaak de nadruk

op ‘weinig daadkracht’. Geëngageerden (5%) vrezen dat Europees ontwikkelingsbeleid tot minder betrokkenheid bij de burgers leidt. ‘Altijd een compromis’, klagen

Ruimdenkers (5%) en Geëngageerden (4%). Behoudenden (4%) stellen dat er ‘geen

snelle actie mogelijk is’. Mannen (4%) vinden het Europese ontwikkelingsbeleid vaker fraudegevoelig dan vrouwen (1%).

14 | Zwakke punten van het Europese ontwikkelingsbeleid

Bron: TNS NIPO, 2008

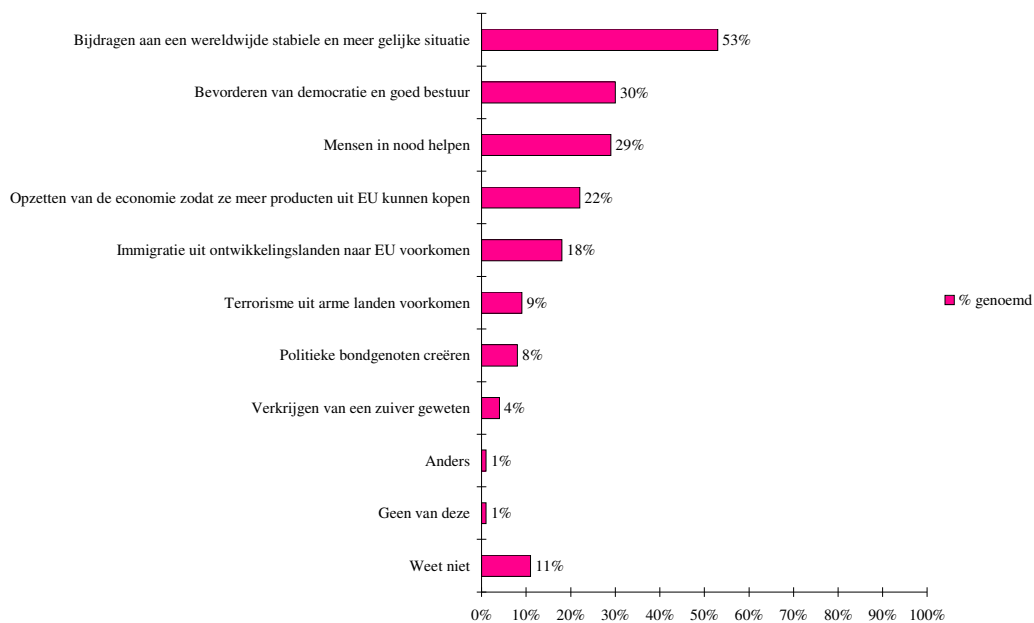
3.3.10 Motieven van de EU om aan ontwikkelingssamenwerking te doen worden door Nederlanders als redelijk altruïstisch ervaren

Heeft de Europese Unie een dubbel belang als zij aan ontwikkelingssamenwerking doet? Aan de respondenten is gevraagd wat zij denken dat de twee belangrijkste motieven van de EU zijn.

De motieven van de EU om aan ontwikkelingssamenwerking te doen worden door veel burgers als redelijk altruïstisch ervaren. Meer dan de helft van de respondenten (53%) noemt het bijdragen aan een wereldwijde stabiele en meer gelijke situatie. Het bevorderen van democratie en goed bestuur wordt door bijna een op de drie respondenten (30%) genoemd, op de voet gevolgd door het helpen van mensen in nood (29%). Pas daarna volgen meer op eigenbelang gerichte motieven, zoals een afzetmarkt creëren (22%), immigratie voorkomen (18%), terrorisme voorkomen (9%), politieke bondgenoten creëren (8%), of simpelweg een zuiver geweten verkrijgen (4%). 11% van de respondenten wist geen antwoord op deze vraag te geven. Onder Genieters lag dit percentage het hoogst (21%).

Geëngageerden (60%) noemen vaak het bijdragen aan een wereldwijde stabiele en meer gelijke situatie. Zorgzamen (41%) leggen vaak de nadruk op het bevorderen van democratie en goed bestuur. Genieters (37%) en Behoudenden (36%) houden het op het meer traditionele helpen van mensen in nood. Ook het voorkomen van terrorisme vanuit andere landen wordt door Genieters (13%) vaak genoemd. Luxezoekers (12%) denken vaak dat het om het creëren van politieke bondgenoten gaat. Ruimdenkers zijn wat cynischer in hun oordeel. Meer dan andere segmenten noemen zij het creëren van een afzetmarkt (31%), het voorkomen van immigratie (25%) en het verkrijgen van een zuiver geweten (7%).

15 | Gepercipieerde motieven van de Europese Unie om aan ontwikkelingssamenwerking te doen

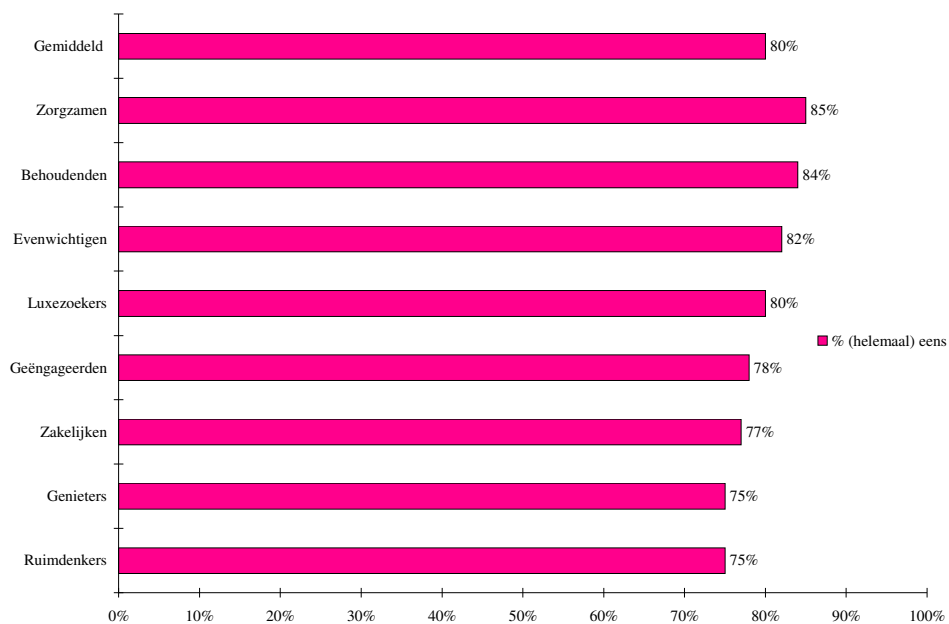
Bron: TNS NIPO, 2008

3.3.11 Burgers voorstander van het gezamenlijk afstemmen door lidstaten van bestemming ontwikkelingsbudgetten

Vervolgens is de respondenten een viertal stellingen aangaande de Europese Unie en ontwikkelingssamenwerking voorgelegd.

De stelling dat Brussel er voor moet zorgen dat lidstaten onderling coördineren waar hun ontwikkelingsbudgetten naar toe gaan, kan op de meeste goedkeuring rekenen: acht op de tien respondenten (80%) is het hier mee eens of helemaal mee eens. Dat geldt vooral voor de Zorgzamen (85%). Ruimdenkers zijn het meest kritisch over deze samenwerking (75%).

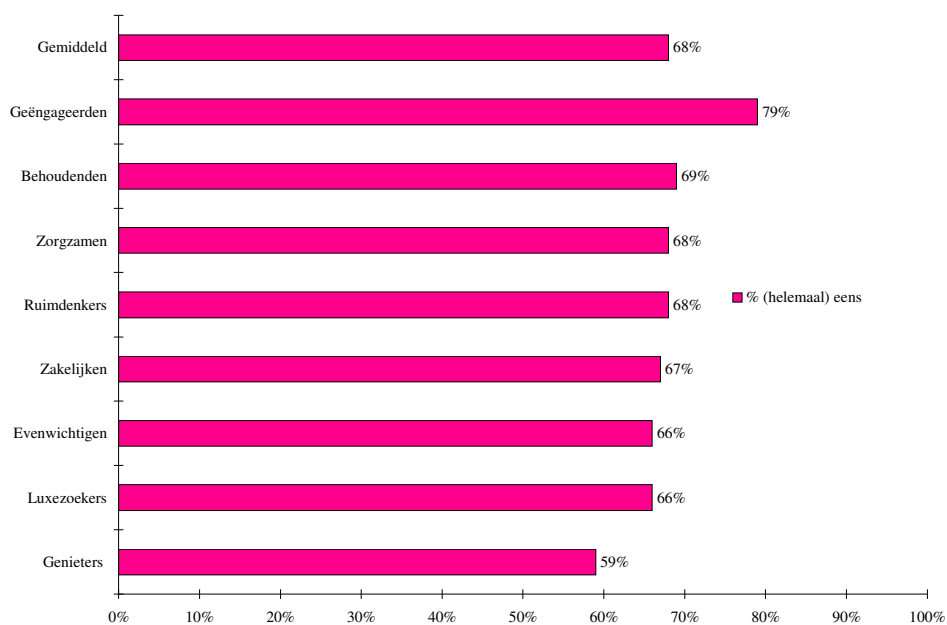
16 | Stelling: 'De Europese Unie moet ervoor zorgen dat de lidstaten gezamenlijk afstemmen waar hun ontwikkelingsbudgetten naar toe gaan'

Bron: TNS NIPO, 2008

In lijn met de eerder besproken resultaten uit de herfstmeting van de Eurobarometer 2007: meer dan twee op de drie respondenten (68%) is het eens met de stelling dat de EU een minister van Buitenlandse Zaken zou moeten hebben om de gemeenschappelijke positie uit te dragen. Geëngageerden (79%) zijn de grootste voorstanders, Genieters (59%) het minst enthousiast. Bijna een kwart van de Genieters (24%) heeft deze vraag onbeantwoord gelaten.

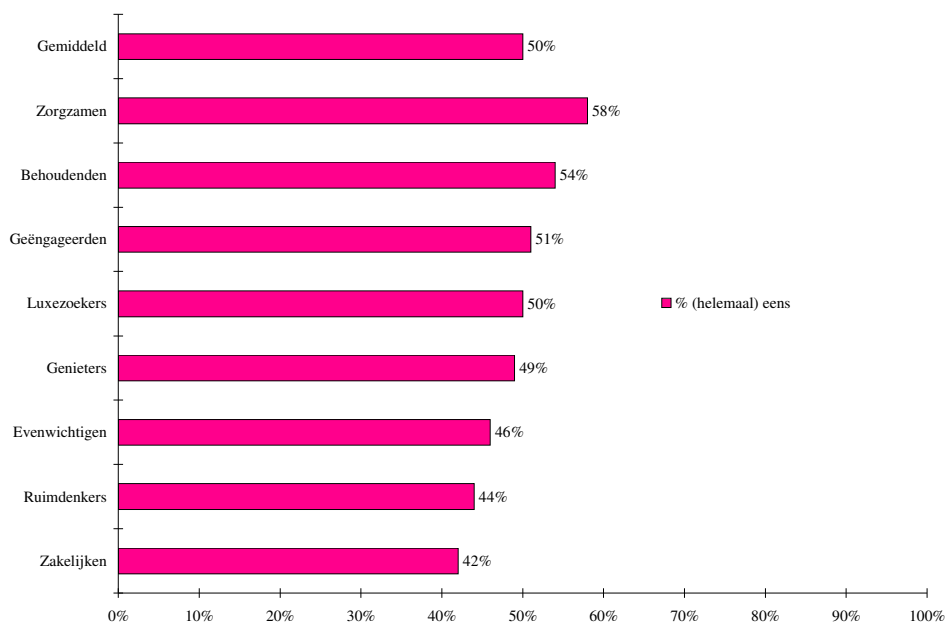
17 | Stelling: De Europese Unie zou haar eigen minister van Buitenlandse Zaken moeten hebben, die als vertegenwoordiger optreedt om de gemeenschappelijke positie van de Europese Unie uit te dragen'

Bron: TNS NIPO, 2008

Een scherpe taakverdeling van iedere lidstaat per ontwikkelingsland, daar is exact de helft (50%) van de respondenten voorstander van. Zorgzamen (58%) zijn hier grotere voorstanders van dan (opvallend genoeg) Zakelijken (42%). Genieters hebben deze stelling relatief vaak onbeantwoord gelaten (26%).

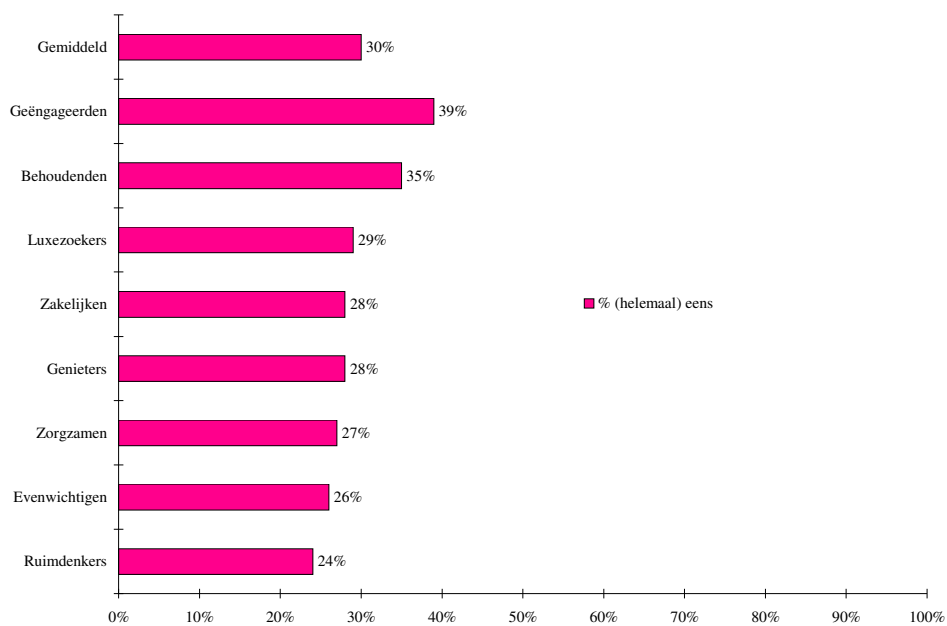
18 | *Stelling: 'In de toekomst moeten lidstaten van de Europese Unie een taakverdeling afspreken: in ieder ontwikkelingsland dat hulp ontvangt moet één EU-land de leiding krijgen'*

Bron: TNS NIPO, 2008

Drie op de tien mensen (30%) is het eens met de stelling dat voormalige koloniën een voorkeurshouding genieten wat betreft toegang tot de Europese markt boven andere ontwikkelingslanden. Geëngageerden (39%) zijn het meest geneigd de historische banden als argument voor een voorkeursbehandeling aan te dragen, Ruimdenkers (24%) het minst. Genieters (24%) hebben wederom het minst vaak een antwoord gegeven.

19 | Stelling: 'Voormalige koloniën van Europese landen hebben recht op een betere toegang tot de Europese markt dan andere ontwikkelingslanden'

Bron: TNS NIPO, 2008

4 Budget Europees ontwikkelingsbeleid

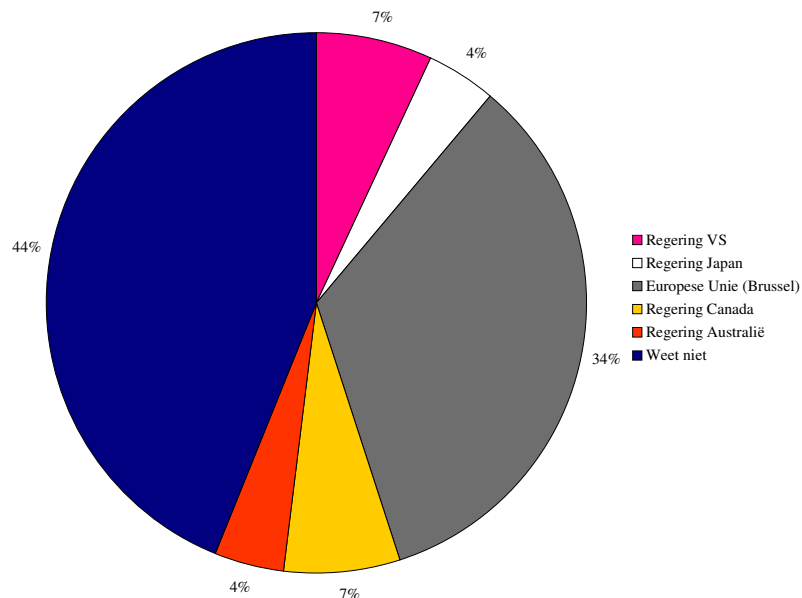
Uit de herfstmeting van de Eurobarometer 2007 bleek dat Nederlanders niet alleen *denken* dat ze beter op de hoogte zijn van de werking van de EU, maar dat ze dat ook daadwerkelijk lijken te *zijn*. Maar hoe staat het met de kennis van Nederlanders aangaande de bedragen die de EU uitgeeft aan ontwikkelingssamenwerking? En wat vindt men van deze bedragen? Aan welke gebieden zou de EU haar geld moeten besteden? De antwoorden op deze vragen zullen in deze paragraaf aan de orde komen.

4.1.1 Nederlanders denken dat de EU mondiaal gezien het meeste geld per inwoner aan ontwikkelingssamenwerking besteedt

Welke geopolitieke actor besteedt per hoofd van de bevolking het meeste geld aan ontwikkelingssamenwerking: de EU, de VS, Japan, Canada of Australië? We hebben het de respondenten voorgelegd.

Een op de drie respondenten (34%) denkt dat de EU per hoofd van de bevolking het meeste uitgeeft. Op eerbiedwaardige afstand volgen de regering van de VS en de regering van Canada (beide 7%). Een grote groep respondenten (44%) geeft aan het niet te weten. Evenwichtigen (40%) en Zakelijken (39%) denken het vaakst van alle WIN-segmenten dat de EU per hoofd van de bevolking het meest aan ontwikkelingssamenwerking uitgeeft. Geëngageerden en – opvallend – Zorgzamen (beide 29%) denken dat het minst vaak. Zorgzamen, Luxezoekers (beide 10%) en Genieters (9%) wijzen het vaakst de VS aan, ruimdenkenden (2%) het minst vaak. Daarentegen wijzen ruimdenkenden (13%) vaak de regering van Canada aan. Evenwichtigen (6%) en Behoudenden (4%) doen dat het minst vaak. Luxezoekers (8%) wijzen het vaakst de regering van Australië aan.

20 | Welke regering geeft jaarlijks het meeste geld per inwoner aan ontwikkelingssamenwerking?

Bron: TNS NIPO, 2008

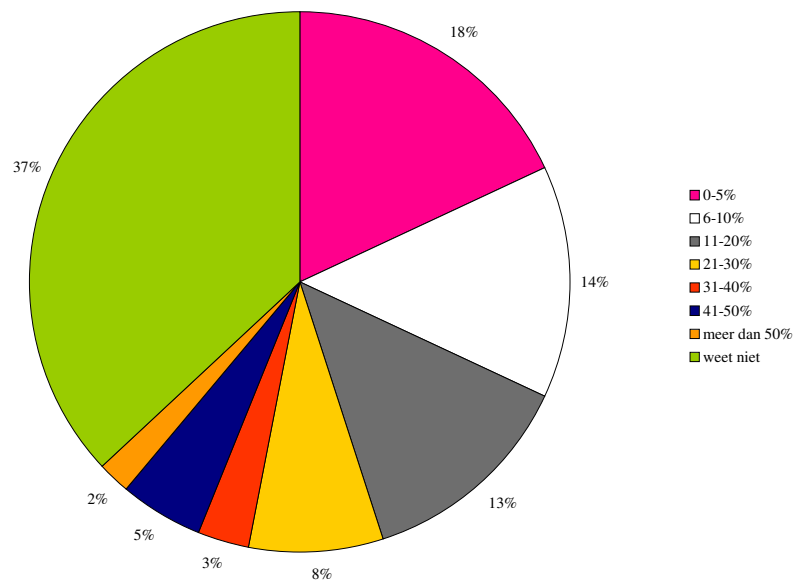
4.1.2 Meeste Nederlanders hebben geen idee van het percentage van het Nederlandse ontwikkelingsbudget dat jaarlijks naar Brussel gaat

Vervolgens is de respondenten gevraagd een inschatting te maken van het percentage van het Nederlandse ontwikkelingsbudget dat jaarlijks naar Brussel gaat. Het correcte antwoord (10%) werd de respondenten pas na deze vraag verteld.

Een te moeilijke vraag, vindt 37% van de respondenten. Maar toch: het meest voorkomende (en correcte) antwoord is 10, dat door 10% van de respondenten genoemd werd. Het gemiddelde ligt op 18,2%, hoger dan het daadwerkelijke percentage.

Van alle WIN-segmenten komt de hoogste schatting van de Zakelijken (21,3%) en de Genieters (20,8%). Zorgzamen (16,5%) en Geëngageerden (16,0%) hebben de laagste schattingen op hun naam. Behoudenden zijn het meest voorzichtig in hun oordeel: 47% van hen durft geen schatting te geven.

21 | Welk percentage van het Nederlandse ontwikkelingsbudget gaat jaarlijks naar ontwikkelingsbudget van Brussel, denkt u?

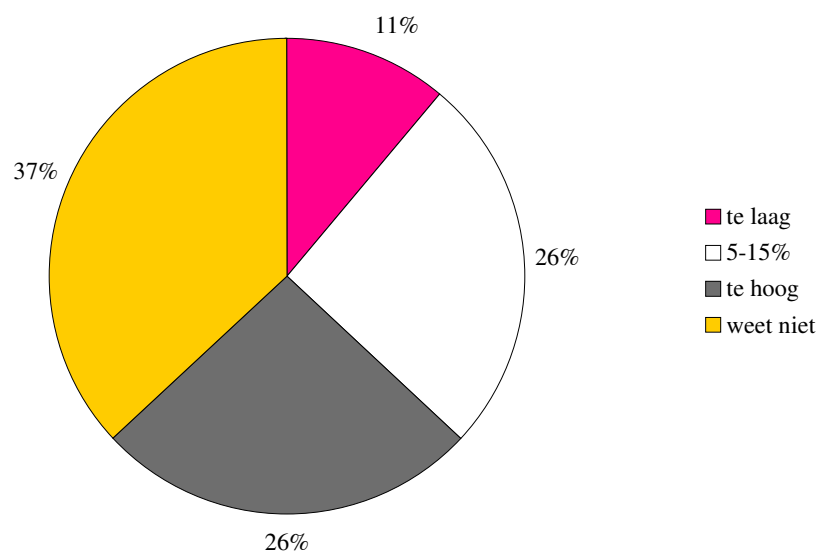
Bron: TNS NIPO, 2008

Hoe dit te duiden?

Er is onderscheid gemaakt tussen respondenten die binnen de zogeheten marge van 50% en 150% van het juiste antwoord zaten (tussen 5% en 15%) en respondenten die te hoog of te laag zaten of geen antwoord konden geven.

26% van de respondenten noemt een percentage dat binnen de gestelde marge valt. 11% zit te laag, 26% te hoog. 37% weet het niet.

22 | Welk percentage van het Nederlandse ontwikkelingsbudget gaat jaarlijks naar ontwikkelingsbudget van Brussel, denkt u ? (binnen vs buiten foutmarge)

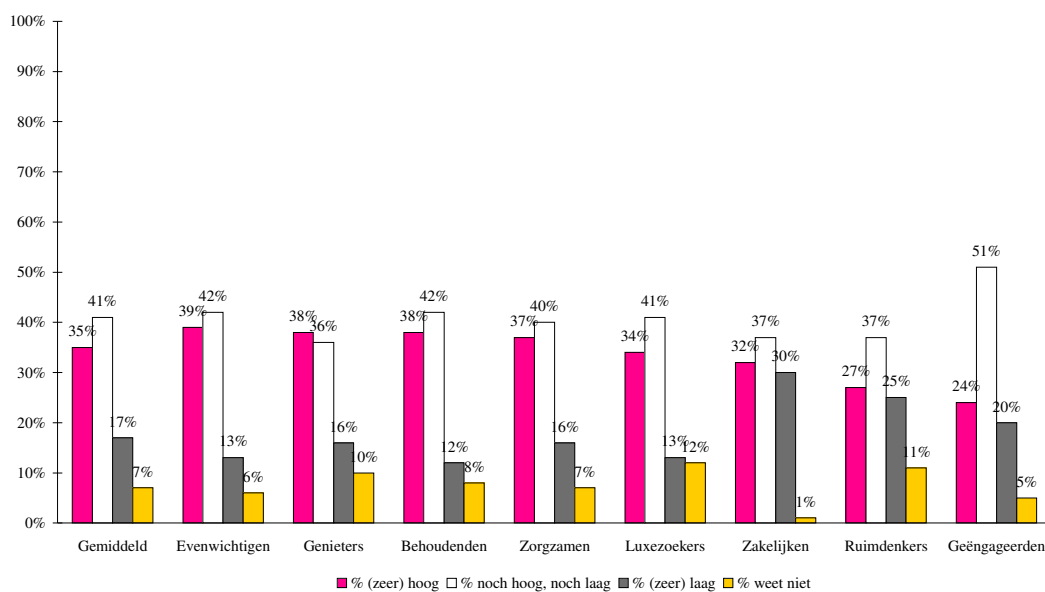
Bron: TNS NIPO, 2008

4.1.3 Een derde van de Nederlanders vindt het percentage ontwikkelingsbudget dat aan Brussel wordt afgedragen aan de hoge kant

Een derde van de Nederlanders vinden het percentage van 10% van het ontwikkelingsbudget dat Nederland jaarlijks aan Brussel afdraagt eerder aan de hoge kant (35%) dan aan de lage kant (17%). Een grote groep (41%) vindt dit percentage laag noch hoog.

Alle WIN-segmenten vinden het percentage dat aan Brussel wordt afgestaan eerder aan de hoge dan aan de lage kant. Evenwichtigen (39%), Genieters (38%) en Behoudenden (38%) zijn het meest geneigd dit aan de hoge kant te vinden, terwijl nog geen kwart van de Geëngageerden (24%) dit vindt. Relatief veel Zakelijken (30%) vinden het percentage aan de lage kant.

23 | Nederland draagt ongeveer 10% van zijn ontwikkelingsbudget af aan de Europese Unie (Brussel). Vindt u dit percentage...

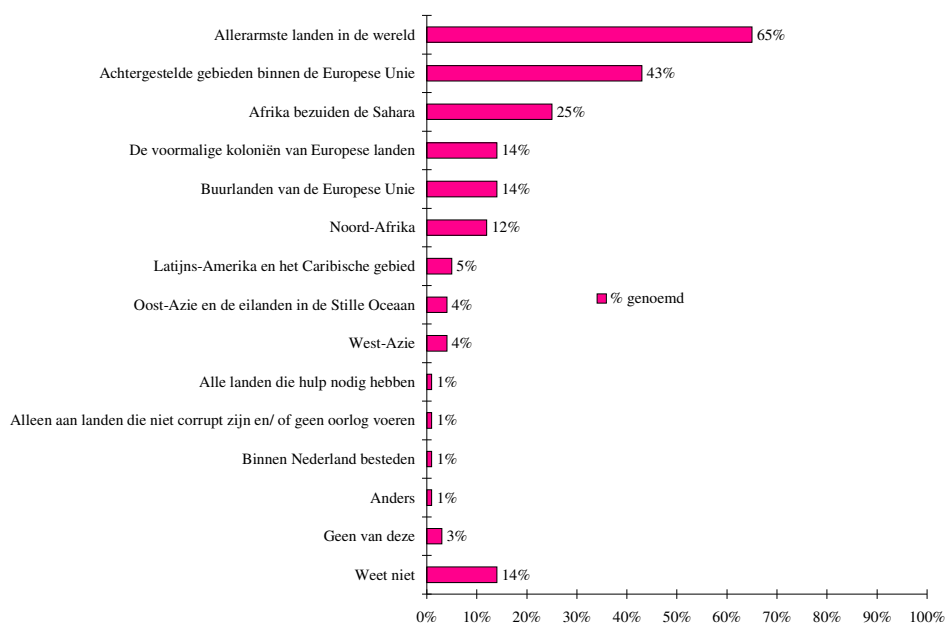

Bron: TNS NIPO, 2008

4.1.4 Twee van de drie Nederlanders vinden dat Brussel haar ontwikkelingsbudget aan allerarmste landen moet besteden

Ook is de respondenten gevraagd aan welke gebieden Brussel haar budget zou moeten besteden. Het was mogelijk om meerdere antwoorden te geven. 'Aan de allerarmste landen in de wereld', opperen twee van de drie respondenten (65%). Op gepaste afstand volgen – dicht bij huis - achtergestelde gebieden binnen de Europese Unie (43%). Op de derde plaats komt – weer verder van huis – Afrika bezuiden de Sahara (25%). 14% zegt geen idee te hebben, 3% kan zich in geen van de aangeleverde opties vinden en 1% vindt dat het binnen Nederland besteed moet worden. Van alle WIN-segmenten noemen de *Geëngageerden* de meeste regio's.

24 | Aan wat voor gebieden zou de Europese Unie haar budget voor ontwikkelingssamenwerking moeten besteden?

Bron: TNS NIPO, 2008

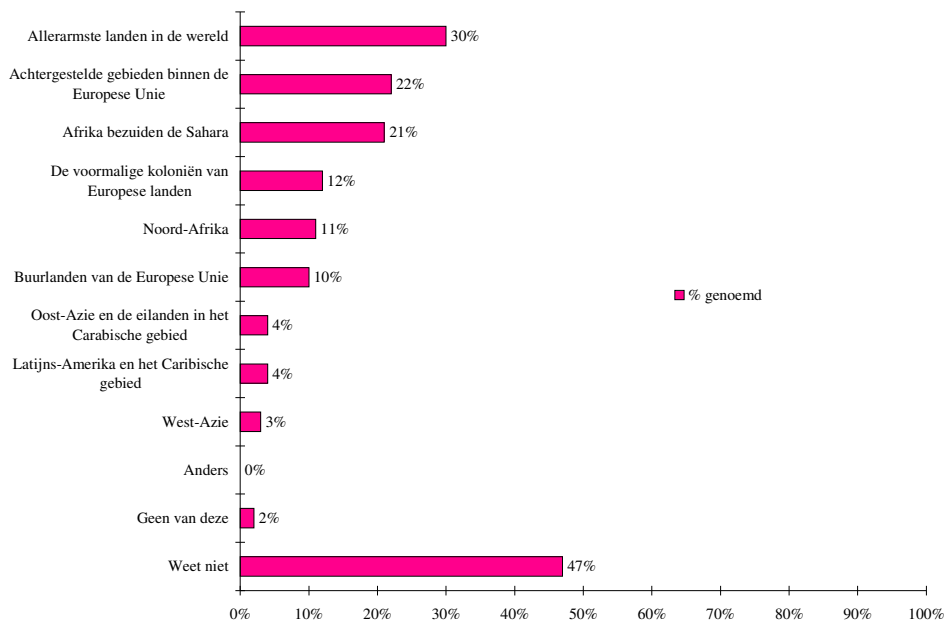
4.1.5 Een op de drie Nederlanders denkt dat ontwikkelingssamenwerking EU aan allerarmste landen in de wereld wordt besteed

Bijna een op de drie Nederlanders (30%) denkt dat het Europese ontwikkelingsbudget *daadwerkelijk* aan de allerarmste landen in de wereld wordt besteed. Het hoeft niet zo te zijn dat men denkt dat het budget *exclusief* naar deze landen gaat, want het was wederom mogelijk om meerdere antwoorden te geven. Op de tweede plaats komen de achtergestelde gebieden binnen de EU (22%), op de derde plaats Afrika bezuiden de Sahara (21%). Bijna de helft van de respondenten (47%) zegt niet te weten aan welke gebieden Brussel haar ontwikkelingsbudget uitgeeft.

Van alle WIN-segmenten blijven de Genieters (56%) het vaakst het antwoord schuldig op de vraag aan welke gebieden Brussel haar ontwikkelingsbudget spendeert.

Volgens het Ministerie van Buitenlandse Zaken gaat meer dan de helft van het Europese ontwikkelingsbudget (51%) naar Afrika bezuiden de Sahara.¹¹ Een veel kleiner deel gaat naar Azië (17%), Noord-Afrika en het Midden-Oosten (14%) en Latijns-Amerika en het Caribische gebied (11%). 8% van het budget wordt binnen Europa gespendeerd. Volgens deze statistieken wordt 42% van het Europese budget in ‘de minst ontwikkelde landen’ geïnvesteerd.

25 | Aan wat voor gebieden besteedt de Europese Unie haar budget voor ontwikkelingssamenwerking?

Bron: TNS NIPO, 2008

¹¹ Bron: <http://www.minbuza.nl/nl/themas/europese-samenwerking/ontwikkelingssamenwerking-in-europees-verband/Alle-feiten-op-een-rij.html>.

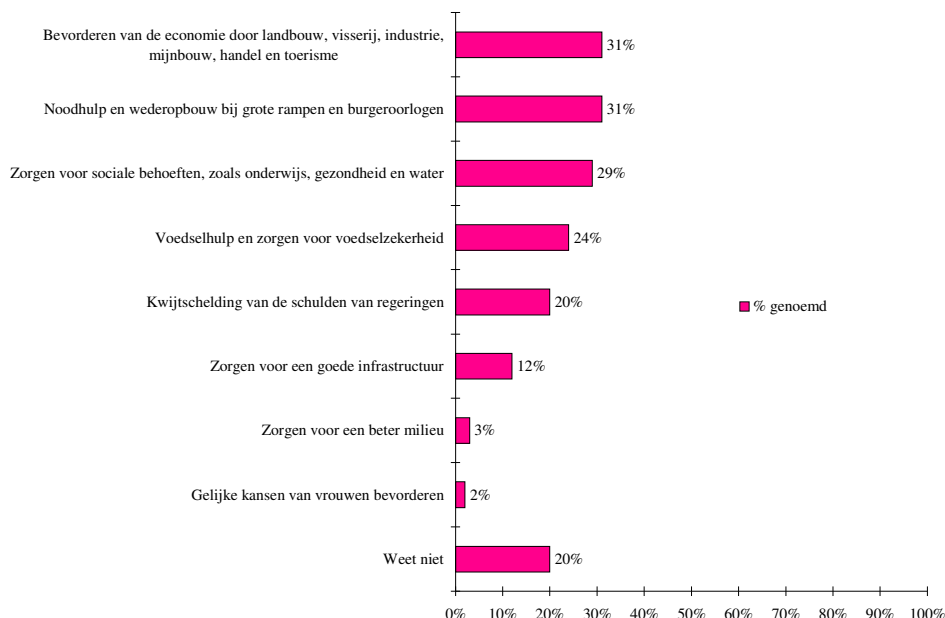
4.1.6 Nederlanders overschatten budget ontwikkelingssamenwerking van EU dat naar 'productie' gaat en onderschatten budget voor 'sociale behoeften'

Ook is gevraagd aan welke *terreinen* van ontwikkelingssamenwerking de Europese Unie volgens de Nederlandse burger het meeste geld uitgeeft. De respondenten werd een aantal antwoordmogelijkheden voorgelegd, waarvan men er maximaal twee kon kiezen.

Het bevorderen van de economie door landbouw, visserij, industrie, mijnbouw, handel en toerisme, en noodhulp en wederopbouw bij grote rampen en burgeroorlogen worden het vaakst genoemd (beide 31%). Ook het zorgen voor sociale behoeften zoals onderwijs, gezondheid en water wordt vaak genoemd (29%). Zorgen voor een goed milieu (3%) en gelijke kansen voor vrouwen (2%) zijn issues waar men zelden van denkt dat de EU er veel geld aan besteedt. Twee op de tien respondenten (20%) zeggen geen idee te hebben. In *werkelijkheid* spendeert de EU het meeste geld aan de 'sociale sectoren' (onderwijs, gezondheid en water): 41%.¹² Op grote afstand volgen 'noodhulp en wederopbouw bij grote rampen' (15%), 'begrotingssteun, voedselhulp en voedselzekerheid' (14%) en 'infrastructuur' (14%). De categorie 'overig' (ondersteuning NGO's, administratieve kosten) omvat 6% van het Europese budget, 'productie' (land- en bosbouw, visserij, industrie, mijnbouw, handel en toerisme) en de 'multisector' (milieu, vrouwen en ontwikkeling) sluiten met 5% de rij.

Kortom: veel Nederlanders *overschatten* het aandeel van het ontwikkelingsbudget van de EU dat naar 'productie' gaat. Het budget voor de 'sociale sectoren' wordt *onderschat*.

26 | Aan welke terreinen denkt u dat Brussel het meeste geld besteedt?

Bron: TNS NIPO, 2008

¹² Bron: <http://www.minbuza.nl/nl/themas/europese-samenwerking/ontwikkelingssamenwerking-in-europees-verband/Alle-feiten-op-een-rij.html>.

5 Europa in het nieuws

Europese ontwikkelingssamenwerking lijkt voor veel burgers ver weg en abstract. Uit de berichtgeving van de Eurobarometer 2007 blijkt dat veel burgers de berichtgeving over de EU summier en te negatief vinden. Hoe zit het met de berichtgeving over ontwikkelingssamenwerking door de EU? Wat weet men van een aantal zaken waarbij ontwikkelingssamenwerking door de EU in het nieuws kwam, en hoe oordeelt men (na hierover geïnformeerd te zijn) over de rol van de EU?

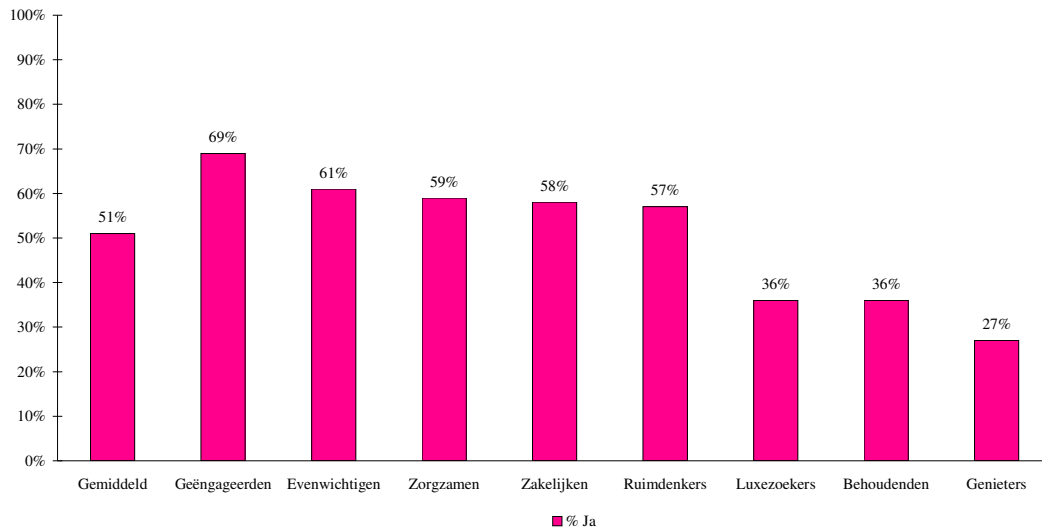
We hebben vier cases voorgelegd (één per respondent).¹³ In alle gevallen vroegen we eerst of de respondent wel of niet op de hoogte was van de betreffende EU-activiteit, en daarna - ongeacht of de respondent op de hoogte was – hoe hij/ zij de Brusselse bemoeienis beoordeelde. In dit hoofdstuk bespreken we weer de verschillen tussen de WIN-segmenten. Echter, terughoudendheid is hier op zijn plaats, omdat de omvang van de segmenten in de meeste gevallen dermate klein is, dat uitspraken uitsluitend indicatief zijn. Ze kunnen echter wel een indruk geven.

5.1.1 Helft Nederlanders op de hoogte van aanwezigheid EU-waarnemers bij verkiezingen in Kenia, bijna driekwart vindt dit een goede zaak

De helft (51%) van de respondenten zegt op de hoogte te zijn van de aanwezigheid van waarnemers van de Europese Unie bij de verkiezingen in Kenia. De verschillen tussen de WIN-segmenten zijn groot: bijna zeven van de tien Geëngageerden (69%) zijn op de hoogte, tegenover net iets meer dan een kwart (27%) van de Genieters.

¹³ Dit is *split run* gebeurd: om deze reden is het aantal respondenten dat aan deze vragen meedeed minder groot.

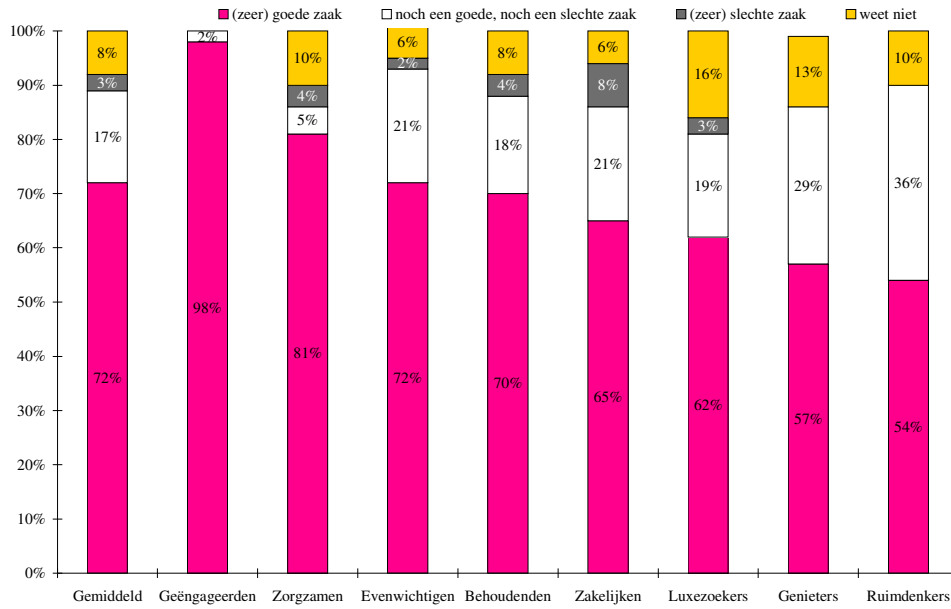
27 | Wist u dat de waarnemers van de Europese Unie aanwezig waren bij de verkiezingen in Kenia? n=271

Bron: TNS NIPO, 2008

Bijna drie kwart van de respondenten vindt de aanwezigheid van EU-waarnemers bij de Keniaanse verkiezingen goed tot zeer goed. Bijna alle Geëngageerden (98%) vinden dit een goede zaak, tegenover 'slechts' 54% van de Ruimdenkers.

28 | Wat vindt u ervan dat waarnemers van de Europese Unie aanwezig waren bij de verkiezingen in Kenia? n=271

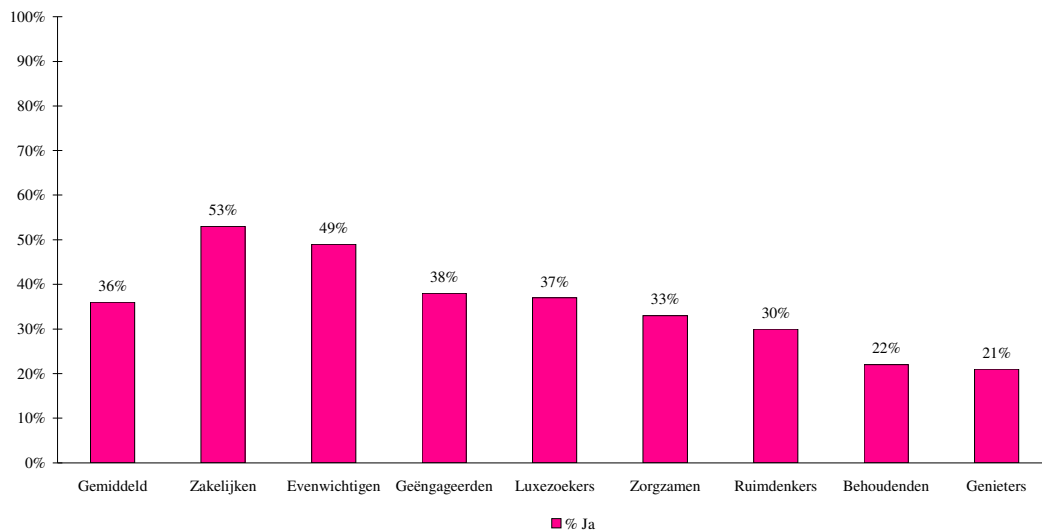

Bron: TNS NIPO, 2008

5.1.2 Een op de drie Nederlanders heeft weet van de EU-noodhulp aan Bangladesh, ruim acht op de tien vinden dit een goede zaak

Net iets meer dan een op de drie Nederlanders (36%) zegt op de hoogte te zijn van het feit dat de EU geld beschikbaar stelde voor noodhulp aan Bangladesh na de cycloon Sidr. De verschillen tussen de WIN-segmenten zijn opnieuw groot: iets meer dan de helft van de Zakelijken (53%) zegt op de hoogte te zijn, tegenover net iets meer dan twee van de tien Behoudenden (22%) en Genieters (21%).

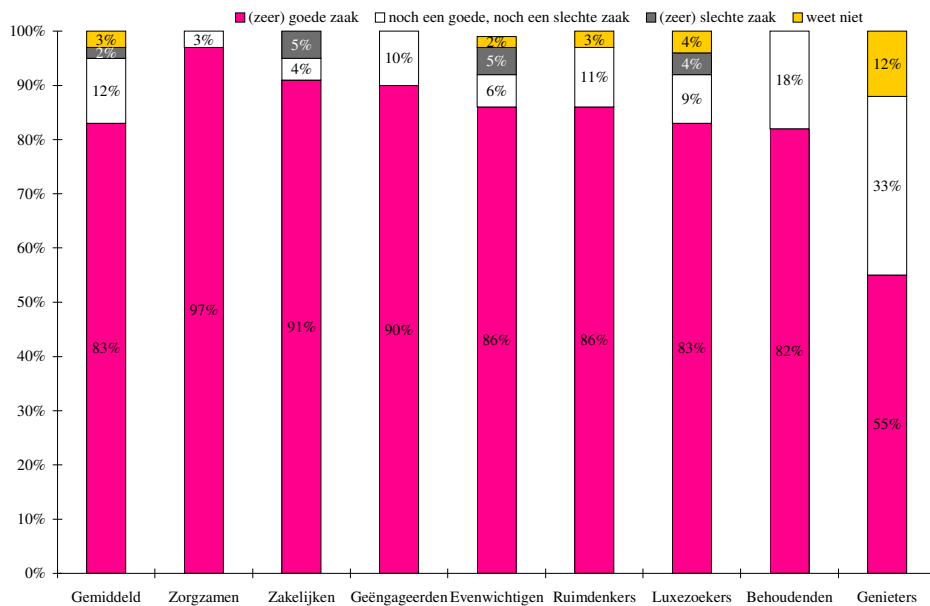
29 | Wist u dat Brussel geld beschikbaar stelde voor Bangladesh voor noodhulp aan Bangladesh na de cycloon Sidr? n=249

Bron: TNS NIPO, 2008

Maar liefst 83% van de respondenten vindt de noodhulp aan Bangladesh na de cycloon Sidr goed tot zeer goed. Dit keer zijn het bijna alle Zorgzamen (97%) die dit EU-initiatief een goede zaak vinden. Alle overige segmenten vinden de noodhulp aan Bangladesh eveneens in grote meerderheid een goede zaak, met als uitzondering de Genieters: met 55% is hun enthousiasme een stuk magerder.

30 | Wat vindt u ervan dat Brussel geld beschikbaar stelde voor noodhulp aan Bangladesh na de cycloon Sidr? n=249

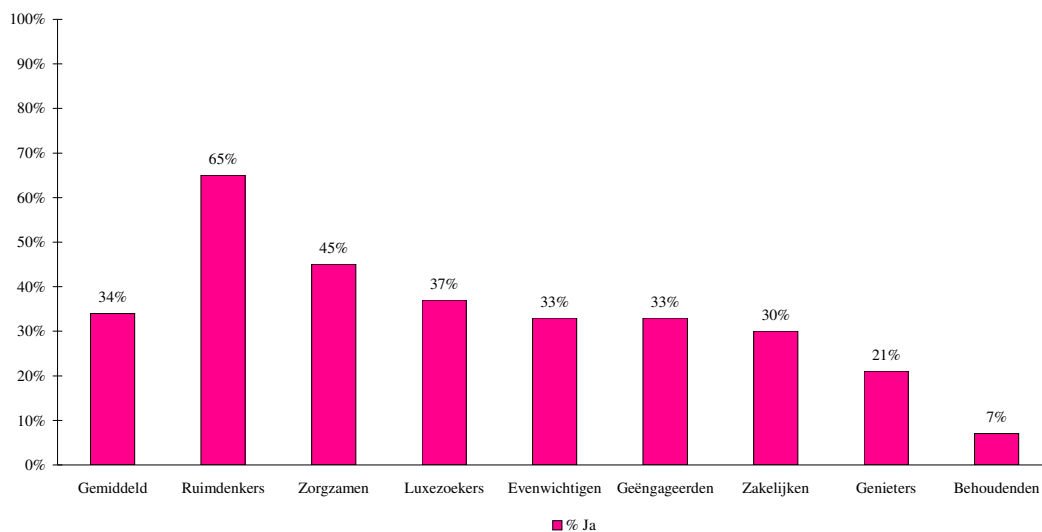

Bron: TNS NIPO, 2008

5.1.3 Een op de drie Nederlanders weet van de Europese ondersteuning bij de democratische verkiezingen Georgië, bijna drie kwart vindt het een goede zaak

Net iets meer dan een op de drie Nederlanders (34%) zegt op de hoogte te zijn van het feit dat de EU de democratische verkiezingen in Georgië ondersteunde. Op dit vlak zijn de Ruimdenkers (65%) het beste op de hoogte. Zij zijn het enige WIN-segment waarvan meer dan de helft van de respondenten op de hoogte is. Op de tweede plaats komen de Zorgzamen (45%). De Behoudenden zijn het minst op de hoogte: slechts 7% zegt van de ondersteuning van de Georgische verkiezingen af te weten.

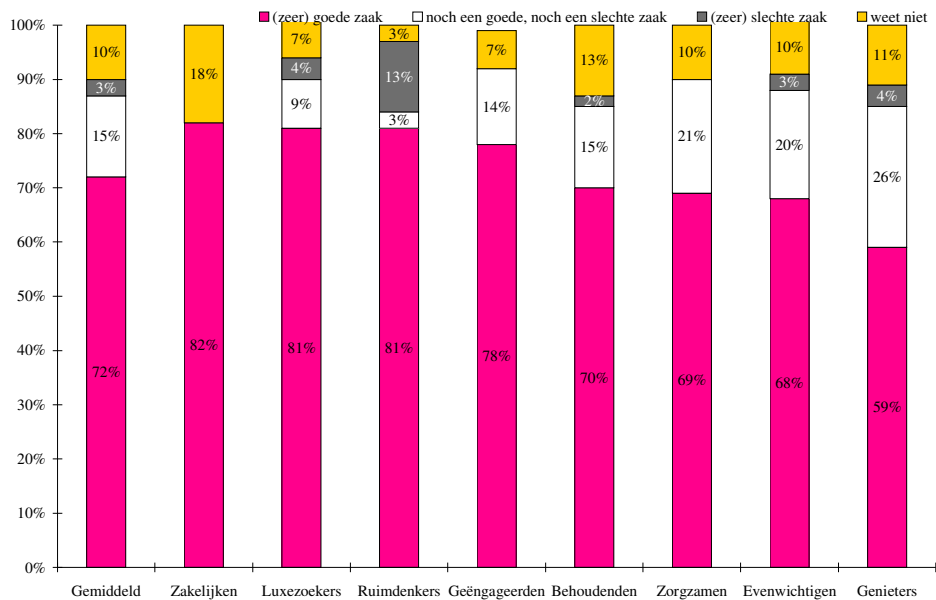
31 | Wist u dat Brussel Georgië heeft ondersteund bij het organiseren van democratische verkiezingen? n=244

Bron: TNS NIPO, 2008

Bijna drie kwart van de respondenten vindt het ondersteunen van de (democratische) Georgische verkiezingen een goede of zeer goede zaak. De verschillen tussen de WIN-segmenten zijn over het algemeen niet zo groot. Zakelijken (82%), Luxezoekers (81%) en Ruimdenkers (81%) staan het meest achter het EU-initiatief in Georgië. Opnieuw is het enthousiasme van de Genieters wat minder (55%). Opvallend is dat het percentage Ruimdenkers dat de Europese bemoeienis een slechte zaak vindt veel groter is dan dat van andere segmenten (13%).

32 | Wat vindt u ervan dat de Europese Unie Georgië heeft ondersteund bij het organiseren van democratische verkiezingen? n=244

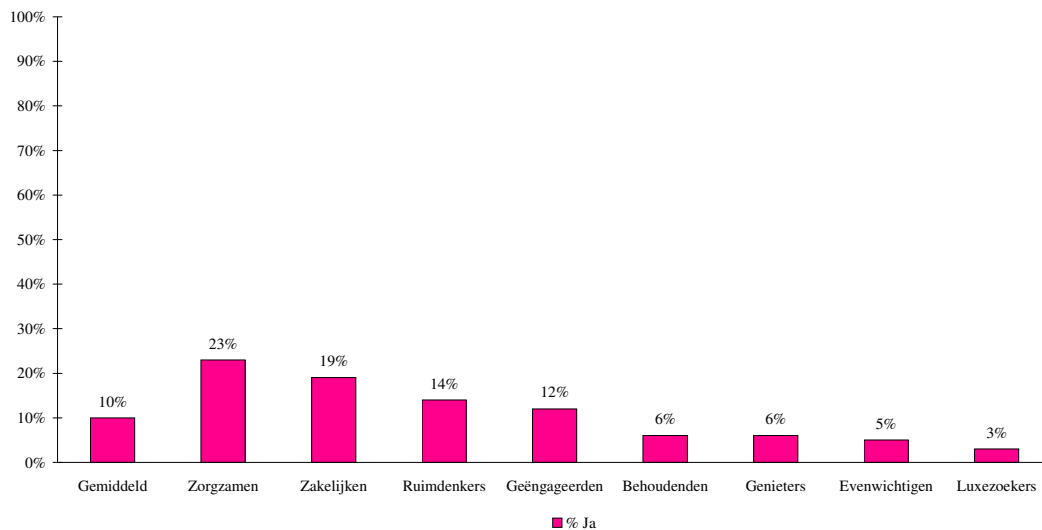

Bron: TNS NIPO, 2008

5.1.4 Slechts een op de tien Nederlanders weet dat de EU werkt aan het wegnemen van handelsbarrières in Kameroen, iets meer dan de helft vindt dit een goede zaak

Van de vier voorgelegde stellingen is een zuiver economische aangelegenheid in een verafgelegen land, namelijk de ondernomen pogingen om de handelsbarrières tussen de EU en Kameroen weg te nemen, verreweg het minst bekend: slechts één op de tien respondenten is er van op de hoogte. Bijna een kwart van de Zorgzamen (23%) en bijna twee op de tien Zakelijken (19%) is op de hoogte, maar onder de andere WIN-segmenten ligt dit percentage nog een stuk lager. Slechts 3% van de Luxezoekers zegt op de hoogte te zijn.

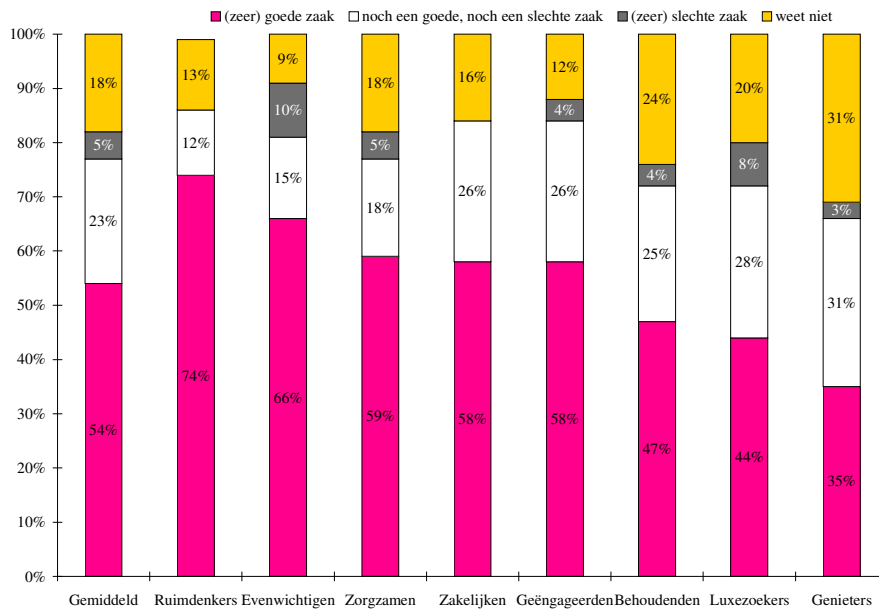
33 | *Wist u dat Brussel werkt aan het wegnemen van de handelsbarrières in de Europese Unie voor Kameroen? n=271*

Bron: TNS NIPO, 2008

De pogingen van Brussel om de handelsbarrières met Kameroen weg te nemen, zijn niet alleen minder bekend bij de respondenten dan de ondernemingen in Kenia, Bangladesh en Georgië, ze kunnen ook op minder goedkeuring rekenen: iets meer dan de helft van de respondenten kan de EU-initiatieven waarderen. De grootste steun voor het wegnemen van de handelsbarrières met Kameroen bestaat onder de Ruimdenkers (74%), de geringste steun onder de Genieters (35%). Wel is het percentage voorstanders onder alle segmenten nog altijd veel groter dan het percentage tegenstanders. Het percentage respondenten dat de vraag niet kan beantwoorden, is onder alle segmenten tamelijk groot.

34 | Wat vindt u ervan dat de Europese Unie werkt aan het wegnemen van handelsbarrières in de Europese Unie voor Kameroen? n=271

Bron: TNS NIPO, 2008

6 Communicatie

6.1 Televisie is voornaamste informatieverstrekker ontwikkelingssamenwerking

Uiteraard is ook de manier waarop informatie over ontwikkelingssamenwerking de burger bereikt van belang. Welke kanalen hebben het grootste bereik (meerdere antwoorden mogelijk)?

Uit de herfstmeting van de Eurobarometer 2007 bleek dat veel Nederlanders de hoeveelheid informatie die de geschreven pers over de Europese Unie verstrekt voldoende vinden, maar dat de televisie en radio achterblijven. Daarnaast werd de aangeslagen *toon* van de berichtgeving van zowel televisie, kranten als radio over de EU door een groot deel te negatief gevonden.

De genoemde informatiekanalen voor ontwikkelingssamenwerking zijn:

1. Televisie (85%)
2. Krant(en) (70%)
3. Tijdschriften (39%)
4. Radio (35%)
5. Internet (34%)
6. Gesprekken met collega's, familie, vrienden (33%)
7. Folders of nieuwsbrieven in de brievenbus (24%)
8. Doordat u zelf met vakantie bent geweest in een ontwikkelingsland (14%)
9. School (12%)
10. Werk (11%)
11. Nieuwsbrieven per email (10%)
12. Posters op straat (10%)
13. Kerk (3%)
14. (Vrijwilligers)werk in ontwikkelingssamenwerking (2%)
15. Anders (1%)

De verdeling van de informatiekanalen verschilt per WIN-segment. Zo verkrijgen Zorgzamen hun informatie vaker dan andere groepen via gesprekken met familie, vrienden, bekenden of collega's, krant(en) en folders of nieuwsbrieven in de brievenbus. Zakelijken noemen relatief vaak het internet en tijdschriften, Luxezoekers de radio en het werk en Genieters school. Ruimdenkers zijn het meest actief in hun kennisvergaring: zij geven relatief vaak aan hun informatie te hebben verkregen door een vakantie in een ontwikkelingsland. Televisie heeft onder alle groepen een hoog bereik. Jongeren noemen relatief vaak school, gesprekken met familie, vrienden, bekenden of collega's, het internet en posters op straat. Ouderen noemen relatief vaak kranten, televisie en de kerk.

6.2 Regionale krant belangrijker in informatieverstrekking dan landelijke kranten

Aan de mensen die aangaven hun informatie exclusief dan wel gedeeltelijk via de kranten tot zich nemen, is gevraagd welke dit waren.

De genoemde kranten zijn:

1. Regionale kranten (44%)
2. De Telegraaf (24%)
3. De Volkskrant (24%)
4. Het Algemeen Dagblad (22%)
5. Metro (21%)
6. SpIts (20%)
7. NRC Handelsblad (15%)
8. Trouw (9%)
9. NRC.next (8%)
10. Dag (8%)
11. De Pers (7%)
12. Nederlands Dagblad (3%)
13. Het Parool (3%)
14. Reformatorisch Dagblad (2%)
15. Anders (4%)
16. Weet niet (1%)

Luxezoekers noemden vaker dan de andere segmenten een regionale krant en De Telegraaf, Ruimdenkers De Volkskrant, Behoudenden Het Algemeen Dagblad en Metro, Genieters SpIts, Zakelijken NRC Handelsblad en Geëngageerden Trouw. Mannen noemen vaker NRC Handelsblad, jongeren noemen vaker dan ouderen Metro, De Volkskrant, SpIts en NRC.next.

6.3 Aanbod informatie over ontwikkelingssamenwerking door tijdschriften is zeer divers

Aan de mensen die aangaven hun informatie exclusief dan wel gedeeltelijk via tijdschriften tot zich nemen, is gevraagd welke dit waren.

De genoemde tijdschriften zijn:

1. Elsevier (21%)
2. Libelle (12%)
3. Margriet (12%)
4. Internationale Samenwerking (9%)
5. Vrij Nederland (8%)
6. Panorama (6%)
7. HP/ De Tijd (5%)

8. Onze Wereld (3%)
9. Plus (2%)
10. Samsam (2%)
11. Flair (2%)
12. Vriendin (2%)
13. Zin (2%)
14. Anders (29%)
15. Weet niet (30%)

De afname van informatie over ontwikkelingssamenwerking via tijdschriften is zeer versnipperd. Elsevier (21%) wordt het meest genoemd, maar de categorie 'anders' (29%) en 'weet niet' (30%) is groter. Evenwichtigen en Zorgzamen geven relatief vaak aan hun informatie via Margriet te krijgen.

6.4 Publieke omroep (televisie en radio) is belangrijkste informatieverstrekker op het gebied van ontwikkelingssamenwerking

Tenslotte is de mensen die aangaven hun informatie exclusief dan wel gedeeltelijk via de televisie tot zich te nemen gevraagd via welke kanalen dit is gebeurd.

De meest genoemde TV-kanalen zijn:

1. Nederland 1 (77%)
2. Nederland 2 (65%)
3. Nederland 3 (53%)
4. RTL 4 (36%)
5. SBS 6 (18%)
6. RTL5 (12%)
7. National Geographic (12%)
8. Discovery Channel (12%)
9. RTL7 (10%)

De publieke zenders komen duidelijk als voornaamste informatieverstrekker naar voren. Nederland 1 is het meest populair onder de Zorgzamen, Nederland 2 onder de Evenwichtigen en Nederland 3 onder de Behoudenden. De Behoudenden noemen ook vaker dan andere groepen RTL4 en RTL5. Genieters noemen vaak RTL7 en SBS 6. Over het algemeen noemen ouderen iets vaker de publieke zenders en jongeren vaker commerciële zenders.

Dezelfde procedure is voor radiozenders uitgevoerd. Ook hier zijn de publieke kanalen het meest populair wat betreft de informatieverstrekking over ontwikkelingssamenwerking.

De meest genoemde radiostations zijn:

1. Radio 1 (57%)
2. Radio 2 (33%)
3. 3 FM/ Radio 3 (15%)
4. Regionale Radio (13%)
5. Radio Veronica (8%)
6. Sky Radio (8%)
7. Radio 538 (7%)
8. Radio 5 (5%)

Radio 1 is het meest populair onder Zorgzamen, radio2 onder Geëngageerden en 3 FM/ Radio 3 onder Luxezoekers. Ouderen verkrijgen meer informatie via radio 1 en radio 2, jongeren noemen vaker 3 FM/ Radio 3.

7 Conclusies

Hoe staat het met de traditioneel kosmopoliete blik van Nederland? Is het echt zo dat politiek en burger meer en meer met een naar binnen gekeerde blik in het polderlandschap staan? En *als* we dan verder kijken, voert de zuinige koopman de boventoon? Is de Nederlandse burger hard en onverschillig geworden in haar oordeel over zowel leed als mogelijkheden elders in de wereld?

Uit dit onderzoek blijkt dat veel Nederlanders nog altijd redelijk tot behoorlijk begaan zijn met ontwikkelingssamenwerking, hoewel de accenten per type burger verschillen. Om deze accentverschillen in kaart te brengen, hebben we het WIN-model gebruikt (zie hoofdstuk 1), dat burgers in acht segmenten met elk hun eigen waardenprofiel indeelt. Wat betreft de hoofdvraag van dit onderzoek, namelijk de kansen voor een ontwikkelingsbeleid dat onder Europese vlag wordt uitgevoerd: er liggen zeker kansen, die in het volgende hoofdstuk (aanbevelingen) zullen worden toegelicht.

We zullen de conclusies uit dit rapport puntsgewijs opsommen.

- Eén op de drie Nederlanders zegt goed dan wel zeer goed op de hoogte te zijn van ontwikkelingssamenwerking. Zakelijken en Ruimdenkers schatten zichzelf het hoogst in, Behoudenden en Genieters het laagst.
- Op welke thema's moet ontwikkelingssamenwerking zich richten? Maatregelen met activerende effecten (zelfredzaamheid en scholing en educatie) worden het meest genoemd. Zoals bij bijna alle vragen hebben de Genieters het vaakst geen idee. Verder liggen de opvattingen van de verschillende segmenten redelijk in het verlengde van hetgeen op basis van de profielen verwacht zou kunnen worden. Geëngageerden en Ruimdenkers richten zich op meer structurele oplossingen. Zakelijken vallen op door hun aandacht voor infrastructuur, Luxezoekers door hun focus op jeugd en kindershulp, Zorgzamen door hun voorkeur voor aandacht voor primaire levensbehoeften: voedsel en vrede.
- Welke onderwerpen worden met de Europese Unie geassocieerd? In absolute zin zijn dat vooral het tegengaan van overbevissing, eerlijke handel, milieubescherming, mensenrechten, goed bestuur, duurzame landbouw, wederopbouw, het beschermen van lokale industrie tegen dumprijzen, het bevorderen van vrede en veiligheid en noodhulp. Onderwerpen als verantwoord sparen en beleggen en kleine, praktische hulp worden nadrukkelijk *niet* aan de EU gekoppeld. Het is echter zo dat veel van de genoemde onderwerpen die aan de EU worden gekoppeld, ook aan actoren zoals de Verenigde Naties en de Verenigde Staten van Amerika worden gerelateerd. Na uitvoering van een correspondentie analyse blijkt dat de EU, de VN en de VS allen als volgt kunnen worden geduid: als grote, abstracte actoren die structurele maatregelen moeten nemen en hulp ter plekke moeten bieden.
- Waarom wordt de EU genoemd? De EU is een invloedrijk orgaan, heeft de middelen, kan maatregelen treffen en wetten maken. Verder geven respondenten aan dat je 'samen sterker staat' en dat de EU coördinerend kan optreden.

- De EU is een invloedrijk orgaan, heeft de middelen, kan coördinerend optreden en kan maatregelen nemen, aldus de respondenten. Vaak vind men de genoemde aspecten simpelweg een taak voor iedereen, dus ook voor de EU.
- De *effectiviteit* van het ontwikkelingsbeleid van de EU wordt in vergelijking met andere actoren hoog ingeschat: alleen de Verenigde Naties en internationale hulporganisaties worden effectiever gevonden.
- Iets anders geldt voor de *efficiëntie* van het EU-beleid: slechts de helft van de respondenten zegt hier vertrouwen in te hebben. In vergelijking met andere actoren is de EU een middenmoter. Zorgzamen, in veel gevallen de meest loyale Europeanen, zijn het meest positief; Ruimdenkers – wel goed op de hoogte, maar in veel opzichten kritisch ten opzichte van de EU – zijn het meest negatief.
- Men staat vrij positief tegenover een Europese aanpak van ontwikkelingssamenwerking. Geëngageerden en Zorgzamen zijn het meest welwillend, Genieters en Ruimdenkers het minst. Waarom is een Europese aanpak dan wel goed? Omdat de EU een gezaghebbend orgaan is en dit een taak ‘voor iedereen’ is, aldus de respondenten. Waarom zou een Europese aanpak slecht zijn? Zaken die genoemd worden, zijn dat een dergelijk beleid dubbelop is en bovendien bureaucratisch.
- De vraag wat sterke en zwakke punten van een EU-beleid zijn voor veel respondenten niet eenvoudig om te noemen. Zes op de tien geven geen antwoord op deze vraag. Als *sterk punt* wordt het meest wordt genoemd dat samenwerken de invloed vergroot (voornamelijk door de ‘nuchtere’ segmenten als de Zakelijken, Ruimdenkers en Geëngageerden). Als *zwakke* punten van een EU-beleid worden onoverzichtelijkheid (voornamelijk door Ruimdenkers) en bureaucratie aangedragen.
- Bijna de helft van de respondenten heeft geen idee of de EU nu meer geld uitgeeft aan ontwikkelingssamenwerking dan andere regeringen. Het percentage ontwikkelingsbudget dat Nederland jaarlijks aan Brussel afstaat (10%) wordt gemiddeld gezien iets te ruim ingeschat (18,6%). Een op de drie respondenten vindt dit budget aan de hoge kant, maar veel respondenten vinden dit veel noch laag. Nederlanders vinden dat de EU haar budget moet besteden aan de allerarmste landen, achtergestelde landen binnen EU en Afrika bezuiden Sahara. Men denkt dat de EU in werkelijkheid hetzelfde prioriteitenlijstje toepast. In tegenstelling tot het kwalitatieve onderzoek komt het nabijgelegen Noord-Afrika niet in de top drie meest genoemde regio’s. Men denkt dat de EU haar geld vooral besteedt aan het bevorderen van de economie, noodhulp en het zorgen voor sociale behoeften. Onderwerpen die niet helemaal aan de eerder besproken voorkeur van de burger voldoen.
- Uit de voorgelegde cases ‘Europa in het nieuws’ blijkt dat Nederlanders meer op de hoogte te zijn van zaken die aan Europese bemoeienis met rampen (Bangladesh) en gewelddadigheden (Kenia) zijn gerelateerd, dan van zaken die met bemoeienis aan verkiezingen (Georgië) en economie (Kameroen) zijn gerelateerd. Drie maatregelen kunnen op goedkeuring van een ruime meerderheid rekenen, met als uitzondering de bemoeienis met Kameroen.
- Televisie (met name de publieke omroep) en kranten (vooral regionale kranten) zijn de meest effectieve communicatiemiddelen.

8 Aanbevelingen

De vraag waarvoor we gesteld worden is: is het wenselijk en haalbaar om de positionering van Europese Unie bij burgers stevig vorm te geven en, zo ja, hoe dan?

8.1 Is een OS-positionering voor de EU wenselijk en haalbaar?

Waarom zou de burger willen dat de EU actief is op OS-terrein? Omdat volgens de burgers de EU zeker een organisatie is die iets kan bereiken op dit gebied. Ruim 80% vindt het goed dat Brussel aan OS doet.

8.1.1 Verwachtingen zijn hooggespannen

Als het gaat om verwachtingen over de effectiviteit moet de EU alleen de VN en internationale NGO's voor laten gaan en scoort de EU nog voor de Wereldbank, de VS en het IMF. De Nederlandse overheid en Nederlandse NGO's scoren beduidend lager. De verwachtingen zijn er dus wel. De EU wordt gezien als een gezaghebbend orgaan, die een grote invloed kan hebben door het organiseren van samenwerking. Europa kan een voorbeeldfunctie hebben op het terrein van solidariteit.

Waar de EU veel lager op scoort is het gevoel van efficiëntie, duidelijk een verbeterpunt in de communicatie. Er zijn enige verschillen tussen de Nederlandse burgers. Genieters hebben er, zoals gebruikelijk bij dit soort onderwerpen, weinig vertrouwen in. Opvallend is dat de Ruimdenkers nog minder vertrouwen hebben in de efficiëntie van OS door de Europese Unie dan de Genieters. Zorgzamen (met bijvoorbeeld veel CDA-aanhang) hebben nog het meeste vertrouwen.

Opvallend is ook dat de Ruimdenkers zeer kritisch zijn naar de EU, maar eigenlijk naar de hele OS-sector. Dit duidt op wantrouwen bij de hogere kringen in Nederland, mede omdat deze groep de perceptie heeft meer dan gemiddeld kennis te hebben van OS. Richting de Ruimdenkers (en de Zakelijken) moet de geloofwaardigheid worden versterkt door de effectiviteit van beleid geloofwaardig aan te tonen en de angst voor verkoking en bureaucratie te bezweren. Transparantie van doelstellingen, organisatie en resultaten zijn cruciaal. Dagbladen als de NRC en de Volkskrant en actualiteitenrubrieken op TV en radio zijn daarbij effectieve PR-kanalen. Getuige de bevindingen uit achtereenvolgende Eurobarometers blijkt dat met name radio en TV nog een stuk meer aandacht aan de Europese Unie mogen besteden. Ook de berichtgeving over de Europese Unie door media als televisie, radio en geschreven pers zou een stuk positiever mogen.

8.1.2 Bekendheid EU-activiteiten moet veel beter

Uit de herfsteditie van de Eurobarometer 2007 blijkt dat Nederlanders relatief goed op de hoogte zijn van de werking van de Europese Unie. Maar als we vragen naar de bekendheid met de EU-budgetten voor ontwikkelingssamenwerking en voorbeelden van activiteiten op dit terrein, dan vallen de uitkomsten in dit onderzoek tegen.

Het budget voor ontwikkelingssamenwerking dat van de lidstaten naar de EU gaat, schatten de burgers veel te hoog in: gemiddeld ruim 18% in plaats van de daadwerkelijke 10%.

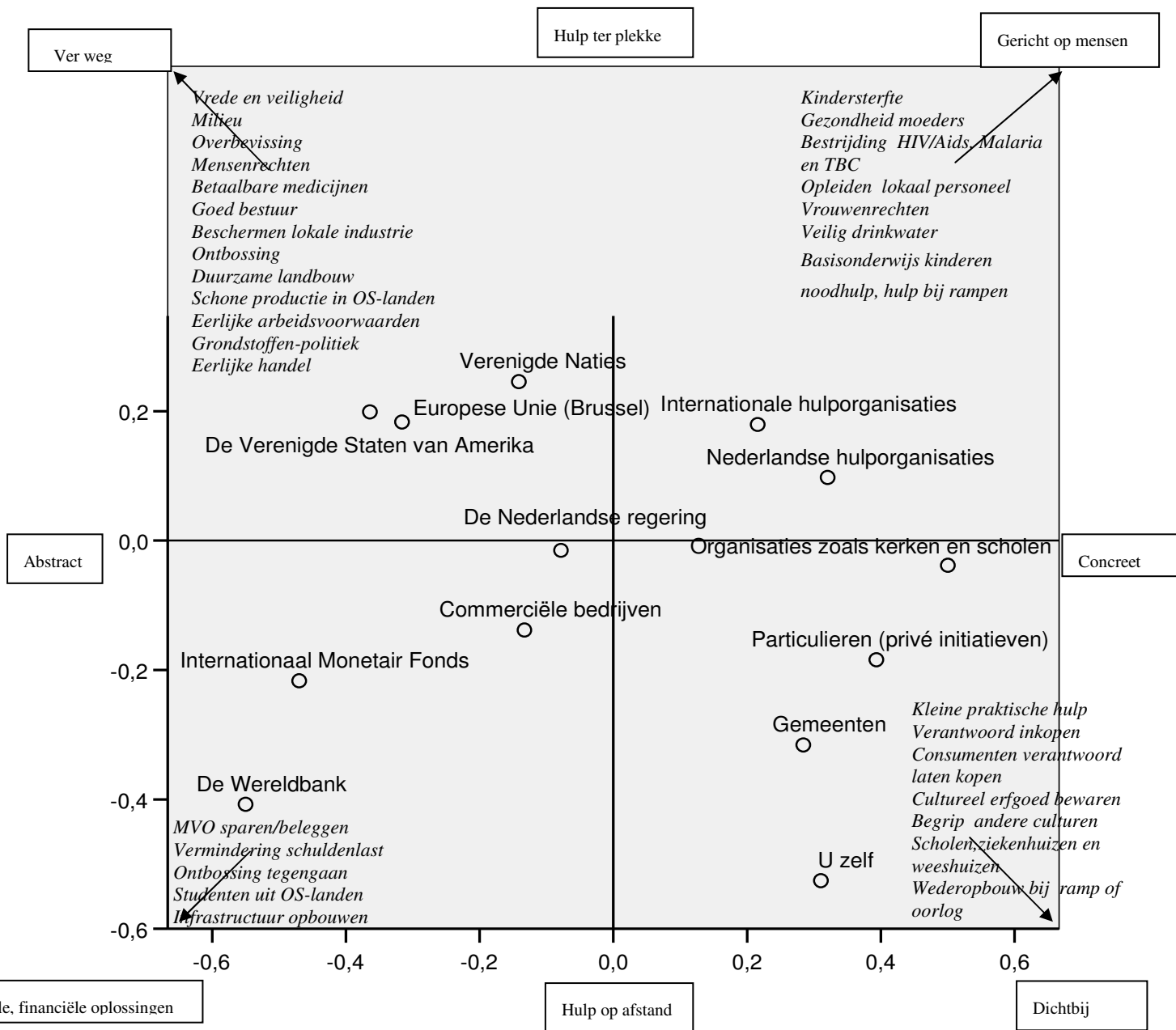
Gevraagd naar bekendheid en waardering voor enkele activiteiten blijkt dat meestal maar een derde er weet van heeft terwijl drie kwart dit, desgevraagd, een goede zaak vindt. Een typische EU-activiteit als het wegnemen van handelsbarrières (in dit geval voor Kameroen) is slechts bij 10% bekend!

Dit zijn dus allemaal gemiste communicatiekansen die nodig correctie behoeven om te voorkomen dat men alleen de problemen en niet de resultaten ziet. De kosten en organisatorische problemen worden al spontaan door andere partijen voor het voetlicht gebracht.

8.2 Wat kan de positionering zijn van EU?

8.2.1 Welke issues passen bij de EU?

De OS-prioriteiten van de burgers richting de EU zijn gezondheidszorg op eerste plaats, gevolgd door mensenrechten, wereldvrede, veiligheid, armoedebestrijding en humanitaire hulp. Onderstaande figuur laat zien welke activiteiten bij wie passen.

Uit deze figuur blijkt dat de meeste issues die nu worden geassocieerd met de EU daarmee wel kloppen, wat een mooi resultaat is.

Er is één uitzondering: de gezondheidszorg. Gezondheidszorg komt wel terug in betaalbare medicijnen, maar andere issues betreffende gezondheidszorg associëren burgers nu meer met hulporganisaties. De EU zou meer kunnen laten zien op dit terrein.

8.2.2 Op wie moet de Europese OS gericht zijn?

De burgers verwachten dat de EU haar OS-hulp richt op de armste landen over de hele wereld en met name op de sub-Sahel landen. Er is een perceptiekloof ten aanzien van de hulp aan arme EU-regio's. Burgers vinden nadrukkelijk dat daar veel steun naartoe moet

gaan. Mogelijk zien ze te weinig wat er aan steun wordt gegeven aan andere EU-regio's of zien ze de steun die wordt gegeven niet als OS. Economisch zwakke regio's worden fors gesteund, maar dit wordt niet als ontwikkelingssamenwerking uitgedragen. Dit is een imagopunt dat correctie behoeft. Ook daar zal, door transparanter te zijn over behaalde resultaten, meer bekendheid aan moeten worden gegeven.

8.2.3 Wat zijn mogelijke bedreigingen?

Zoals gesteld zijn de verwachtingen hooggespannen, maar is de bekendheid van activiteiten, budgetten en resultaten te laag. De relatieve scepsis van segmenten als Ruimdenkers is een urgent imagoprobleem, dat vooral draait om gebrek aan vertrouwen in de efficiëntie van organisatie. In absolute zin valt het vertrouwen nog wel mee, maar de trend bij deze invloedrijke groep moet en kan gekeerd worden.

8.3 Tot slot

Er is een grote behoefte aan, en meer verwachtingen over een rol voor de EU dan wij zelf hadden verwacht. De kloof tussen de aard van de verwachtingen en activiteiten is klein. Er zijn wat misverstanden, maar niet onoverkomelijk. Zoals achtereenvolgende metingen van de Eurobarometer al aantoonde: de hoeveelheid informatie over de EU wordt over het algemeen als te summier ervaren en de toon van de informatie wordt te negatief gevonden.

Als de toon van de berichtgeving en de bekendheid van activiteiten en met name resultaten wordt verbeterd, dan kan de EU voor burgers een zeer sterke mondiale speler zijn.

Bijlagen

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording

In deze bijlage wordt ingegaan op de methode van onderzoek en afrondingen van percentages.

Steekproef

Van 1 februari tot en met 6 februari 2008 heeft TNS NIPO in opdracht van het NCDO een onderzoek uitgevoerd. De steekproef is getrokken onder Nederlanders van 18 jaar en ouder uit TNS NIPObase. In totaal hebben 1035 personen door middel van CASI onderzoek de vragenlijst ingevuld. Het responspercentage is 69%. Dit betekent dat van alle respondenten die de vragenlijst ontvangen hebben, 69% deze heeft ingevuld. De steekproef is herwogen naar sekse, leeftijd, opleidingsniveau, gezinsgrootte en regio, zodat de resultaten voor deze kenmerken representatief zijn voor de Nederlandse bevolking.

<i>Variable</i>	<i>Ongewogen %</i>	<i>Herwogen%</i>
Geslacht		
Man	48,3	49,0
Vrouw	51,7	51,0
Leeftijd		
18-34 jaar	26,3	26,9
35-54 jaar	38,8	39,0
55 jaar en ouder	34,9	34,1
Opleiding		
Laag	31,6	28,7
Midden	40,7	40,7
Hoog	27,7	30,7
Gezinsgrootte		
1 persoonshuishouden	20,8	19,6
2 persoons huishouden	35,8	36,0
3 persoons huishouden	17,2	17,0
4 persoons huishouden	18,3	18,5
5 of meer	8,1	8,9
Regio		
Drie grote steden	20,1	15,0
Rest West	26,7	29,0
Noord	10,9	11,0
Oost	20,6	21,0
Zuid	21,7	24,0

Methode van onderzoek

De respondenten zijn ondervraagd via de TNS NIPObase. Dit is een database met ongeveer 200.000 respondenten die hebben aangegeven dat zij regelmatig willen meedoen aan onderzoek van TNS NIPO. Van respondenten is een groot aantal gegevens beschikbaar.

De respondenten zijn benaderd met het CASI instrument. Bij CASI (Computer Assisted Self Interviewing) werken respondenten via hun eigen (multimedia) pc mee aan allerlei vormen van onderzoek. Vragenlijsten over de meest uiteenlopende onderwerpen worden via modem of internet naar de respondent of een geselecteerde groep respondenten verstuurd.

De voordelen van CASI

CASI biedt als onderzoeksinstrument alle voordelen van het traditionele CAPI onderzoek, zoals optimale steekproeftrekking, foutloze routing in de vragenlijst en directe data output. Daaraan kunnen de volgende voordelen worden toegevoegd:

- Een hoge respons. De respondent kan de digitaal verstuurde vragenlijst invullen op het tijdstip dat dit het beste uitkomt.
- Sterk verbeterde kwaliteit van de verkregen gegevens. Door de geboden vrijheid zijn de respondenten meer gemotiveerd, en nemen ze de tijd om bij open vragen precies te vertellen wat hen beweegt.
- Optimale objectiviteit en privacy. Er is geen beïnvloeding door een interviewer; de vragen kunnen in volstrekte anonimiteit worden beantwoord.
- Neutrale instructies worden via een hulpscherm verstrekt. De software is zo gemakkelijk te bedienen dat deze ook voor ouderen en lager opgeleiden geen problemen oplevert.
- Snelheid. De vragenlijst wordt na goedkeuring regelrecht digitaal naar de respondent verzonden. De eerste resultaten kunnen binnen enkele dagen beschikbaar zijn.
- Geen a-typisch gedrag, omdat een huishouden slechts met een beperkte frequentie wordt ingeschakeld en een beloning krijgt voor participatie.

Toelichting tabellen

Afrondingen

Alle percentages die in het rapport vermeld staan, zijn volgens een vaste afrondingsinstructie berekend. Het gevolg kan zijn dat optellingen van de afzonderlijke percentages niet precies gelijk zijn aan de apart vermelde som van deze percentages. Indien zo'n klein verschil zich voordoet, is dit te wijten aan het afronden.

Meervoudige percentages

In sommige gevallen kunnen ondervraagden op een vraag meer antwoorden geven, waardoor het totaal van de antwoorden boven de 100% uitkomt.

Bijlage 2 Vragenlijst

Vragenlijst

Ontwikkelingssamenwerking in Europees verband

22 | *Hoe goed bent u op de hoogte van het onderwerp ontwikkelingssamenwerking?*

1. Heel goed
2. Tamelijk goed
3. Niet zo goed
4. Helemaal niet

<indien vraag 1 = 1,2>

23 | *Op welke manier bent u aan uw informatie over ontwikkelingssamenwerking gekomen?*

*In random volgorde tonen
Meerdere antwoorden mogelijk*

1. school
2. werk
3. gesprekken met familie, vrienden, bekenden of collega's
4. krant(en)
5. tijdschriften
6. televisie
7. radio
8. internet
9. nieuwsbrieven per e-mail
10. posters op straat
11. folders of nieuwsbrieven in de brievenbus
12. doordat u zelf met vakantie bent geweest in een ontwikkelingsland
13. anders, namelijk
14. weet niet

<Indien vraag 2=4>

24 | Welke krant(en)?

Meerdere antwoorden mogelijk

1. Algemeen Dagblad
2. NRC Handelsblad
3. NRC.Next
4. Het Parool
5. De Telegraaf
6. Trouw
7. De Volkskrant
8. Metro
9. Sp!ts
10. De Pers
11. De Dag
12. Een regionale krant
13. Anders, namelijk
14. Weet niet

<Indien vraag 2=5>

25 | Welk(e) tijdschrift(en)?

Open vraag

<Indien vraag 2=6>

26 | Welke zender(s)?

Meerdere antwoorden mogelijk

1. Nederland 1
2. Nederland 2
3. Nederland 3
4. RTL 4
5. RTL5
6. RTL 7
7. SBS6
8. Net 5
9. Nickelodeon
10. Veronica
11. Yetix
12. BBC1
13. BBC2
14. België 1
15. Ketnet

16. Canvas
17. ARD
18. ZDF
19. TV5
20. CNN
21. National Geographic
22. Regionale TV
23. Discovery Channel
24. TMF
25. MTV
26. Eurosport
27. Andere zender, namelijk
28. Weet niet

<Indien vraag 2=7>

27 | *Welke zender(s)*

1. Radio 1
2. Radio 2
3. 3 FM/Radio 3
4. Radio 4
5. Radio 5
6. Radio 8
7. 747 AM
8. Radio 538
9. City FM
10. SBS FM
11. Sky Radio
12. RTL FM
13. Radio Veronica
14. Regionale Radio
15. Radio 10 Gold
16. Yorin\Yorin FM
17. Classic FM
18. Caz
19. Q-Music
20. Slam FM
21. Arrow Classic Rock
22. Arrow Jazz FM
23. Anders, namelijk
24. Weet niet

28 | *Wat zijn de belangrijkste onderwerpen waarop ontwikkelingssamenwerking zich zou moeten richten, vindt u?*

OPEN

U krijgt zo meteen een aantal onderwerpen te zien die te maken hebben met ontwikkelingssamenwerking.

29 | *Bij wie past <onderwerp>? U kunt meerdere antwoorden aanklikken*

*Onderwerpen (split run: 2 groepen krijgen elk de helft van de onderwerpen)
In random volgorde tonen*

1. Bevorderen vrede en veiligheid
2. Noodhulp, hulp bij rampen
3. Hulp bij wederopbouw na een ramp of oorlog
4. Goed basisonderwijs voor kinderen
5. Behoud van cultureel erfgoed (historische gebouwen, taal, verhalen enz.)
6. Een eerlijker verdeling van de opbrengsten van grondstoffen zoals olie of diamanten
7. Verbeteren van mensenrechten
8. Armoedebestrijding
9. Bevorderen van goed bestuur en democratie, tegengaan van corruptie
10. Bewerkstelligen eerlijke handelssystemen, wegnemen importbelemmeringen
11. Vrouwenrechten, gelijke kansen voor vrouwen
12. Tegengaan ontbossing
13. Bevorderen duurzame, milieubewuste landbouwmethoden
14. Bevorderen van milieuwetten die gunstig zijn voor ontwikkelingslanden, bijvoorbeeld om het dumpen van giftige stoffen te voorkomen
15. Verminderen van de schuldenlast van ontwikkelingslanden
16. Ontwikkeling van infrastructuur (zoals wegen, communicatie en stroomvoorziening)
17. Beschermen van lokale bedrijven in ontwikkelingslanden tegen het dumpen van goedkope westerse producten
18. Tegengaan van overbevissing door supertrawlers waardoor lokale vissers minder kunnen vangen
19. Kansen voor studenten uit ontwikkelingslanden, bijvoorbeeld door het geven van studiebeurzen
20. Consumenten beïnvloeden om bewust en maatschappelijk verantwoord in te kopen
21. Bewust en maatschappelijk verantwoord inkopen
22. Terugdringen van kindersterfte
23. Verbeteren gezondheid van moeders
24. Strijd tegen ziekten als HIV/AIDS, Malaria en TBC
25. Toegang tot veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen
26. Verkrijgbaarheid van betaalbare medicijnen
27. Opleiden van lokaal personeel in ontwikkelingslanden, bijvoorbeeld onderwijzers en verpleegkundigen
28. Bouwen van voorzieningen als scholen, ziekenhuizen, weeshuizen

29. Kleinschalige praktische hulp (pennen, boeken, kleding, geld geven)
30. Vergroten van begrip en inzicht in andere culturen
31. Eerlijke arbeidsvoorwaarden in ontwikkelingslanden
32. Schone productieprocessen in ontwikkelingslanden
33. Maatschappelijk verantwoord sparen en beleggen

Antwoordcategorieën:

*<onderstaand rijtje wordt per respondent in een andere volgorde aangeboden>
<meerdere antwoorden mogelijk>*

1. De Verenigde Naties (VN)
2. Het bestuur van de Europese Unie (EU)
3. De Verenigde Staten van Amerika (VS)
4. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF)
5. De Wereldbank
6. De Nederlandse regering
7. Internationale hulporganisaties
8. Nederlandse hulporganisaties
9. Gemeenten
10. Organisaties zoals kerken en scholen
11. Commerciële bedrijven
12. Particulieren (privé initiatieven)
13. U zelf
14. Weet niet

Elke keer als de Europese Unie genoemd wordt:

30 | Waarom vindt u dat de Europese Unie bij dit onderwerp past?

OPEN

Zo meteen krijgt u weer de partijen te zien die zich bezig kunnen houden met ontwikkelingssamenwerking. Kunt u voor elk van hen aangeven hoeveel hoe efficiënt u hen vindt als het gaat om het nemen van initiatieven op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?

31 | Hoeveel kan/kunnen <partij> bereiken op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?

<onderstaand rijtje wordt per respondent in een andere volgorde aangeboden>

1. De Verenigde Naties (VN)
2. Het bestuur van de Europese Unie (EU)
3. De Verenigde Staten van Amerika (VS)
4. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF)
5. De Wereldbank

6. De Nederlandse regering
7. Internationale hulporganisaties
8. Nationale hulporganisaties
9. Gemeenten
10. Organisaties zoals kerken en scholen
11. Commerciële bedrijven
12. Particulieren (privé initiatieven)

Antwoordcategorieën:

1. zeer veel
2. tamelijk veel
3. tamelijk weinig
4. zeer weinig
5. weet niet

32 | *Hoe efficiënt vindt u <partij> als het gaat om het nemen van initiatieven op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?*

<onderstaand rijtje wordt per respondent in een andere volgorde aangeboden>

1. De Verenigde Naties (VN)
2. Het bestuur van de Europese Unie (EU)
3. De Verenigde Staten van Amerika (VS)
4. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF)
5. De Wereldbank
6. De Nederlandse regering
7. Internationale hulporganisaties
8. Nationale hulporganisaties
9. Gemeenten
10. Organisaties zoals kerken en scholen
11. Commerciële bedrijven
12. Particulieren (privé initiatieven)
13. U zelf

Antwoordcategorieën:

1. Zeer efficiënt
2. Tamelijk efficiënt
3. Tamelijk inefficiënt
4. Zeer inefficiënt
5. Weet niet

En kunt u voor elk van de volgende partijen aangeven hoeveel zij volgens u kunnen bereiken op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?

De Europese Unie voert net als de regering van Nederland een buitenlands beleid uit. Dit bestaat uit diverse onderdelen.

33 | *Aan welke vijf onderwerpen zou het bestuur van de Europese Unie in haar buitenlandse beleid prioriteit moeten geven:*

<In random volgorde laten zien>

1. Wereldwijde armoedebestrijding
2. Terrorismebestrijding
3. Wereldhandel
4. Democratisering
5. Mensenrechten
6. Milieu en natuur
7. Gezondheidszorg
8. Wereldvrede en veiligheid
9. Humanitaire hulp en noodhulp bij natuurrampen
10. Sport, cultuur en onderwijs
11. Weet niet/geen mening

De individuele lidstaten van de Europese Unie hebben elk hun eigen ontwikkelingsbeleid en hun eigen ontwikkelingsbudget. Daarnaast doet het bestuur van de Europese Unie zelf ook aan ontwikkelingssamenwerking.

34 | *Wat vindt u ervan dat het bestuur van de Europese Unie zelf ook aan ontwikkelingssamenwerking doet?*

1. Een heel goede zaak
2. Een tamelijk goede zaak
3. Een tamelijk slechte zaak
4. Een heel slechte zaak
5. Weet niet

35 | *Waarom vindt u het een <antwoord Q12> dat het bestuur van de Europese Unie zelf ook aan ontwikkelingssamenwerking doet?*

Open

36 | *Welke van de onderstaande regeringen geeft jaarlijks het meeste geld per inwoner uit aan ontwikkelingssamenwerking? (Bijvoorbeeld als de regering van Nederland € 16 miljoen zou geven is dat €1,- per inwoner)*

1. De regering van de Verenigde Staten

2. De regering van Japan
3. Het bestuur van de Europese Unie
4. De regering van Canada
5. De regering van Australië
6. Weet niet

37 | *Hoeveel miljard euro denkt u dat de het bestuur van de Europese Unie jaarlijks ongeveer uitgeeft aan ontwikkelingssamenwerking? Als u het niet weet, wilt u dan een schatting geven?*

Ongeveer ... miljard euro

Weet niet

Het bestuur van de Europese Unie geeft per jaar zeven miljard euro uit aan ontwikkelingssamenwerking.

De individuele lidstaten dragen een deel van hun ontwikkelingsbudget af aan het bestuur van de Europese Unie.

38 | *Hoeveel procent van het ontwikkelingsbudget van de Nederlandse overheid gaat denkt u jaarlijks naar het ontwikkelingsbudget van het bestuur van de Europese Unie?*

..%

Weet niet

39 | *Het is 10%. Vindt u dit percentage..*

1. zeer hoog
2. tamelijk hoog
3. Noch hoog, noch laag
4. tamelijk laag
5. zeer laag
6. weet niet

40 | *Wat zijn naar uw mening de sterke punten van een eigen Europees ontwikkelingsbeleid?*

Open vraag

41 | *En wat zijn naar uw mening de zwakke punten van een eigen Europees ontwikkelingsbeleid?*

Open vraag

42 | *Wat denkt u dat voor het bestuur van de Europese Unie de twee belangrijkste redenen zijn om aan ontwikkelingssamenwerking te doen in arme landen?*

<In random volgorde laten zien>

1. Eigenbelang, bijvoorbeeld door arme landen te helpen bij het opzetten van de economie zodat ze meer producten van landen uit de Europese Unie kunnen kopen
2. Voorkomen van terrorisme vanuit arme landen
3. Bijdragen aan een wereldwijde stabiele en meer gelijke situatie
4. Bevorderen van democratie en goed bestuur (voorkomen corrupte regeringen)
5. Voor een zuiver geweten
6. Politieke bondgenoten creëren
7. Voorkomen dat mensen uit ontwikkelingslanden emigreren naar Europa
8. Mensen in nood helpen
9. Anders, namelijk
10. Weet niet

43 | *Aan wat voor gebieden zou het bestuur van de Europese Unie haar budget voor ontwikkelingssamenwerking moeten besteden?*

<Tonen in random volgorde, meerdere antwoorden mogelijk>

1. de allerarmste landen in de wereld
2. de voormalige koloniën van Europese landen
3. buurlanden van de Europese Unie
4. achtergestelde gebieden *binnen* de Europese Unie
5. Afrika bezuiden de Sahara
6. Oost Azië en de eilanden in de Stille Oceaan
7. West Azië
8. Noord Afrika
9. Latijns Amerika en het Caraïbisch gebied
10. Anders, namelijk
11. Weet niet

44 | *En aan welke gebieden besteedt het bestuur van de Europese Unie haar budget voor ontwikkelingssamenwerking op dit moment volgens u?*

<Tonen in random volgorde, meerdere antwoorden mogelijk>

1. de allerarmste landen in de wereld
2. de voormalige koloniën van Europese landen
3. buurlanden van de Europese Unie
4. achtergestelde gebieden *binnen* de Europese Unie
5. Afrika bezuiden de Sahara

6. Oost Azië en de eilanden in de Stille Oceaan
7. West Azië
8. Noord Afrika
9. Latijns Amerika en het Caraïbisch gebied
10. Anders, namelijk
11. Weet niet

45 | *Aan welke van de onderstaande terreinen van ontwikkelingssamenwerking denkt u dat het bestuur van de Europese Unie het meeste geld besteedt? U kunt maximaal twee antwoorden geven.*

<Tonen in random volgorde, maximaal twee antwoorden mogelijk>

1. Voedselhulp en zorgen voor voedselzekerheid
2. Zorgen voor een goede infrastructuur, zoals wegen, communicatie en stroomvoorziening
3. Zorgen voor een beter milieu
4. Bevorderen van de economie door landbouw, visserij, industrie, mijnbouw, handel en toerisme
5. Zorgen voor sociale behoeften, zoals onderwijs, gezondheid en water
6. Gelijkheid van vrouwen bevorderen
7. Kwijtschelding van schulden van regeringen
8. Noodhulp en wederopbouw bij grote rampen en burgeroorlogen
9. Weet niet

46 | *Hieronder staat een aantal stellingen. In welke mate bent u het met elk van deze stellingen eens?*

De stellingen worden in random volgorde aangeboden

Keuzemogelijkheden:

1. Helemaal mee eens
 2. Grotendeels mee eens
 3. Grotendeels mee oneens
 4. Helemaal mee oneens
 5. Weet niet
-
- a. De Europese Unie zou haar eigen minister van Buitenlandse Zaken moeten hebben, die als vertegenwoordiger optreedt om de gemeenschappelijke positie van de Europese Unie uit te dragen
 - b. Voormalige koloniën van Europese landen hebben recht op een betere toegang tot de Europese markt dan andere ontwikkelingslanden
 - c. Het bestuur van de Europese Unie moet ervoor zorgen dat de lidstaten gezamenlijk afstemmen waar hun ontwikkelingsbudgetten naar toe gaan

- d. In de toekomst moeten lidstaten van de Europese Unie een taakverdeling afspreken: in ieder ontwikkelingsland dat hulp ontvangt moet één EU land de leiding krijgen.

Case 1 tot en met 4 worden split run voorgelegd (elke case wordt aan circa 250 respondenten voorgelegd).

Case 1.

Eind 2007 werden in Georgië verkiezingen gehouden. Op het gebied van democratische verkiezingen heeft het land nog weinig ervaring. De Europese Unie heeft Georgië geholpen met het opbouwen van kennis en vaardigheden hiervoor en verleende ondersteuning bij de organisatie van de verkiezingen.

47 | *Wist u dat de Europese Unie Georgië heeft ondersteund bij het organiseren van democratische verkiezingen?*

1. Nee
2. Ja

48 | *Wat vindt u ervan dat de Europese Unie Georgië heeft ondersteund bij het organiseren van democratische verkiezingen?*

1. een zeer goede zaak
2. Een tamelijk goed zaak
3. Noch een goede, noch een slechte zaak
4. Een tamelijk slechte zaak
5. Een zeer slechte zaak
6. Weet niet

Case 2:

Toen de cycloon Sidr Bangladesh trof kwamen duizenden mensen om en werden meer dan een kwart miljoen mensen dakloos. De Europese Commissie stelde direct na de ramp geld beschikbaar voor noodhulp aan het getroffen gebied.

49 | *Wist u dat de Europese Commissie geld beschikbaar stelde voor noodhulp aan Bangladesh na de cycloon Sidr?*

1. Nee
2. Ja

50 | *Wat vindt u ervan dat de Europese Commissie geld beschikbaar stelde voor noodhulp aan Bangladesh na de cycloon Sidr?*

1. Een zeer goede zaak
2. Een tamelijk goede zaak

3. Noch een goede, noch een slechte zaak
4. Een tamelijk slechte zaak
5. Een zeer slechte zaak
6. Weet niet

Case 3:

De zogenaamde ACP-landen (Afrika, de landen in het Caribisch gebied en rondom de Stille Oceaan) hebben de afgelopen jaren gewerkt aan het wegnemen van handelsbarrières en het bevorderen van de samenwerking op het gebied van handel. Kameroen is een van de eerste landen die hierover een voorlopige overeenkomst met de Europese Unie heeft afgesloten. Het wegnemen van de handelsbarrières voor landen als Kameroen is voordelig voor Kameroen, maar kan nadelen hebben voor producenten uit de Europese Unie. Het kan ook leiden tot hogere prijzen voor bepaalde producten in Nederland.

51 | *Wist u dat de Europese Unie werkt aan het wegnemen van handelsbarrières in de Europese Unie voor Kameroen?*

1. ja
2. nee

52 | *Wat vindt u ervan dat de Europese Unie werkt aan het wegnemen van handelsbarrières in de Europese Unie voor Kameroen?*

1. Een zeer goede zaak
2. Een tamelijk goede zaak
3. Noch een goede, noch een slechte zaak
4. Een tamelijk slechte zaak
5. Een zeer slechte zaak
6. Weet niet

Case 4:

In december 2007 waren er presidentsverkiezingen in Kenia. De officiële uitslag was dat de zittende president gewonnen heeft. Maar de oppositie zegt dat de verkiezingen oneerlijk zijn verlopen en dat zij de winnaar is. Na de verkiezingen braken er ernstige rellen uit tussen aanhangers van de zittende regering en die van de oppositie. In Kenia waren tijdens de verkiezingen waarnemers van de Europese Unie aanwezig. Zij hebben hun twijfels uitgesproken over de eerlijkheid van de verkiezingen in Kenia. Op 4 januari 2008 riep de Europese Commissie de Keniaanse leiders op de bezorgdheid over de eerlijkheid van de verkiezingen serieus te nemen.

53 | *Wist u dat de waarnemers van de Europese Unie aanwezig waren bij de verkiezingen in Kenia?*

1. ja
2. nee

54 | *Wat vindt u ervan dat waarnemers van de Europese Unie aanwezig waren bij de verkiezingen in Kenia?*

1. Een zeer goede zaak
2. Een tamelijk goede zaak
3. Noch een goede, noch een slechte zaak
4. Een tamelijk slechte zaak
5. Een zeer slechte zaak
6. Weet niet

Bijlage 3 Kwalitatief rapport

Rapportage voor de NCDO van kwalitatief naar kwantitatief

E9854 | 4 januari 2008

Bestemd voor: NCDO, Projectteam Programma Europa

Inhoud

	Inleiding	1
1	Onderdeel A en B van de kwalitatieve sessie - Huidige positionering van OS	3
1.1	Algemeen beeld van OS	3
1.2	Problemen die betrekking hebben op OS of die men associeert met OS;	4
1.3	Organisaties die zich richten op OS (welke zijn zichtbaar en welke organisaties kunnen het beste <i>wat</i> doen);	5
1.4	Wat doet men zelf aan OS en via welke kanalen komt men aan informatie over OS?	7
2	Onderdeel C van de kwalitatieve sessie - De toegevoegde waarde van Europa op OS gebied	9
2.1	Kennis Europese huidige OS-activiteiten?	9
2.2	Rol Europese Unie op het gebied van OS	10
2.3	Voorkeur Europese Unie	10
2.4	Verskil tussen Europa en andere vergelijkbare spelers	11
2.5	Hoe zou Europa OS moeten aanpakken?	11
3	Conclusie kwalitatief onderzoek	13
4	Aanbevelingen/opzet kwantitatieve onderzoek	16
4.1	Vragen voor onderdeel A en B ‘huidige positionering van OS’	16
4.2	Vragen bij onderdeel C ‘de toegevoegde waarde van Europa op OS gebied’	18
	Bijlagen	
1	Kwalitatieve richtlijnen	
2	Deelnemers kwalitatieve sessies	
3	Invuloefening OS-organisaties versus issues	
	<i>Inhoud figuren en tabellen</i>	
1	<i>Schematische weergave OS-organisaties van mondiaal tot lokaal</i>	<i>6</i>
2	<i>Lijst met issues/onderwerpen</i>	<i>6</i>
3	<i>Dimensies voor denken over OS</i>	<i>13</i>
4	<i>Issues of onderwerpen OS via Europa</i>	<i>14</i>
5	<i>Landen die bij OS via Europa passen</i>	<i>14</i>

Inleiding

In het kader van het Programma Europa, een subsidieprogramma dat gericht is op voorlichting en meningsvorming over Europese internationale samenwerking en Europa in Noord-Zuidverband, heeft NCDO de wens uitgesproken een onderzoek uit te willen laten voeren naar de opinie en kennis van de Nederlandse burgers over Europa en de Europese ontwikkelingssamenwerking.

Hoofdvraag onderzoek

De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt: ‘*wat zijn de kansen en bedreigingen voor een groter draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking dat onder Europese vlag wordt uitgevoerd*’?

Om antwoord op deze vraag te geven, hebben we inzicht nodig in de *positionering van de Europese Unie als speler in het veld van de ontwikkelingssamenwerking (OS) in de ogen van de Nederlandse burger*.

Opzet onderzoek

Om de ingrediënten voor deze positionering en voor mogelijk draagvlak eerst helder te krijgen, zijn er vier kwalitatieve groepsessies georganiseerd. Tijdens deze sessies is er met burgers van gedachten gewisseld over het begrip OS, de organisaties die men voor ogen heeft als het gaat om OS, de onderwerpen die vallen onder het kopje OS en de (persoonlijke) inspanningen waar men aan denkt bij OS. Vervolgens is de Europese Unie geïntroduceerd in de discussie en is gekeken in hoeverre de Europese Unie past bij de structuur van OS en zo ja, bij welke onderwerpen er een rol voor de Europese Unie is weggelegd.

De resultaten van de kwalitatieve sessies vormen de basis voor het kwantitatieve onderzoeksdeel.

Doeltreffend onderzoekstraject

Tussen beide onderzoeken vindt uitgebreid consultatie plaats tussen het onderzoeksteam van TNS NIPO en de betrokken projectleden van de NCDO. Doel van deze consultatie is een doeltreffend kwantitatief onderzoek op te zetten, uit te voeren en te rapporteren. Een onderzoek dat straks antwoord geeft op de vragen die de NCDO bij TNS NIPO heeft neergelegd.

Dit verslag - leeswijzer

In dit verslag treft de lezer het resultaat aan van het kwalitatieve onderzoek en geeft het onderzoeksteam een voorzet voor het kwantitatieve onderzoek. Deze voorzet wordt uitgebreid besproken in de eerste bijeenkomst in het nieuwe jaar.

Allereerst wordt er hier verslag gedaan van de kwalitatieve sessies, zoals die aan de hand van de kwalitatieve richtlijnen zijn gehouden. De hoofdindeling die daarbij wordt aangehouden, is:

1. Het algemene beeld dat er bestaat van OS en de definitie die men geeft aan OS;
2. Problemen die betrekking hebben op OS of die men associeert met OS;
3. Organisaties die zich richten op OS (welke zijn zichtbaar en *welke* organisaties kunnen het beste *wat* doen);
4. Wat doet men zelf aan OS en via welke kanalen komt men aan informatie over OS?

Doel van deze aanpak is de lezer stapsgewijs te laten zien hoe het OS-denken onder burgers werkt. Om dit denkproces overzichtelijk te kunnen indelen en er als het ware 'duidelijke etiketten op te kunnen plakken', benoemen we de 'dimensies' die voorkomen in de gesprekken. Door de gesprekken met de burgers zijn er een aantal 'dimensies' in het OS-denken te onderscheiden, die ons helpen inzicht te krijgen in de manier waarop burgers OS positioneren. Samen met de kennis over dit OS-denken en de manier waarop men aangeeft over de rol van de Europese Unie te denken, komen de kansen en de bedreigingen voor de Europese Unie bloot te liggen.

Concluderend krijgt de lezer de kansen en bedreigingen aangereikt zoals die getoetst zullen gaan worden in het kwantitatieve onderzoek. Tevens wordt er een voorzet gegeven voor de kwantitatieve vragen die straks onderdeel uit kunnen maken van de hoofdvragenlijst.

Volgende stap

Op basis van dit document, de voorzet van de vragen in het laatste hoofdstuk en met de uitkomsten van de vervolgbijeenkomst begin dit jaar maakt TNS NIPO een zogenoemde 'conceptvragenlijst' voor het kwantitatieve deel, die vervolgens in nauw overleg 'definitief' wordt gemaakt. De definitieve vragenlijst wordt vervolgens aan 1.000 burgers van 16 jaar en ouder voorgelegd.

9 **Onderdeel A en B van de kwalitatieve sessie - Huidige positionering van OS**

Voor de burger blijkt OS gelijk te staan aan veel organisaties die zich bezighouden met zeer uiteenlopende onderwerpen. Voor ieder onderwerp en of doelgroep is er een andere organisatie die daar het beste bij past. Zo past ‘de opbouw van een schooltje’ heel goed bij de inspanningen van een kerk en kerkgangers. Gaat het daarentegen om geld geven aan een land waar een corrupte regering zetelt, dan past het weer beter dat de regering daar de initiatiefnemer is die dit bekostigt met belastinggeld.

Om antwoord te geven op de hoofdvraag is het eerst zaak om orde te scheppen in deze complexe brei van OS organisaties en onderwerpen/issues. Om daarna te kijken waar de EU het beste past. Een goede manier om dit te doen, is gebruik te maken van ‘dimensies’.

Tijdens de kwalitatieve sessies is er een 7-tal dimensies waargenomen aan de hand waarvan mensen beslissingen nemen/bepaalde uitspraken doen. Als we deze dimensies benoemen, hebben we als het ware een ‘kapstok’ om onze vragen voor het kwantitatieve onderzoek aan op te hangen. Zo ontstaat er een geordend geheel, de basis voor een doeltreffend onderzoek.

In dit eerste hoofdstuk treft u de resultaten aan van onderdeel A en onderdeel B van de kwalitatieve richtlijnen (zie bijlage voor kwalitatieve richtlijnen). Boven ieder stukje staan de dimensies die zijn waargenomen.

9.1 **Algemeen beeld van OS**

OS-dimensies: concrete hulp (voedsel, geld, etc) versus abstracte hulp (kennis, techniek, voorwaarden scheppend, etc), ad hoc hulp (hulp bij rampen) versus structurele hulp (verandert de situatie blijvend, zorgen dat ook de kennis in het land beschikbaar blijft, etc),

Wellicht dat je zou verwachten dat mensen heel erg blijven hangen bij een ‘smalle’ definitie van OS, het geven van geld. Uit de groepsgesprekken blijkt echter dat dit eigenlijk helemaal niet zo is. Burgers blijken op dit vlak heel creatief en leggen al snel de lijn van ‘geld geven’ naar ‘ontwikkelen’, ‘samenwerking’ en ‘duurzame ontwikkeling’.

Als eerste denken de meeste mensen in de kwalitatieve groepen bij OS aan zaken als het geven van geld (“*dat je geld geeft aan landen die het nodig hebben, waarvan zij vinden dat ze het nodig hebben*”) en direct (hulp)middelen (“*hulpmiddelen voor scholen en ziekenhuizen. Als ze er maar beter van worden. En dan denk ik niet alleen aan geld maar ook aan dat soort dingen*”), het opzetten van projecten en het steunen van kleinschalige initiatieven (“*waterputten bouwen, kleine projectjes, opzetten voor boeren met subsidie*”) en goede doelen.

Al redelijk snel komt men in de groepen ook spontaan op het ‘ontwikkelen’ van landen in plaats van het puur geld geven. Dus niet *“geld geven en dan wegrennen, maar echt blijvend ondersteunen zodat ze uiteindelijk zelf verder kunnen.”* Iemand anders gaat nog een stapje verder door te zeggen dat het, waar het eerst om ‘ontwikkeling’ ging, nu veelal ook om ‘samenwerken’ gaat. Samenwerken op een duurzame manier. (*“Vroeger had je het altijd over ontwikkelingshulp, terwijl er nu veel meer over samenwerking gesproken wordt, en ook over duurzame ontwikkeling. Je kunt projecten beginnen, maar als het milieu zo vervuild wordt zoals in China dus aan de orde is, dan komt er wel economische ontwikkeling maar niet op een duurzame manier.”*)

9.2 Problemen die betrekking hebben op OS of die men associeert met OS;

OS-dimensies: kleinschalige versus grootschalige initiatieven, particulier versus overheid, ad hoc versus structurele hulp, geografische dimensies, degelijkheid of betrouwbaarheid van de organisatie, zichtbaarheid of effectiviteit van initiatieven.

Tijdens de gesprekken komen de verhalen over topsalarissen bij de grote clubs ook ter tafel. Evenals het ‘strijkstokverhaal’, ‘corruptie van regeringsleiders in andere landen’, ‘de logge structuur van de VN’ en de ‘conventiementaliteit van de VN en de Europese Unie’ (veel overleg en mooie afspraken maken, weinig zichtbaar resultaat).

Mensen vinden grote initiatieven vaak moeilijk te controleren. Vooral als het via de overheid gaat. Het blijkt wel te helpen dat er een ‘bekende Nederlander’ laat zien wat er met de hulp gebeurt. Ook het overhandigen van een ‘cheque van de loterij’ blijkt heel goed te helpen om inzichtelijk te maken dat de hulp toch echt op de juiste plek terecht komt. Mensen gaan niet actief op zoek naar resultaten van OS. Ze vertrouwen er bij de kleinschalige projecten op dat het (redelijk) goed komt, omdat mensen er persoonlijk hun enthousiasme en tijd in steken.

Redenen die door de verhalen heen duidelijk worden waarom men een negatief ‘overall’ beeld van OS zou kunnen hebben, zijn onder meer:

- Door slechte ervaringen in het verleden met geld geven
- Door negatieve berichtgeving in de media
- Doordat ‘grote organisaties’ organisaties gelijk staan aan ‘bureaucratie’ en ‘overlegstructuur’
- Doordat er bij ontwikkelingslanden waar de hulp naartoe gaat vaak een corrupt regime is en dat is dus vragen om problemen
- Als je al iets hoort waar het geld naar toe gaat is dat al heel wat, over de bestedingen en controles hoor je al helemaal niks
- Door anti-overheidsgevoelens die men heeft
- Anti-globalistische invloeden

9.3 Organisaties die zich richten op OS (welke zijn zichtbaar en welke organisaties kunnen het beste *wat* doen);

OS-dimensies: particulier versus overheid, geografische dimensies, kleinschalig versus grootschalige initiatieven, concreet versus abstracte hulp, zichtbaarheid of effectiviteit van organisatie.

Organisaties die spontaan genoemd worden zijn onder meer: Novib, Unicef, Memisa, WarChild, Artsen zonder Grenzen, Stichting Heifer, Hivos, WHO, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, organisatie die huizen bouwt, VN, Poolse voedselpakketten.

Het Ministerie van Buitenlandse zaken en de VN worden een enkele keer genoemd. Men moet even op gang worden geholpen door het melden van kerken en scholen, maar daarvan kan men vervolgens wel veel concrete hulpvoorbeelden noemen.

De regering als geveer wordt ook maar een enkele keer genoemd en dan vaak in relatie tot het ‘geven van geld’, meestal rechtstreeks aan regeringen, vaak als het gaat om rampen. De controle over deze zaken wordt als ‘lastig’ bestempeld en wat, waar naar toe gaat is voor de burgers onduidelijk. Als de gespreksleider vraagt wat de Nederlandse regering aan OS doet, weet eigenlijk niemand daar een goed antwoord op te geven. (“*Er wordt weinig over gecommuniceerd, dat moet je echt gaan opzoeken denk ik. Het wordt niet zomaar op het journaal gepresenteerd*”). Ook wordt er opvallend vaak aangegeven dat, als het gaat om geld dat vanuit de Nederlandse overheid wordt gedoneerd, het geld bestemd is voor regeringen in andere landen.

Notitie defensie en OS

Op de vraag of het sturen van vredestroepen ook onder OS valt, geven de meeste mensen een ontkennend antwoord. Ook het militair ingrijpen is geen OS-zaak. Enkel als het gaat om infrastructuur of het begeleiden van verkiezingen kan er een link zijn met OS.

Europa komt nagenoeg niet ‘spontaan’ aan bod.

Nadat in het gesprek de ‘spontane’ bekendheid van OS-organisaties is bekeken, neemt de gespreksleider het initiatief om de kennis van en mening over een aantal specifieke organisaties in kaart te brengen. Hij tekent een lijn met organisaties van ‘mondiaal’ naar ‘lokaal’. Op deze lijn, deze as, vult hij een aantal organisaties aan die zich bezig (kunnen) houden met OS (zie volgende afbeelding).

Aan de deelnemers wordt vervolgens gevraagd om op een blad (zie bijlage 'invuloefening') aan te geven welke organisaties men het beste vindt passen bij de verschillende OS-issues of onderwerpen. 'Wie past bij wat'?

56 | Lijst met issues/onderwerpen

- importbelemmeringen/eerlijke handel, - fragiele/instabiele staten
 - gezondheidszorg, - betaalbare medicijnen
 - bevorderen hygiëne, - gezond drinkwater voor iedereen
 - onderwijs, - vrouwenrechten
 - terugdringen kindersterfte, - armoedebestrijding
 - milieu, - strijd tegen hiv/aids
 - voorkomen van malaria, - verdeling van energie/brandstoffen
 - (im)migratie, - consumentengedrag / inkoopgedrag
-

De Verenigde Naties wordt verreweg het vaakst genoemd. Veel van de onderwerpen zijn dan ook (verbonden met) Millennium Doelen, zoals afgesproken op het niveau van de Verenigde Naties. Ook heeft de Verenigde Naties voor alles een aparte organisatie. Dit beschouwt men als heel ‘overzichtelijk’, je weet *welk* onderdeel *wat* doet binnen de VN. Tegelijkertijd wordt het hebben voor een aparte organisatie voor de verschillende OS-onderwerpen bij de Verenigde Naties ook weer als ‘bureaucratisch’ ervaren.

Men heeft dus weinig idee van wat de Nederlandse overheid doet, behalve van het geven van hulp aan regeringen en noodhulp in geval van rampen. Wel wordt hier en daar genoemd dat wij Nederlanders wel gulle gevers zijn (deels via de overheidsuitgaven/belastingen).

Als het gaat om de Europese Unie, kan een enkeling wel iets noemen, als het schenken van noodhulp (*“De Europese Commissie, die doet aan noodhulp. Als er ergens een aardbeving is of een overstroming, dan schenken die. Tenminste dat hoor ik”*). Ook is er iemand die kan vertellen dat de Europese Unie hulp biedt aan de Palestijnse gebieden. (*“Om bijvoorbeeld de Palestijnse regering op te zetten, voor een eigen Palestijnse staat, daar geeft de EU heel veel hulp aan. Dat is ook OS”*).

De Europese Unie noemt men verder voornamelijk bij zaken als ‘(im)migratie’, ‘importbelemmeringen’, ‘milieu’, ‘verdeling van energie’, ‘mensenrechten’ en ‘onderwijs’.

Ook zijn er mensen die voor de EU geen OS-rol zien weggelegd. Europa is nog teveel *“los zand”, “onvoldoende eenheid”* in het geval van OS. Een deel van de mensen ziet het zo voor zich dat er over iedere OS-actie eerst door alle landen overeenstemming moet worden bereikt en dat dat veel te langzaam en inefficiënt gaat. Zo zou de Europese Unie ook geen organisatie hebben die zich concentreert op OS. (*“Ik veroordeel het niet hoor, het zijn op zich goede instellingen, maar ik ken geen Europese instelling voor ontwikkelingssamenwerking”*).

9.4 Wat doet men zelf aan OS en via welke kanalen komt men aan informatie over OS?

OS-dimensies: kleinschalig versus grootschalige initiatieven, particulier versus overheid, ad hoc versus structurele hulp..

Op de vraag aan welke organisaties men zelf doneert, komen veelal kleinschalige initiatieven aan bod, of organisaties waar men persoonlijk wat mee heeft. Plan Nederland (*“ik heb een Plankindje in Sri Lanka”*), Kankerbestrijding, Rode Kruis, Julianafonds, Oogartsen in Medan (*“moeder is Indonesisch, kleinschalig project aldaar”*), Staatsloterij, Flying Doctors, Wings of Support van de KLM, Jantje Beton, grote clubactie (*“ik doe vaak met de kinderen mee die allemaal langs de deuren komen”*), bij rampen, collectes, sponsoracties en bloed geven. Ook collecteert er iemand van de deelnemers (*“ik heb een Plankindje in Sri Lanka, daar woont een vriendin en ik help haar mee brillen inzamelen bij een aantal opticiens. Ik collecteer voor de hartstichting en het kankerfonds. En voor*

de rest kleine doelen die via school binnenkomen bij ons, en bij de scouting”). Ook de kerkbijdragen komt in de verschillende groepen aan bod. Zowel de jaarlijkse bijdrage als de wekelijkse kerkcollecte.

Er worden opvallend veel initiatieven via het bedrijfsleven genoemd, al dan niet van het bedrijf waar men zelf werkzaam voor is. Zo werd onder meer melding gemaakt van Wings of Support van KLM, het schenken van vliegtuigen door Fokker en de Nederlandse overheid aan landen, geld inzamelen voor vissersbootjes door eigen bedrijf voor Tsunami slachtoffers.

Ook ziet men zoiets als ‘bewust eten’ als persoonlijke bijdrage aan OS. Het ‘vegetarisch’ zijn, het ‘eten met de seizoenen mee’. Maar ook het kopen van FSC-hout, Max Havelaar en Fair Trade en het sparen via de Triodosbank en ASZ-bank. Al wordt dan wel weer af een toe een kanttekening gemaakt over de ‘controleerbaarheid van deze initiatieven’.
(“Het is moeilijk, het is heel moeilijk te controleren of het ook echt zo is. Voor de gemiddelde man is dat, net als met scharrelvlees, hoe kun je het nou controleren”).

Er zijn weinig mensen in de groepen die zelf actief op zoek gaan naar informatie over OS. Alleen als het gaat om projecten waar men via iemand of het eigen bedrijf binding mee heeft, dan wil men nog wel eens de moeite nemen om het internet op te gaan.

De meeste informatie verkrijgt men via de televisie of via de (lokale of landelijke) krant. Maar vooral ook via het eigen netwerk (familie, vrienden, scholen, kerken, bedrijven, etc).

In het volgende hoofdstuk wordt de EU geïntroduceerd in het OS-speelveld.

10 Onderdeel C van de kwalitatieve sessie - De toegevoegde waarde van Europa op OS gebied

Voordat er invulling wordt gegeven aan de stappen van de kwalitatieve richtlijn voor dit onderdeel, eerste even een visie op het Europa-denken van de Nederlandse burger en de ervaring tijdens de gesprekken voor dit onderzoek.

Voor of tegen de EU als het gaat om OS?

De ervaring van het onderzoeksteam is dat er vanuit de overheid veelal het idee bestaat dat de Nederlandse burger 'anti-Europa' is. Dit gevoel is hardnekkig en staat een heleboel ontwikkelingen van Nederland ten aanzien van Europa in de weg. Aan het einde van de gesprekken is gevraagd hoe men over de Europese Unie denkt. Bij alle groepen werd aangegeven dat de Europese Unie nog lang geen 'hechte club' is en dat de besluitvorming traag verloopt. Het is belangrijk dat de Unie zich niet gaat bemoeien met 'lokale kwesties' en gaat lopen 'betuttelen'. Als het gaat om 'milieukwesties' of zaken als 'immigratie' dan heeft de Europese Unie zeker een prominente taak en ziet men ook direct wel de kracht van de Unie. Het idee is dat als het gaat om 'OS als geheel', het waarschijnlijk vanuit de Unie allemaal wel erg traag zal gaan, omdat alle landen moeten meebeslissen alvorens er een bedrag kan worden vrijgemaakt voor een bepaald doel.

Al met al, als het gaat om OS, blijkt uit de kwalitatieve gesprekken dat de gemiddelde burger helemaal niet zo eenzijdig anti-Europa is. Men heeft alleen geen flauw benul *dat* de Europese Unie iets onderneemt op het gebied van OS, laat staan *wat* en *wat* de link is tussen het Nederlandse OS-beleid en dat van de Europese Unie.

Als we de bedragen noemen die de Europese Commissie te besteden heeft (en welk deel vanuit de lidstaten afkomstig is) wordt er veelal gereageerd met 'waarom weten wij dat dan niet'. Of zoals één van de deelnemers in verbazing uitroept "*maar ik hoor dit vanavond voor het eerst, maar dan denk ik: waarom houden ze dat geheim? Dat lijkt mij heel interessant om te weten*".

Terug naar de 'invulling' van de kwalitatieve gespreksrichtlijn.

Op de schaal van organisaties is dieper ingaan op de mogelijke rol die Europa zou kunnen spelen op OS-gebied.

10.1 Kennis Europese huidige OS-activiteiten?

Kennis over concrete initiatieven, Europese budgetten of nationale bijdragen aan OS op Europees niveau is bij het grote publiek nagenoeg afwezig. Men kan niks concreets noemen.

Nadat er door de gespreksleider (aan het einde van de gesprekken) melding wordt gemaakt van de uitgaven op Europees niveau, dan reageren de meeste deelnemers aan de groeps gesprekken compleet verrast. *Waarom is hier niks over bekend?* is de grote vraag.

10.2 Rol Europese Unie op het gebied van OS

De Europese Unie kan zich profileren in de wereld op het gebied van techniek, onderwijs (“...studenten van armere gebieden binnen Europa naar de rijkere gebieden laten gaan, en geef ze een studiebeurs voor 1 of 2 jaar”), mensenrechten, vrouwenrechten (bijvoorbeeld via de Microkredieten), milieuzaken en morele kwesties. Daar zijn de landen van de Europese Unie onderscheidend in ten opzichte van machtsblokken als de Verenigde Staten, het Verre Oosten en een land als Rusland.

Als het om de (im)migratieproblematiek gaat, dan heeft de Europese Unie weinig keus dan hulp te bieden aan de landen waar de ‘gelukszoekers’ vandaan komen, al is het maar om te voorkomen dat ze in te grote aantallen deze kant op komen. Men benoemt niet de ‘historische binding’ met ex-koloniën, maar geeft wel aan het heel normaal is om ook aan armoedebestrijding te doen in Afrikaanse landen. Wat wel wordt genoemd zijn de vroegere acties van missionarissen, hetgeen nu valt onder ‘een morele’ plicht voor een deel van de burgers.

Naast alle mooie initiatieven *buiten* Europa gaan er ook stemmen op voor een beperking van het OS-beleid van de Europese Unie voor het *eigen* grondgebied. Er is genoeg ellende in de Unie zelf. Laten we daar eerst gaan helpen en daarnaast op VN-niveau mee doen met de rest.

10.3 Voorkeur Europese Unie

Bovenaan komt toch wel de ‘eigen problematiek van Europa’ te staan. Er zijn nog zoveel arme gebieden en daar moet hulp naar toe. Verder is de onderontwikkeling in landen in het ‘aangrenzende’ Noord-Afrika wel een zaak waar de Europese Unie niet omheen kan.

De hulp aan andere Afrikaanse landen ligt ook een stuk meer bij de Europese Unie, al is het maar omdat hulp in de rest van de wereld nauwelijks wordt genoemd als OS voor Nederland of voor de Europese Unie.

Voorals het gaat om ‘morele’ kwesties kan Europa koploper zijn ten opzichte van andere ‘machtsblokken’. Ook als het gaat om de handelsmogelijkheden staan we sterk als we meer toe willen met Europa naar een eerlijke verdeling van handels en grondstoffen. ‘Het milieu’, daar is de Europese Unie ook veel vooruitstrevender in dan de Verenigde Staten en meer duurzaam dan de snelopkomende economieën in het Verre Oosten. ‘Mensenrechten’ (en meer specifiek ‘vrouwenrechten’) is ook een mooi onderwerp voor de Europese Unie om zich mee te identificeren. Dit is iets dat te klein en te politiek gevoelig kan zijn voor de Verenigde Naties en weer te omvangrijk voor de Nederlandse regering.

10.4 Verschil tussen Europa en andere vergelijkbare spelers

Europese Unie versus de Nederlandse regering

Uit de groepen komt veelal eenzelfde beeld naar voren bij dit vergelijk: De Europese Unie is nog geen echte eenheid. Nederlandse regering geeft heel veel geld aan OS, is dichterbij huis en kan snellere besluiten nemen dan de Europese Unie. Ook is het goed voor het imago van een individueel land om te geven, dat verdwijnt als je dat op centraal niveau gaat doen. Dan is de bereidheid om te geven lager. Of zoals iemand in de groep het verwoordt: “*Dat hangt ervan af wie het geld gaat verdelen. Als er iemand het geld gaat verdelen krijgt die alle eer. Ik denk dat je daar een stukje goede wil mee kwijt raakt o geld te geven. Of er moet een goede commissie komen die dat geld gaat verdelen*”.

Voor sommige zaken zou een gezamenlijk optreden van de Europese Unie wel prevaleren boven een initiatief van de Nederlandse overheid. Dan gaat het dus meer om ‘milieukwesties’, ‘handelsinitiatieven’ en de (im)migratieproblematiek.

Europese Unie versus de Verenigde Naties

Bij de Verenigde Naties is het beleid helder ingedeeld. Voor alles is een aparte organisatie. Nadeel is wel dat er veel wordt overlegd en weinig concreets zichtbaar is. Veel dingen moet je groots aanpakken om effect te hebben, maar iets als ‘vrouwenrecht’ wordt door iemand ook weer gezien als ‘te groot’ voor de Verenigde Naties en prima voor de Europese Unie.

Europese Unie versus Verenigde Staten

De Verenigde Staten hebben veel militaire macht en kunnen flinke bedragen ophoesten om ergens “*over de schutting te gooien*”. De Europese Unie daarentegen moet het meer hebben van haar handelskracht, kenniseconomie en culturele waarden en normen.

Europese Unie versus de rest van de wereld

De Europese Unie zou een goed voorbeeld zijn voor ‘democratieën in wording’. Anders dan de Verenigde Staten die zich met macht profileren, is de Europese Unie een succesverhaal, van verschillende culturen die in vrede samen leven en afspraken kunnen maken op grote lijnen. Binnen de Unie kunnen de landen hun eigen identiteit bewaren.

10.5 Hoe zou Europa OS moeten aanpakken?

Europa heeft, heeft aldus de gespreksdeelnemers, tijd nodig om meer een eenheid te vormen. Als er iets moet worden ondernomen op het gebied van OS door de Europese Unie, dan moet daar een organisatie voor in het leven worden geroepen. Er moet ‘zichtbaar’ beleid op Europees niveau ten aanzien van OS komen.

Er zijn een aantal onderwerpen waar de Europese Unie haar OS heel goed op zou kunnen richten, naast het meedoen met de VN-landen bij wereldwijde initiatieven. Zo zou de Europese Unie zich, meer dan andere organisaties of machtsblokken, kunnen concentreren op zaken als onderwijs (overdracht van kennis aan andere landen, door bijvoorbeeld mensen hier te laten studeren), vrouwenrechten en mensenrechten (zaken

die hoog in het vaandel van Westerse culturen staan), milieu en eerlijke handel. Een zaak waar men niet omheen kan is de immigratieproblematiek.

Maar voor veel mensen is er op dit moment voor Europa toch heel veel werk in Europa zelf te verrichten als het gaat om OS. Kijk maar naar de nieuwe lidstaten en landen die op de nominatie staan voor toetreding. De ontwikkelingsverschillen tussen de nieuwkomers en de eerste twaalf EU-leden zijn toch wel erg groot en met een trage besluitvorming kost het al heel wat energie om de zaken 'thuis op orde te hebben'.

11 Conclusie kwalitatief onderzoek

De resultaten van het kwalitatieve geven enerzijds inzicht in de manier waarop mensen over OS denken en welke problemen zij in verband brengen met OS, welke organisaties zij voor welke activiteiten geschikt achten en welke rol Europa in zou kunnen nemen in het internationale OS-veld.

Algemeen OS beeld

Burgers ervaren het OS-veld als zeer gevarieerd. Voor ieder probleem een andere oplossing. Voor iedere oplossing een andere initiatiefnemer. Dit vindt men niet meer dan logisch omdat geen enkel probleem hetzelfde is en niet iedereen goed kan zijn in alles. Soms moet je voor een ad hoc oplossing kiezen en een andere keer is een meer structurele oplossing gewenst.

Dat OS ook onherroepelijk leidt tot minder overzichtelijke prestaties ziet men vaak als onvermijdbaar, al schrikt het mensen vaak wel af om hulp te geven aan grotere initiatieven. Men heeft veelal het idee dat, als het om een regeringsinitiatief gaat of een initiatief is van een hele grote organisatie (zoals de VN), er dan geen zicht is op de effectiviteit van de hulp. Het lijkt wel of men dit minder storend vindt als het om ad hoc hulp gaat dan als het om structurele hulp gaat.

Het verstrekken van hulp aan het Afrikaanse continent wordt alom 'logisch' geacht, ook achtergestelde gebieden in Europa ziet men als hulpgebied dat voor de hand ligt. Andere regio's worden enkel genoemd als het gaat om een initiatief dat men van dichtbij kent (via familie, vrienden of eigen bedrijf) of als het gaat om noodhulp (Tsunami) of milieukwesties (snelle economische groei van China en gevolgen daarvan voor het milieu).

Kort samengevat zijn alle bovenstaande zaken te herleiden naar de dimensies die men voor het OS-denken (onbewust) gebruikt. Ze zijn ook gebruikt als 'etiket' bij het hoofdstuk over de positionering van OS (hoofdstuk 1).

57 | *Dimensies voor denken over OS*

1. Concrete hulp versus abstracte hulp
2. Kleinschalige versus grootschalige initiatieven
3. Zichtbaarheid of effectiviteit
4. Ad hoc versus structurele hulp
5. Degelijkheid of betrouwbaarheid van de organisatie
6. Geografische dimensie
7. Particulier versus overheid

OS-organisaties

Op de vraag aan welke OS-organisaties men denkt komt een vloed van de meest uiteenlopende organisaties ter tafel. Zowel nationale als internationale organisaties, overheidsinitiatieven als particuliere initiatieven. Kleinschalig en grootschalig. Als het gaat om armoedebestrijding, gezondheid en onderwijs is de VN (en de onderliggende organisaties) het meest genoemd. Als het gaat om noodhulp komen ook regeringen spontaan aan bod. Ook wordt 'de regering' vaak in verband gebracht met OS die rechtstreeks naar de regering van het noodlijdende land gaat. De Europese Unie wordt nagenoeg niet spontaan genoemd.

Als het gaat om structurele hulp noemt men toch veelal kleine initiatieven van initiatieven uit de eigen omgeving (scholen, kerken, familie, eigen bedrijf, etc). Men heeft er dan vertrouwen in dat de hulp effectief wordt besteed.

Europese Unie en OS

Waarom zou Europa aan OS moeten doen? De Europese Unie heeft, volgens de gespreksdeelnemers, meer 'last' van migratie uit Afrika en is daarom wel genooddaakt om hulp naar die noodlijdende gebieden te brengen. Verder zou het goed zijn voor de Europese Unie om, naast al die hulp die men geeft, ook te zorgen voor minder handelsbarrières om de ontwikkelingslanden meer kansen te bieden om structureel iets op te bouwen. Ook heeft Europa, al komt dat niet zo heel expliciet uit de gesprekken naar voren, een historische binding met de vroegere koloniën.

Zaken die men noemt als mogelijk OS-initiatief voor de Europese Unie concentreren zich met name rond de volgende issues:

58 | Issues of onderwerpen OS via Europa

- Milieu (kan je als land niet alleen, als blok tegen stugge VS en 'booming' Azië)
- Immigratie (gebieden buiten Europa ontwikkelen anders komen 'ze' hier naartoe)
- Coherentie (kracht van meer landen gebruiken als het nodig is)
- Onderwijs (kennisoverdracht, veel technische kennis in huis, mensen hier laten studeren en helpen hun land te ontwikkelen)
- Vrouwenrechten/mensenrechten (Europa sterk in vrouwenrechten, dit uitdragen en via bijvoorbeeld Microkredieten en voorlichting deze rechten bevorderen)
- EU als rolmodel voor staatsinrichting (moreel voordeel ten opzichte van VS en Azië)

De landen die men bij Europa vindt passen staan in het volgende overzicht.

59 | Landen die bij OS via Europa passen

- De arme gebieden in Europa zelf (er is nog genoeg ellende binnen Europa, laten we dat eerst met elkaar oplossen)
- De Noord-Afrikaanse landen die grenzen aan de Europese Unie (die komen nu al in bootjes en dat worden er steeds meer)

- Arme Afrikaanse landen (niet specifiek genoemd, maar gaat vooral om ‘koloniale’ verleden EU, missionarisidee, gulle gever)
- Landen die behoefte aan noodhulp hebben bij rampen

In vergelijking met andere internationale partijen of machtsblokken heeft Europa een meer voor de hand liggende rol voor OS als het gaat om zaken als: normen en waarden (vooral in vergelijking met VS), milieu (bij milieuconferenties EU zeer vooruitstrevend), geografische nabijheid (van Afrikaanse continent), eerlijke handel (bij WTO meer vooruitstrevend dan VS als het gaat om openstellen van de eigen markt) en mensenrechten (waarbij vooral vrouwenrechten hier verder zijn ontwikkeld dan in veel andere werelddelen). Ook zou de Europese Unie, aldus de gespreksdeelnemers, een goede positie kunnen innemen als het gaat om de verspreiding van kennis en technologie naar minder ontwikkelde gebieden in de wereld.

Verder kan de kracht van de Europese Unie erin liggen dat het een verzameling van individuele landen en culturen is die gezamenlijk heel veel voor elkaar zouden kunnen krijgen. Dit vormt eigenlijk ook wel een bruggetje naar de zwakke punten van de Europese Unie op het gebied van OS. Zo zou de Europese Unie onvoldoende eenheid vormen om snel en effectief besluiten te nemen op het gebied van OS. Ook zou een individueel land zich willen profileren op een bepaald OS-gebied en daar minder toe bereid zijn als dat onder een ‘gezamenlijke vlag’ zou gaan. Overigens beschikt de Europese Unie, aldus de burgers, niet over een organisatiestructuur voor OS, zoals bij de VN duidelijk wel aanwezig is (voor ieder OS-issue een aparte VN-organisatie).

Overigens heeft men op dit moment geen flauw benul wat de Europese Unie aan OS doet. het manco aan kennis hieromtrent vormt een flinke barrière in het OS-denken in Europees verband. Men voelt zich onvoldoende geïnformeerd en dit leidt tot argwaan. Waarom zwijgen over goede initiatieven?

12 Aanbevelingen/opzet kwantitatieve onderzoek

Voorzet vragenlijst

Hierbij de eerste aanzet voor de kwantitatieve vragenlijst. De vragenlijst wordt straks gemiddeld 15 minuten lang. Dit staat gelijk aan ongeveer 55 tot 60 vraageenheden.

Notitie lengte vragenlijst

Het kwantitatieve onderzoek bestaat straks uit een vragenlijst van ongeveer 15 minuten. De lengte van de vragenlijst is lang genoeg om veel vragen te stellen, maar geeft ook wel weer de beperking aan die we hebben om de onderzoeksvraag in een afgebakend geheel te beantwoorden. Het onderzoeksteam acht een vragenlijst van 15 minuten ook voldoende om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Tevens is een lengte van 15 minuten goed, gezien het concentratievermogen van de respondenten en gezien het feit dat er ook al een heleboel kennis bij zowel het onderzoeksteam als de NCDO aanwezig is aangaande OS, hetgeen weer scheelt in het aantal te stellen vragen in dit specifieke onderzoek.

De ervaring leert dat bij een dergelijk onderzoek meer vragen worden geformuleerd dan eigenlijk noodzakelijk. Het onderzoeksteam zal er bij dit onderzoek op toe zien dat de lengte, om bovengenoemde redenen en om kostentechnische redenen (begroting bepaald op 15 minuten) beperkt blijft tot deze 15 minuten. Mocht in de tussentijdse bijeenkomst blijken dat er vanuit het NCDO de nadrukkelijk wens bestaat meer vragen aan de respondenten te willen voorleggen dan begroot, dan is dat organisatorisch geen enkel probleem. Wel zal dan een aanvullende calculatie gemaakt worden voor die extra interviewtijd voor 1.000 respondenten alsmede de extra rapportagekosten die een groter onderzoek met zich meebrengt.

Voorlopig gaat het projectteam van TNS NIPO ervan uit dat mogelijke ‘open antwoorden’ in verbatim worden opgeleverd. Kosten voor coderen zijn vooralsnog buiten de calculatie gehouden.

12.1 Vragen voor onderdeel A en B ‘huidige positionering van OS’

Vraag. Welk van de onderwerpen horen volgens u wel bij ontwikkelingssamenwerking en welke onderwerpen horen niet bij ontwikkelingssamenwerking?

Lijst met onderwerpen nog aanvullen met lokale, nationale en Europese issues

- importbelemmeringen/eerlijke handel
- fragiele/instabiele staten
- gezondheidszorg
- betaalbare medicijnen
- bevorderen hygiëne
- gezond drinkwater voor iedereen
- onderwijs
- vrouwenrechten

- terugdringen kindersterfte
 - armoedebestrijding
 - milieu
 - strijd tegen hiv/aids
 - voorkomen van malaria
 - verdeling van energie/brandstoffen
 - (im)migratie
 - consumentengedrag / inkoopgedrag
- uitbreiden met
- vredesmacht
 - noodhulp overstroming
 - hulp aan achtergestelde regio's in Europa
 - studiebeurzen voor buitenlandse studenten
 - etc (nog aanvullen)

In de volgende vraag moeten de hierboven (dezelfde!) genoemde voorbeelden in rangorde worden geplaatst.

Vraag. Welk van de volgende onderwerpen zouden, wat u betreft, prioriteit moeten hebben als het gaat om het geven van ontwikkelingshulp en welke zijn volgens u minder belangrijk? Aan u de vraag om volgorde aan te brengen in de lijst. Te beginnen met uw eerste keus, gevolgd door de tweede keus, etc.

(optionele) Vraag. We kunnen de wereld opdelen in een aantal OS-gebieden. Aan u de vraag welke hulpbehoeften op het gebied van OS men daar volgens u heeft (aan de hand van de lijst die u hiervoor heeft samengesteld).

1. Azië
2. Afrika
3. Zuid-Amerika
4. Europa
5. Nederland

Vraag. Als het gaat om de hulp die via OS wordt verstrekt kunnen zich mogelijk problemen voordoen. Welke problemen doen zich volgens u voor als het gaat om het verlenen van OS? Meer antwoorden mogelijk, in volgorde van belangrijkheid.

1. Slecht zicht op effectiviteit van hulp die wordt gegeven
2. Corruptie van regering in landen die hulp ontvangen
3. Corruptie bij hulpverstrekkende organisatie/goede doel
4. Moeilijke coördinatie van hulpverstrekkers om hulp op de juiste plek te krijgen
5. Bureaucratische structuur van veel hulporganisaties
6. anders, namelijk ...OPEN....
7. N.v.t. er doen zich geen problemen voor
8. Weet niet/geen mening

Vraag. Heeft u in de afgelopen 12 maanden een of meer van de volgende zaken vaak, regelmatig, soms of nooit gedaan?

1. Doneren aan een goed doel
2. Vrijwilligerswerk (zie definitie GIN)
3. Kopen van Fair Trade producten (definitie Fair Trade producten geven)
4. Max Havelaar producten gekocht
5. Kleding ingezameld voor mensen of organisaties die daar behoefte aan hebben
6. Een reis gemaakt naar een ontwikkelingsland
7. ...aanvullen

Spontaan en geholpen (lijst maken)

Vraag. Spontaan en geholpen lijst met issues/onderwerpen en organisaties maken. Dit moet dezelfde lijst zijn als die uit vraag 1 (Deze lijst uitbreiden met meer lokale, nationale en Europese issues). Welke organisatie (Verenigde Naties, EU, Nederlandse regering, Internationale hulporganisatie, nationale hulporganisatie, individueel initiatief (scholen, kerken, bedrijven, etc) past het beste bij ieder issue? Meer antwoorden mogelijk.

Vraag. Waar hoort, leest of ziet u wel eens informatie over ontwikkelingssamenwerking?

1. Televisie
2. Krant
3. Tijdschrift
4. Radio
5. Internet
6. Via initiatief in mijn naaste omgeving (familie, school, kerk, bedrijf, etc)
7. Via de politiek
8. Anders, namelijk.....

12.2 Vragen bij onderdeel C ‘de toegevoegde waarde van Europa op OS gebied’

Vraag. Hoe geschikt vindt u de Europese Unie om aan OS te doen op het gebied van < onderwerpen> (zie lijst vraag 1)?

Vraag. Waarom vindt u Europa geschikt/ongeschikt voor dit onderwerp?

Vraag. Geeft de Europese Unie volgens u regelmatig geld uit dit OR-onderwerp (zie lijst vraag 1)?

1. ja, zeker wel
2. ja, waarschijnlijk wel
3. nee, waarschijnlijk niet
4. nee, zeker niet
5. weet niet/wil niet zeggen

Nu volgt een aantal stellingen over OS en de Europese Unie. In hoeverre bent u het met ieder van deze stellingen eens of oneens?

Bent u het hiermee...

1. helemaal eens
2. grotendeels mee eens
3. grotendeels mee oneens
4. helemaal mee oneens
5. weet niet/geen mening

Stellingen:

Het geven van OS door de Europese Unie is een goede zaak.

Een individueel land van de Europese Unie is beter in staat om *snel* hulp te verstrekken in geval van een noodsituatie dan dat deze hulp centraal vanuit de Europese Unie zou worden gegeven (SPLIT RUN)

De Europese Unie is beter in staat om *snel* hulp te verstrekken in geval van een noodsituatie dan dat deze hulp vanuit een individueel land van de Europese Unie zou worden gegeven (SPLIT RUN)

Een individueel land van de Europese Unie is beter in staat om *effectief* hulp te verstrekken in geval van een noodsituatie dan dat deze hulp centraal vanuit de Europese Unie zou worden gegeven (SPLIT RUN)

De Europese Unie is beter in staat om *effectief* hulp te verstrekken in geval van een noodsituatie dan dat deze hulp vanuit een individueel land van de Europese Unie zou worden gegeven (SPLIT RUN)

Er zijn nog voldoende gebieden binnen Europa die hulpbehoevend zijn. Laat de Europese Unie zich maar met die *interne* gebieden bezighouden en zich niet bezighouden met hulp *buiten* de Europese Unie.

Ik zou graag geïnformeerd worden over de OS hulp die vanuit de Europese Unie wordt gegeven.

Indien helemaal/grotendeels mee eens: via welke partij zou u hierover geïnformeerd willen worden? (meer antwoorden mogelijk)

1. Via de Europese Unie
2. Via de Nederlandse regering
3. Via politici
4. Via de nationale hulporganisaties
5. Via de gemeente
6. Anders, namelijk....OPEN
7. Weet niet/geen mening

Indien helemaal/grotendeels mee eens: via welk medium zou u hierover geïnformeerd willen worden? (meer antwoorden mogelijk)

1. Televisie
2. Krant
3. Tijdschrift
4. Radio
5. Internet
6. Via mijn naaste omgeving (familie, school, kerk, bedrijf, etc)
7. Via de politiek
8. Anders, namelijk.....OPEN
9. Weet niet/geen mening

Bijlagen

Bijlage 1 Kwalitatieve richtlijnen

Gespreksrichtlijn NCDO

Introductie

Doelstelling: inzicht in beleving en de verwachtingen van burgers over OS en de rol van diverse partijen daarin, variërend van de burger zelf tot de Verenigde Naties en alles er tussenin. De opdrachtgever is een onderdeel van MinBuza dat zich bezighoudt met OS.

Focusgroep, dus graag discussie: we mogen van mening verschillen, mits met een toelichting. De sessie duurt twee uur. Een korte pauze halverwege en vlak voor het eind. Dan kan de klant nog een beetje bijsturen.

Anoniem: we zijn op zoek naar goede ideeën en de namen van mensen zijn onbelangrijk. De klant kijkt mee en er loopt een band mee, maar dat is puur voor rapportage. Die band komt niet naar buiten.

Vergoeding: na afloop bij de notulist, mits er een handtekening wordt geplaatst.

Voorstelrondje: we noemen elkaar bij de voornaam. Noem even je naam, opleiding, werk en gezinssituatie.

A. Huidige positionering van OS (30 minuten)

1 Waar denk je aan bij OS?

2. Wat zijn belangrijke problemen in OS-landen?

- Issue-benoeming (noteer op flip-over)

3. Waaruit bestaat OS eigenlijk? Wat voor activiteiten bestaat het uit?

4. Welke organisaties kennen jullie op OS-gebied?

- Wie doet wat? (noteer op flip-over) (OS in smalle zin)

5. Welke andere typen organisaties zijn nog meer actief op OS-terrein?

- (denk aan overheden, winkels, kerken, scholen, bedrijven)
- Wie doet wat? (noteer op flip-over)
- Proberen OS-problematiek uit te breiden

6. Persoonlijk gedrag: wat doen jullie zelf aan OS?

- geefgedrag
- overig gedrag (koopgedrag etc.)

7. Communicatiegedrag

- hoe krijg je informatie over OS? Of zoek je wel eens wat op?
- (RTV: welke programma's?)
- print: welke media?
- Internet: welke websites etc.
- Overige media/kanalen

8. Wat is jullie oordeel over OS?

- Totaal
- Sterke punten
- Zwakke punten

B. Huidige positionering van OS (Geholpen (30 minuten))

Oefening

Als we eens een lijn trekken van de VN tot aan jezelf als burger, welke onderwerpen en activiteiten horen dan bij wie. (biedt lijn aan met stickers om zelf in te vullen)

1. Spontaan laten maken

Voorbeeld

2. Biedt stickers aan en lijst met issues en activiteiten

- importbelemmeringen/eerlijke handel
- fragiele/instabiele staten
- gezondheidszorg
- betaalbare medicijnen
- bevorderen hygiëne
- gezond drinkwater voor iedereen
- onderwijs
- vrouwenrechten

- terugdringen kindersterfte
- armoedebestrijding
- milieu
- strijd tegen hiv/aids
- voorkomen van malaria
- verdeling van energie/brandstoffen
- (im)migratie
- consumentengedrag / inkoopgedrag

C. De toegevoegde waarde van Europa op OS gebied (50 minuten)

Op de schaal van organisaties willen we graag dieper ingaan op mogelijke rol die Europa zou kunnen spelen op OS-gebied.

1. Wat vinden jullie van het idee dat de Europese overheid een rol kan spelen op OS-terrein?

- Spontaan?
- Weten jullie al iets van Europese OS-activiteiten?
- Wat kunnen nadelen zijn?
- Wat kunnen voordelen zijn?

2. Welke problemen zou typisch beter door Europa dan door andere partijen kunnen worden aangepakt? Waarom deze problemen?

3. Wat voor typen activiteiten horen daarbij?

- Coherentie in interne wetgeving
- Slagkracht / 1 donor ipv alle landen apart)
- Bij conflictbeheersing
- Als handelsblok
- Migratieproblematiek

4. Wat is daarbij het verschil tussen Europa en de andere vergelijkbare spelers?

5. Hoe zou Europa dat moeten aanpakken?

6. Samenvatting toegevoegde waarde van Europa

Afsluiting

**Dank namens de opdrachtgever
Handtekening / vergoeding**

Bijlage 2 Vragenlijst

Projectnummer: E 9854
 Datum: Maandag 17 december 2007
 Tijden: 17.30 tot 19.30 uur en 20.00 tot 22.00 uur
 Duur: 2 uur per groep
 Locatie: TNS NIPO, Grote Bickersstraat 74 te Amsterdam

Nr.	Geslacht Leeftijd	Beroep	Doelgroep
1	V / 52	Docent Nederlands	Geëngageerd
2	V / 57	Huisvrouw	Geëngageerd
3	V / 60	Telefoniste	Geëngageerd
4	V / 53	Dierenhulp verleenster	Geëngageerd
5	M / 40	Pedagogisch hulpverlener	Geëngageerd
6	V / 57	WAOer	Ruimdenker
8	M / 66	Maatschappelijk werker	Ruimdenker
9	V / 42	Informatie medewerkster	Ruimdenker

Nr.	Geslacht Leeftijd	Beroep	Doelgroep
1	V / 47	Huisvrouw	Behoudend
2	V / 38	Medisch secretaresse	Behoudend
3	M / 64	Ex administratief medewerker	Behoudend
4	M / 63	Gepensioneerd	Genieter
5	M / 28	Radiodiagnostisch laborant	Behoudend
6	M / 70	Gepensioneerd	Genieter
7	V / 48	Purser	Behoudend

Projectnummer: E 9854
 Datum: Donderdag 20 december 2007
 Methode: groepen
 Tijden: 17.30 tot 19.30 uur en 20.00 tot 22.00 uur
 Duur: 2 uur per groep
 Locatie: TNS NIPO, Grote Bickersstraat 74 te Amsterdam

Nr.	Geslacht Leeftijd	Beroep	Doelgroep
1	47 / M	Marketingmanager	Zakelijk
2	37 / V	ICT Consultant	Luxezoeker
3	56 / V	Bibliotheek medewerkster	Evenwichtig
4	55 / V	Lerares (inburgering)	Zakelijk
5	59 / V	Beleidsmedewerker	Luxezoeker
6	48 / V	Beeldend kunstenaar	Zakelijk
7	59 / M	Ex directeur KBB	Zakelijk
8	24 / M	IT Operator	Zakelijk

Nr.	Geslacht Leeftijd	Beroep	Doelgroep
1	55 / V	Administratief medewerkster	Zorgzaam
2	43 / V	Metrobestuurster	Behoudend
3	39 / V	Administratief medewerkster	Behoudend
4	60 / V	VUT	Behoudend
5	54 / M	Zelfstandig ondernemer	Zorgzaam
6	53 / M	Bankmedewerker	Zorgzaam
7	43 / M	Presentatiespecialist	Behoudend
8	32 / V	Stewardess	Zorgzaam
9	43 / M	Manager Gezondheidszorg	Zorgzaam

Bijlage 3 Invuloefening OS-organisaties versus issues

Organisaties, in te vullen (meer organisaties per activiteit mogelijk)	
A	Verenigde Naties (VN),
B	Internationale (Hulp) Organisatie, zoals bijvoorbeeld het Internationale Rode Kruis, WarChild, etc
C	Europese Unie (EU)
D	Nederlandse regering/de Nederlandse overheid
E	Nationale (Hulp) Organisatie, zoals bijvoorbeeld Jantje Beton, het Aidsfonds, etc
F	Gemeenten
G	Individueel initiatief /vanuit gemeenschap (kerk, scholen, sportverenigingen, bedrijven, etc
H	Zelf
I	Anders, namelijk.....

	ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING	ORGANISATIE(S)
1	Importbelemmeringen weg/eerlijke handel bevorderen	
2	Fragiele/instabiele staten helpen	
3	Gezondheidszorg bevorderen	
4	Betaalbare medicijnen verkrijgbaar maken	
5	Bevorderen hygiëne	
6	Zorgen voor gezond drinkwater voor iedereen	
7	Zorgen voor onderwijs voor iedereen	
8	Vrouwenrechten bevorderen	
9	Terugdringen kindersterfte	
10	Armoedebestrijding	
11	Milieubescherming	
12	Strijd tegen hiv/aids	
13	Voorkomen van malaria	
14	Verdeling van energie/brandstoffen	
15	(Im)migratie reguleren	
16	Bevorderen bewust consumentengedrag / inkoopgedrag	